

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΙΧ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΒΙ-
ΒΛΙΩΝ, ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ, ΙΛΚΑ ΣΑΝΧΕΣ, ΕΙΡΗΝΗ ΤΣΟΥΛ-
ΛΗ, ΙΑΝΘΗ ΘΕΟΧΑΡΙΔΟΥ, ΣΠΥΡΟΣ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ, ΜΙΧ. ΜΑ-
ΡΑΘΕΥΤΗΣ, ΙΑΚ. ΚΥΘΡΕΩΤΗΣ, Γ. Κ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ, Ν. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΤΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

230 - 231

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Υπεύθυνος εκδότης: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Άνδροκλέους 2, Λευκωσία, Τηλ. 65900

Εκπρόσωπος για την Ελλάδα: ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Μεσσηνίας 10, Αθήνα (607) Τηλ. 7700174

Έτησια συνδρομή	Κ£2.000 μίλε
Έτησια συνδρομή δια βιβλιοθήκες, σχολεία, οργανισμούς	£3.000 μίλε
Έτησια συνδρομή εξωτερικού	300 δραχμές ή \$10 (δολάρια)
Τιμή Τεύχους	£0.300 μίλε
Τιμή διπλού τεύχους	£0.600 μίλε

Τά χειρόγραφα δέν έπιστρέφονται. Κλισέ και φωτογραφίες έπιστρέφονται.

100 άνάτυπα πρós μία λίρα τή σελίδα πληρώνονται άπό τόν συγγραφέα στόν τυπογράφο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΙΧ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ: Προσευχή για τ' άστεγα παιδιά	45
ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ: Συνεντεύξεις με Έλληνες Συγγραφείς βιβλίου για παιδιά	46
ΙΑΚΑ ΣΑΝΧΕΣ (μετ. Κ. Χρυσάνθη): Ή φάτνη	65
ΕΙΡΗΝΗ ΤΣΟΥΛΛΗ: Ή άμυγαλίτσα τής Θεοδώρας	66
ΙΑΝΘΗ ΘΕΟΧΑΡΙΔΟΥ: Δυό ποιημάτια	67
ΣΠ. ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ: Τά παιδιά τού κόσμου	68

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ: Μιχ. Μαραθεύτη: Τό Διεθνές "Έτος Παιδιού και ή Παιδεία — ΕΚΚΛΗΣΗ — ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ — Ιακ. Κυθρεώτη: Άλ. Γουλιμή «Περσέας», Κ. Χρυσάνθη «Υγεία και χαρά», «Όπου παιδι και φώς» — ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ — Γ. Κ. Ίωαννίδη: Ούστίνωφ «Τό γενναίο βατραχάκι» — ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ — Ν. Παναγιώτου: Κ. Χρυσάνθη «Όπου παιδι και φώς», Μιχ. Τσουλόφτα «Άξιόποιηση τού έλεύθερου χρόνου τών παιδιών τής σχολικής ήλικίας», «Ποιητική Άνθολογία για τó Καθυστερημένο Παιδί» — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ — ΕΚΔΟΣΕΙΣ.

ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ: Κ. Χρυσάνθη «Όπου παιδι και φώς».

“Ένα έργο που έμόρφωσε τρεις γενεές
ή μόνη υπεύθυνη και πάντοτε κλασσική
ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΑΝΘΗ

Τώρα, με τήν 10η έκδοσή της, κυκλοφορεί σε τελείως νέα διάρθρωση, διπλάσια σε όγκο, εικονογραφημένη και ένημερωμένη ως σήμερα.

ΕΞΙ ΤΟΜΟΙ — ΔΕΚΑ ΑΙΩΝΕΣ ΠΟΙΗΣΗ
ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΑΝΘΗ

άπό τόν 11ο αιώνα ως σήμερα.

ΟΛΗ Η ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ και ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

- “Ένα έργο που προβάλλει και έξαντλεί όριστικά κάθε τι που σχετίζεται με τήν ποίηση.
- Μιά μνημειώδης σύνθεση, υποδειγματική σε πλοΰτο, πληρότητα και άντικειμενικότητα.
- “Ένα έργο όριστικής μορφής για πολλές δεκαετίες, που συνδυάζει:

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ — ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΑ — ΛΕΞΙΚΟ ΤΩΝ
ΠΟΙΗΤΩΝ και ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΩ. ΧΙΩΤΣΑΛΛΗ, Ίπποκράτους 6, Τηλ. 3638066 — ΑΘΗΝΑ

Υπεύθυνος κατά τόν νόμον. όρ Κ. Χρυσάνθη.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

(Από πνευματική ομάδα)

Υπεύθυνος: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΟΝΙΑ Κ'

ΝΙΟΒΡΗΣ - ΔΕΚΕΒΡΗΣ 1979

ΑΡ. 230-231

Προσυχί
για τ' ελπίδα σταδια

Πο' μαγεύο πρεβιάη μου,
δυνό μου εσσομεράη,
λι εμοερα σοί ναί άδάνω σου
να ζήρω το νεράη.

Μα' ζήρω, βρέμα, σοί άγιοί
μ' έλλα σταδιαμα δα' ναί
σοί σωμαρινα ναί ελαχα
μ' έεμα ε' άφρονάνε

Αχ, ναίε, θεί μου, δα' έφίη
ε' ύη και σπορείη
σταδι εερανό μ' άδλεζαδο
καίρια ναί μί πίνεε

Μιχ. Δ. Παβουσατζ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΜΕ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

(Δεύτερη σειρά)

ΠΙΠΙΝΑ ΤΣΙΜΙΚΑΛΗ

Ἡ Πίπινα Τσιμικάλη εἶναι ἡ πιὸ πολυβραβευμένη συγγραφέας παιδικῶν ἔργων. Τὸ ἔργο της πραγματικά ἔχει κατακτήσει τὸ νεαρὸ πληθυσμὸ κι' ἐκτιμᾶται ξεχωριστὰ ἀπὸ τοὺς εἰδικούς, καὶ γενικά τὴν κριτική.

Ἡ Τσιμικάλη γεννήθηκε στὸ Γυθεῖο καὶ σπούδασε ὀδοντιατρικὴ στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν. Ἐγράψε διηγήματα σὲ διάφορα περιοδικὰ κι' ἡμερησίως. Ἀπὸ τὸ 1952, σχεδὸν ἀποκλειστικά, ἀσχολεῖται μὲ τὸ παιδικὸ βιβλίον. Ἐχει γράψει μυθιστορήματα, ποιήματα, διηγήματα, ἱστορίες καὶ παραμύθια ἔχει μεταφράσει πολλὰ βιβλία παιδικῆς λογοτεχνίας καὶ ἔχει διασκευάσει κλασσικὰ ἔργα γιὰ τὰ παιδιά. Συνεργάζεται στὴν παιδικὴ ὥρα τῆς Ραδιοφωνίας.

Ἐκτός ἀπὸ πολλοὺς τόμους «Παραμύθια καὶ ἱστορίες» ἔχει ἐκδώσει τὰ ἑξῆς ἔργα:

«Ὁ Πρασινοσκούφης», «Ὁ Χαρταετός» ποὺ βραβεύτηκε ἀπὸ τὴν «Γυναικεία Λογοτεχνικὴ Συντροφιά». «Ἡ κόκκινη ὀμπρέλλα», «Ψηλὰ στὴ στάνη τῆς Γαρυφαλιάς», «Στὸν κάμπο, στὴν αὐλὴ μας» καὶ τὰ τρία αὐτὰ βραβεύτηκαν ἀπὸ τὴ «Γυναικεία Λογοτεχνικὴ Συντροφιά». «Ἡ Πονήρω ἢ Ἀλεπού» μὲ βραβεῖο τοῦ Δήμου Ἀθηναίων. «Ὁ Πανάγος» ποὺ βραβεύτηκε ἐπίσης ἀπὸ τὴ «Γυναικεία Λογοτεχνικὴ Συντροφιά», «Οἱ πονηριὲς τῆς Ἀλεπούς» ποὺ βραβεύτηκε ἀπὸ τὸν «Κύκλο Παιδικοῦ Βιβλίου», «Καλοκαίρι στὴν Πατρίδα» ποὺ πῆρε τὸ βραβεῖο Ἀρχιεπισκόπου Ἰακώβου καὶ ἄλλα. Τὸ τελευταῖο της βιβλίον «Ἱστορίες τῆς Κατοχῆς» μόλις κυκλοφόρησε.

Δίνουμε τώρα τίς ἀπαντήσεις τῆς Πίπινας Τσιμικάλη στὸ ἐρωτηματολόγιο ποὺ τῆς ἀποστείλαμε.

Τὸ μήνυμα ποὺ προσπαθοῦμε νὰ μεταδώσουμε στὸ παιδί εἶναι ἡ ἀγάπη κι' ὁ σεβασμὸς γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Γιὰ ἕλους τοὺς ἀνθρώπους κάθε φυλῆς, κάθε θρησκείας, κάθε χώρας. Νὰ μάθει ἀπὸ μικρὸ νὰ σέβεται τὴ γνώμη τῶν ἄλλων καὶ νὰ πιστέφει ὅτι παρ' ὅλες τίς τυχόν διαφορὲς τῶν ἀντιλήψεων, οἱ ἄνθρωποι μποροῦν νὰ ζήσουν εἰρηνικά κι' ἀγαπημένα.

Τὸ διάβασμα τοῦ καλοῦ παιδικοῦ βιβλίου παίζει μεγάλο ρόλο στὴν πνευματικὴ ἐξέλιξη τοῦ παιδιοῦ. Ἡ φαντασία του ἀναπτύσσεται, οἱ γνώσεις ἀποτυπώνονται στὴ μνήμη του εὐκολα, εὐχάριστὰ, χωρὶς κόπο. Τὸ βιβλίον γίνεται ὁ καλύτερος φίλος του, τοῦ δίνει τίς πιὰ μεγάλες χαρὲς. Τὸ παίρνει μαζί του σὲ κόσμοις μακρινούς, ἀγνωστούς, ἀνείπωτα ὠραίους... Σελίδα μὲ σελίδα ταξιδεύουνε σὲ χώρες σκεπασμένες μὲ πάγους, σὲ δάση μὲ δέντρα πελώρια χιλιάδων χρονῶν. Μπαίνουν σὲ πλοῖα ποὺ ἀνεβαίνουν σιγά-σιγά τὸ ποτάμι καὶ στίς ὄχθες τους πηδοῦν μαϊμουδάκια ἀπὸ κλαδί σὲ κλαδί κι' ἀπὸ δέντρο σὲ δέντρο. Καὶ ποῦ δὲν τὸ πᾶνε αὐτὰ τὰ βιβλία τὸ παιδί, καὶ ποῦ δὲν τὸ γυρίζουν. Καὶ πόσες ὠραῖες ἱστορίες δὲν τοῦ λένε, πόσα πράγματα δὲν τοῦ μαθαίνουν. Παράλληλα μὲ τὰ βιβλία τοῦ σχολείου, τὸ καλὸ λογοτεχνι-

* Τὰ κείμενα αὐτὰ, ὅπως καὶ δεῖγματα ἀπὸ τὸ ἔργο τῶν συγγραφέων (ποὺ ἐδῶ παραλείπονται) μεταδοθήκανε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸ Ἰδρυμα Κύπρου στὸ πρόγραμμα «Ἐμεῖς κι' ὁ κόσμος μας». Αὐτὸ ἐντάσσονται κατὰ κάποιο τρόπο στὸ «Διεθνὲς Ἔτος Παιδιοῦ». Εὐχαριστίες ὀφείλονται στὸ Ραδιοφωνικὸ Ἰδρυμα Κύπρου.

κά βιβλίο διδάσκει κι' αυτό με τόν τρόπο του κι' ή αφέλεια πού θρίσκει τó παιδί, δεμένο με τέτοιο φίλο, συντελεί σέ βαθμό μεγάλο στήν πνευματική του ανάπτυξη.

Στίς μέρες μας ή κίνηση γύρω από τó παιδικό βιβλίο αρχίζει νά γίνεται πιό έντατική. Βραβεία καθιερώνονται κάθε χρονιά γιά τά καλύτερα έξωσχολικά βιβλία, οί παιδικές έκπομπές τού ραδιοφώνου και τής τηλεόρασης γίνονται πιό συχνές, οί έκδοτικοί οίκοι παιδικών βιβλίων πληθαίνουν, ή εικονογράφηση τους γίνεται από χέρια καλλιτεχνών και γενικά ή εμφάνιση τους βελτιώνεται. Όστόσο θά χρειάζονταν ακόμα και άλλοι τρόποι, πολλοί γιά νά πληροφορούνται οί γονείς σχετικά με τά καλά παιδικά βιβλία, εκείνα πού θά έπρεπε νά διαλέξουν και νά δώσουν στα παιδιά τους νά τά διαβάσουν.

Και πρώτα-πρώτα θάπρεπε νά γίνεται συστηματική κριτική τού παιδικού βιβλίου, ακριβώς όπως γίνεται και γιά τ' άλλα, τά μη παιδικά, μυθιστορήματα, διηγήματα, ποιήματα. Διαβάζουμε ταχτικά στίς εφημερίδες γι' αυτά, άκούμε τήν κριτική τους στό ραδιόφωνο, στή τηλεόραση. Εύχης έργο θάταν άν καθιερώνονταν και γιά τó παιδικό βιβλίο τέτοιου είδους έκπομπές, άν οί εφημερίδες και τά περιοδικά άσχολούντο περισσότερο με τήν παιδική λογοτεχνία.

Οί δάσκαλοι με συχνές όμιλίες θά μπορούσαν νά κινήσουν τó ενδιαφέρο τού παιδιού γιά τó καλό έξωσχολικό βιβλίο. Βέβαια, ανάμεσα στους άκροατές του θά υπάρχουν παιδιά με μορφωμένους γονείς, πού ξέρουν νά μιλήσουν σχετικά στό παιδί τους, πού τó μαθαίνουν από μικρό ν' αγαπά τó διάβασμα, πού διαλέγουν τó βιβλίο πού θά τού δώσουν. Μά είναι και παιδιά πού οί γονείς τους δέν έχουν τή συνήθεια νά διαβάζουν και νομίζουν πώς τά σχολικά βιβλία είναι άρκετά γιά τήν μόρφωση τών παιδιών τους ή και γιατί τά οικονομικά τους δέν τους επιτρέπουν τó έξοδο τού έξωσχολικού βιβλίου. Γι' αυτά τά παιδιά περισσότερο, μά και γιά όλα γενικά, θάπρεπε νά υπάρχουν παντού παιδικές βιβλιοθήκες. Στίς μεγάλες πόλεις και στίς μικρές και στα χωριά άν είναι δυνατό. Τά τελευταία αυτά θά μπορούσαν νά τά έξυπηρετήσουν και οί κινητές βιβλιοθήκες.

Οί έκθέσεις παιδικών βιβλίων θά κατατόπιζαν άρκετά τους γονείς και θάταν μιá ώραία προσπάθεια γιά τή διάδοση τού καλού παιδικού βιβλίου.

Τόν Νοέμβρη τού 1978 έγινε στήν Αθήνα, οργανωμένη από τή Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφία με τήν εύκαιρία τής συμπλήρωσης είκοσι χρόνων από τήν ίδρυσή της, έκθεση όλων τών βιβλίων πού είχε βραβεύσει σ' αυτό τó διάστημα. Η έκθεση αυτή είχε επιτυχία έξαιρετική. Σε κάθε πόλη πρέπει νά οργανώνονται έκθέσεις παιδικού βιβλίου κι ακόμα νά γίνονται από καιρό σέ καιρό όμιλίες από παιδαγωγούς, κριτικούς, λογοτέχνες. Όλ' αυτά θά μπορούσαν νά συντελέσουν όχι μονάχα στή διάδοση τού καλού έξωσχολικού βιβλίου, αλλά και νά εμπνεύσουν τήν άγάπη τού παιδιού στό διάβασμα.

ΜΑΡΟΥΛΑ ΚΛΙΑΦΑ

Η Μαρούλα Κλιάφα, από τά Τρίκαλα, σπούδασε δημοσιογραφία και γαλλική φιλολογία, αλλά άσχολήθηκε σχεδόν αποκλειστικά με τή λογοτεχνία γιά παιδιά. Παράλληλα ή άγάπη της πρós τó λαϊκό πολιτισμό τήν έσπρωξε νά μαζέψει άπειρες από τó στόμα τού λαού παραμύθια, πού άσφαλώς θά τήν έπηρεάσανε στήν προσωπική της παραγωγή.

Τά βιβλία της γιά παιδιά είναι τά έξης: «Τά παραμύθια τής Χαράς», πού επινεθήκανε από τή «Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφία». «Η Ηλιαχτίδα», πού βραβεύτηκε από τόν «Κύκλο τού Έλληνικού Παιδικού βιβλίου». «Οί Πελαργοί θά εξα-

νάρθουν», μυθιστόρημα, στο οποίο γίνονται αναφορές στη δικτατορία «Τα παραμύθια της Θεσσαλίας», που είναι προσωπική συλλογή της συγγραφέας από χωριά της Θεσσαλίας.

Και τώρα ως ακούσουμε τις απόψεις της Μαρούλας Κλιάφα, όπως τις διατύπωσε απαντώντας στο ερωτηματολόγιο που της στείλαμε.

— «Με τα διβλία μου δεν προσπαθώ να δώσω στο παιδί ένα συγκεκριμένο μήνυμα. Όταν γράφω, μ' ενδιαφέρει να μαι ειλικρινής γι' αυτό και μιλώ στο παιδί όπως θα μιλούσα και στο μεγάλο, σαν υπεύθυνο άνθρωπο που αύριο θα πάρει στα χέρια του την τύχη της χώρας μας γι' αυτό και θα πρέπει να γνωρίζει τις ρίζες μας, την κουλτούρα μας μ'α και τὰ σύγχρονα προβλήματα μας.

Νομίζω πως ή λογοτεχνία ανοίγει στο παιδί καινούριους δρόμους. Τò διβλίο περισσότερο από οτιδήποτε άλλο φέρνει τò παιδί σ' επαφή με τις σκέψεις και τις ιδέες των άλλων λαών. Είναι σαν μιά γέφυρα παγκόσμιας επικοινωνίας. Τò διβλίο δίνει στο παιδί την ευκαιρία ν' αφομοιώσει αυτό που τò συγκινεί, να κριτικάρει ή ακόμη και να απορρίψει ανθρώπινους χαρακτήρες, ιδέες, καταστάσεις... Έτσι τò παιδί διαμορφώνει σιγά-σιγά μιά δικιά του προσωπική αντίληψη για τόν κόσμο.

Δέν ακολουθώ κανένα ξεχωριστό κανόνα. Η λογοτεχνία δέν μπορεί και δέν πρέπει να βασίζεται σε συνταγές. Είναι δημιουργία και φέρνει την προσωπική σφραγίδα του δημιουργού της.

Είναι έντελώς απαραίτητη ή πληροφορία των γονιών μ'α και των δασκάλων, για την αξία του λογοτεχνικού διβλίου και τή συμβολή του στην πνευματική ανάπτυξη του παιδιού.

Θά βοηθούσε αφάνταστα αν ή σωστή πληροφορία για τò ρόλο του διβλίου άρχιζε μέσα από τò σχολείο. Είναι άναγκη τò καλό διβλίο να φτάσει στα χέρια όλων των παιδιών γι' αυτό και πρέπει να δημιουργηθούν παιδικές βιβλιοθήκες σε κάθε σχολείο, σε κάθε γειτονιά, σε κάθε κοινότητα. Πρέπει τò παιδί να μάθει να βρίσκει χαρά στο διάβασμα κι αυτό δέ θά τò πετύχουμε δίνοντάς του να διαβάσει λεξικά και θαρετά διβλία.

Η ιδιωτική πρωτοβουλία κάνει ότι μπορεί για τή σωστή έννημέρωση των γονιών γύρω από τò διβλίο. Όμως αυτό δέ φτάνει. Μιά δυο κριτικές στις έφημερίδες δέν καλύπτουν τò κενό που υπάρχει. Κατά τή γνώμη μου πρέπει τò Υπουργείο Πολιτισμού ν' άρχισει μιά έκστρατεία για υπεύθυνη πληροφόρηση του κοινού.

Δέ θά πώ περισσότερα πάνω σ' αυτό τò θέμα. Αν δέν άνασκουμπωθούμε γρήγορα κι' αυτή ή γενιά των παιδιών θά μεγαλώσει διαδάζοντας μόνο είκονογραφημένα.

Γράφοντάς μας για τò παιδικό μυθιστόρημά της «Οι πελαργοί θά ξανάρθουν» ή Μαρούλα Κλιάφα λέει:

Γράφοντας τò «Οι Πελαργοί θά ξανάρθουν», δέν έκανα τίποτα παραπάνω από τò να περιγράψω μέσα από τή ζωή μιάς οικογένειας, την Έλληνική έπαρχία στα χρόνια της δικτατορίας.

Τò διβλίο μου, γραμμένο άλλοτε στο πρώτο πρόσωπο (ήμερολόγιο του δεκάχρονου ήρωα) κι' άλλοτε στο τρίτο, προσπαθεί να δώσει στον άναγνώστη μιά γεύση του φόβου, της ταπείνωσης, της άβεδαιότητας μ'α και της άξιοπρέπειας του έλληνοικού λαού τότε που όλα τὰ πλάκωνε ή σκλαβιά. Μέσα σ' αυτή τή φοβερή, για ένα παιδί, άτμόσφαιρα, ο Γιάννης, ο ήρωας του διβλίου κάνει τò δικό του άγώνα.

Είναι ο αγώνας του παιδιού που κοιτάει με τ' άθωα μάτια του τόν κόσμο μας και προσπαθεί να τόν καταλάβει.

Είναι ο αγώνας και η προσπάθεια του νέου ανθρώπου που ζητάει να μάθει τήν αλήθεια.

ΝΙΤΣΑ ΤΖΩΡΤΖΟΓΛΟΥ

Η Νίτσα Τζώρτζογλου σπούδασε γαλλική και αγγλική λογοτεχνία κι' έχει ασχοληθεί με τήν παιδική λογοτεχνία. Τα παιδικά της βιβλία, έκτος από τὰ διάφορα βραβεία, έχουν έκτιμηθεί ξεχωριστά γιά νά κυκλοφορούν και σέ δεύτερες εκδόσεις. Η κριτική γενικά τὰ υποδέχτηκε επαινετικά.

Από τὰ παιδικά βιβλία τῆς Νίτσας Τζώρτζογλου αναφέρουμε τῆ ἐξῆς: «Ὁ Σιναπόσοπος» πού πήρε βραβεῖο ἀπό τόν «Κύκλο τοῦ Ἑλληνικοῦ Παιδικοῦ Βιβλίου» καί πού τὸ χαρακτηρίζει Ζωντανός διάλογος καί πολλή περιπέτεια, τὸ «Τόμ, Τόμμυ καί Σία», πού βραβεύτηκε ἀπὸ τὴ «Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά», «Μιά γολέττα πού τὴν ἔλεγαν Ἐλπίδα», τὸ «Ἐπιχείρηση Ἀρχιμήδης», ὅπου ἀνακατεύονται ἐπιστημονικὲς καί ἀνθρώπινες καταστάσεις ὅπως λέει ἕνας κριτικός. «Ἡ λευτεριά μιᾶς πολιτείας» πού βραβεύτηκε ἀπὸ τὴ «Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά» μὲ ἱστορικὸ θέμα, τὸ «Νησιά στὸ κύμα», πού βραβεύτηκε ἀπὸ τόν «Κύκλο τοῦ Ἑλληνικοῦ Παιδικοῦ Βιβλίου», «Ὁ Μουσαφίρης μου ὁ Τοτός» καί τὸ «Ὅταν ὀργίζεται ἡ γῆ».

Δίνουμε τώρα τίς ἀπαντήσεις τῆς Νίτσας Τζώρτζογλου στὸ ἐρωτηματολόγιο πού τῆς στείλαμε:

Αἰσιοδοξία, χαρὰ καί πίστη στὴ ζωὴ. Τὰ μηνύματα πού φέρνω στὸ παιδικὸ μου ἔργο. Ἡ σημασία τοῦ παιδικοῦ βιβλίου γιά τὸ παιδί πιστεύω ὅτι εἶναι τεράστια, γιὰτὶ φέρνει κοντὰ του μὲ τρόπο κατανοητὸ θέματα πού ἀλοιώτικα δὲ θὰ μπορούσε νά προσεγγίσει. Τοῦ προσφέρει ψυχαγωγία ποιότητας, τὸ βοηθᾷ νά κρίνει, τρέφει τὴ φαντασία του καί τὸ συνηθίζει στὴ στρωτὴ γλῶσσα τῆς καλῆς λογοτεχνίας.

Δὲν πιστεύω ὅτι ὑπάρχουν κανόνες γιά τὴ συγγραφή παιδικοῦ βιβλίου. Ὁ συγγραφέας ἀνάλογα μὲ τὸν χαρακτήρα καί τίς δυνατότητες του, πρέπει νά βρεῖ μόνος τὸν τρόπο ν' ἀγγίξει καί νά συγκινήσει τὴν παιδικὴ ψυχὴ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴ σημασία τῶν ἐκθέσεων Παιδικοῦ Βιβλίου; Ἐλκύνουν τὰ παιδιά ὄχι ὅμως ὅσο θέλουμε νά τὸ νομίζουμε. Γιά τὰ μικρότερα παιδιά τουλάχιστον. Πρόσφατο παράδειγμα καί πολὺ ζωντανό, ἡ ἔκθεση βραβευμένων βιβλίων τῆς πού ὀργάνωσε γιά τὰ εἰκοσάχρονα τῆς ἡ Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά. Τὰ παιδάκια μαγεμένα, καρφώθηκαν κατάπληκτα μπρὸς στὰ παραμύθια μὲ μάγισσες, νεράϊδες κι' ἀερικά στὰ ἐξώφυλλα καί δὲν ξεκολλοῦσαν ἀν σὶ γονεῖς δὲν τοὺς ἀγόραζαν τουλάχιστον ἕνα. Πολλὲς φορές καί βλα τὰ ἐκτιθέμενα.

ΓΙΩΡΓΗΣ ΚΡΟΚΟΣ

Δὲν πρέπει νά παραγνωρίζεται ἡ μεγάλη συμβολὴ τῶν δασκάλων στὴν παιδικὴ λογοτεχνία. Ἄν μάλιστα σκεφτοῦμε πῶς πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς, ἰδίως στὰ παλιὰ χρόνια, γίνονταν δάσκαλοι ἀπὸ τὴν ἀγάπη νά διδάξουν στὰ παιδιά, μπορούσε νά ἐξηγήσουμε καί τὴν ἐπίδοσή τους στὴ συγγραφή λογοτεχνημάτων γιά παιδιά. Ἐξάλλου αὐτοί, ἀπὸ πρῶτο χέρι ἀντιμετωπίζονε τὴν ἀνάγκη αὐτῆ τῶν παιδιῶν καί φυσικὸ ἦταν νά προσπαθοῦν νά τὴν ἱκανοποιήσουν ἀνάλογα μὲ τὴ δυνάμη τους.

Στοὺς ἐκπαιδευτικούς πού εἶδαν τὸ παιδί ὄχι ἀπλῶς τυπικὰ διδασκτικὰ ἀλλὰ πιὸ εὐρύτερα, συγκαταλέγεται καί ὁ Γιώργης Κρόκος. Ὁ Κρόκος σπούδασε στὴ Μαράσλειο Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία, στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί σὲ ὠδεῖο, βιολί, φωνητικὴ καί βυζαντινὴ μουσική. Ἀνάμεσα στὰ πολλὰ βιβλία του, χρήσιμα γιά τὸ διδασκαλικὸ του ἐπάγγελμα, ἔχει κυκλοφορήσει καί τὰ

έξης: Παιδικός αὐλός (μουσική πάνω σέ στίχους τοῦ Σπεράντσα καί τοῦ Στασι- νόπουλο). Τραγουδία τῆς νιότης, Χαρωπά τραγουδία: Πέρδικα, Δῶρο χαρᾶς, πού εἶναι διηγήματα γιά μεγάλα παιδιά. Παιδικοί παλμοί, πού βραβεύτηκε ἀπό τή Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά. Μανούλα, Πατερούλη, Παιδικό χαμόγελο. Μεγάλη ἱστορία πού εἶναι νουβέλα βραβευμένη ἀπό τή Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά. Παιδικό Θέατρο, Ἀητοφωλιές, ἐπίσης βραβευμένο ἀπό τή Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά. Χελιδονοφωλιές πού βράβευσε ὁ Κύκλος Ἑλληνικοῦ Παιδικοῦ βιβλίου. Ὁ γίος τοῦ ἥρωα. Καναρινάκια πού εἶναι τραγουδία γιά νήπια. Τά τραγουδία τοῦ ἡλίου, βραβευμένο κι αὐτό ἀπό τόν Κύκλο Ἑλληνικοῦ Παιδικοῦ βιβλίου. Δυό πουλιά σέ μιὰ φωλιά καί Μικρές ἱστορίες.

Γιά τήν πλοῦσια αὐτή συμβολή τοῦ Κρόκου στήν παιδική λογοτεχνία ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τό 1978 τοῦ ἀπένειμε ἔπαινο.

Ἄς ἀκούσουμε ἕμως τίς σύντομες ἀπαντήσεις τοῦ Γιώργη Κρόκου στό ἐρω- τηματολόγιο πού τοῦ ἀποστείλαμε:

Τό μήνυμα, πού στέλνω σέ μικροὺς καί μεγάλους εἶναι: **ΑΝΘΡΩΠΙΑ**. Χωρίς τήν ἀνθρωπιά, οὔτε εὐγένεια ὑπάρχει, οὔτε τιμιότητα, οὔτε πολιτισμός.

Ὅταν γράφω γίνομαι τό παιδί Κρόκος καί μιῶ σέ παιδιά. Τά ἔργα μου τά δοκιμάζω στή σχολική πράξη. Ὅσο ἀκούω ἓνα παιδί, δέν ἀκούω χίλιους μεγάλους.

Τό γνήσιο παιδικό βιβλίο εἶναι ἡ καλύτερη ψυχική τροφή τοῦ παιδιοῦ. Εἶναι ἓνα κομμάτι ἡλίας, πού τοῦ χα ογελά τὸ φτερώνει, τὸ κάνει νά πιστεύει πὼς ἡ ζωὴ του ἀξίζει.

Οἱ ἀνθολογίες εἶναι κάτι ἀπ' ὅλα. Χαρίζουν στό παιδί μιὰ κάποια γέψη καί τὸ βοηθοῦν νά ἀνακαλύψει τί τοῦ ταιριάζει περισσότερο.

Τοὺς γονιοὺς (καί τὰ παιδιά) πρέπει νά τοὺς ἐνημερώνουν τό Ραδιόφωνο καί τὰ βιβλιογραφικά περιοδικά.

Ἄπ' ὅλα μου τὰ ἔργα τὸ μόνο, πού μπορεῖ νά συμπιεστεῖ μέσα σέ κάποια πε- ρίληψη εἶναι ἡ Μεγάλη ἱστορία (ΝΟΥΒΕΛΑ—Βραβεῖο Γυν. Λογ. Συντροφιάς). Τὸ βιβλίο αὐτὸ δέν ὑπάρχει πιά. Ἡ περίληψή του εἶναι: Τρεῖς ψυχές (Ρωμιός, Τοῦρκος, καί παπάς) εἶναι τόσο φιλικὰ δεμένες πού θυσιάζονται στό δωμὸ τῆς ἀδερφοσύνης.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΑΡΡΗΣ

Ὁ δάσκαλος συχνὰ βρίσκεται στήν ἀνάγκη νά συνθέτῃ ὁ ἴδιος τὸ παιδικὸ λο- γοτεχνίημα γιά νά καλύψῃ κάποια ζήτηση τοῦ χώρου ὅπου τοῦ ἐμπιστευτήκανε τήν παιδεία τῶν νεαρῶν βλαστῶν. Ἴσως τοπικοὶ λόγοι, ἴσως ἐλλειψὴ ὑλικοῦ νά εὐ- θύνωνται γιά τήν ὑποχρέωση αὐτὴ τοῦ δασκάλου. Καί σέ μιὰ στιγμή ἀνακαλύπτει τὸ λίγο-πολύ ταλέντο του καί μὲ τήν ἄσκηση τὸ καλύτερεῖ.

Ὁ Γιάννης Σαρρῆς, στὰ 80 χρόνια του, μὲ ὑπηρεσία στὰ δημοτικὰ σχολεῖα περισσότερο ἀπὸ 50 χρόνια, θρέθηκε πολλές φορές στήν ἀνάγκη νά ἐξυπηρετήσῃ τοὺς μαθητές του καί μὲ δημιουργικὴ λογοτεχνικὴ ἐργασία. Κυκλοφόρησε 15 λογο- τεχνικὰ βιβλία. Ἀπὸ αὐτὰ ἀναφέρουμε τὰ ἑξῆς: «Δάφνες καί πεταλοῦδες», πού περιλαμβάνει θεατρικὰ ποιήματα καί διηγήματα, «Γιορτάζουν καί σπουδάζουν τὰ παιδιά» σέ δυὸ τεύχη μὲ θεατρικὰ καί ἄλλα. «Ἡ ἀγάπη τῆς γῆς», μυθιστορηματικὴ βιογραφία, χαρισμένο ἴστον Μαραθόκαμπο τῆς Σάμου, ὅπου γεννήθηκε, καί ἄλλα.

Ἀπαντώντας στό ἐρωτηματολόγιο πού τοῦ ἀποστείλαμε στὰ πλαίσια τῆς σει- ρᾶς τοῦ προγράμματός μας «Συγγραφεῖς Παιδικῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα», ὁ Γιάννης Σαρρῆς λέει τὰ ἑξῆς:

ΕΡ.: Ποιὰ μηνύματα σκοπεύετε νά μεταδώσετε στό παιδί;

ΑΠ.: Μὲ τήν ὄλη τοῦ ψυχοπνευματικῆ καί καλλιτεχνικῆ του καλλιέργεια νά γίνει ἓνας «Ἀνθρωπος ἀνώτερός καί ἐνεργητικὸς στοὺς γύρω του».

ΕΡ.: Ποιά κατά τή γνώμη σας είναι ἡ σημασία τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας γιά τήν πνευματική (καί καλλιτεχνική συνάμα) ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ;

ΑΠ.: Μεγάλη, γιατί τοῦ χρησιμεύει ὡς ὑπόδειγμα πῆρσεων πνευματικῶν καί ψυχικῶν ἀνθρώπων, πού ὑπηρετήσαν τοῦ Λόγου τήν ὡραία τέχνη καί σ' αὐτήν εὐρήκανε καταφυγή μέσ στῆς ζωῆς τὸ μανιασμένο πέλαγος.

ΕΡ.: Ὑπάρχουν πιστεύετε ξεχωριστοὶ κανόνες γιά τήν συγγραφή τῶν παιδικῶν βιβλίων;

ΑΠ.: Σπουδαία προϋπόθεση, νομίζω, εἶναι: Ἡ γνώση, ἡ — ὅσο γίνεται — πληρέστερη τῆς παιδικῆς ψυχῆς καί, σάν ἐπίπτωσή της, ἡ στραφή τοῦ Λόγου — ὡς κανόνας — πρὸ παντός στῆς φαντασίας τήν περιοχὴ καί στῆς ἁρμονικότητος τῆς ἔκφρασης — τῶν Ποιημάτων ἰδιαίτερα — πού μέ σ' αὐτές, ἀπὸ τῆ φυσικῆ του κλίση, εὐχαρίστηση βρίσκει τὸ παιδί. Γι' αὐτὸ, νομίζω, πὼς ταιριάζ' ὁ στίχος περισσότερο, στὴν παιδικὴ ψυχὴ, νὰ εἶν' ἁρμονικός, νὰ εἶν' ἀνεπιτήδευτος, χωρὶς στριφνὰ νοήματα νὰ στρέφεται ὀλόϊσια, προπάντων, στὴν καρδιά — τοῦ συναισθήματος τήν κενωτὴ — πού ἀπ' αὐτήν, ἀργότερα, θὰ ἀνατείλουν οἱ λαμπερότερες πνευματικὲς ἀχτίδες.

ΕΡ.: Ποιοὺς τρόπους προτείνετε γιά τήν πληροφόρηση τῶν γονιῶν γιά τὰ κατάλληλα παιδικὰ βιβλία;

ΑΠ.: Νομίζω πὼς καταλληλότερα εἶναι γι' αὐτό: τὰ ὑπουργεῖα τοῦ Πολιτισμοῦ καί τῆς Παιδείας.

Θὰ πρέπει νὰ σχηματιστοῦν σ' αὐτὰ ὑπηρεσίες εἰδικῆς μ' ἀνθρώπους εἰδικούς, προπάντων ἀμερόληπτους, πού θὰ ἐκλέγουνε κάθε χρονιά τὰ πιὸ καλὰ βιβλία γιά παιδιά, πού ἐκδόθηκαν, θὰ καταρτίζουν πίνακες αὐτῶν τὸ χρόνο δυὸ φορές (Σεπτέμβριο καί Ἰούνιο), πού θάχει — ἐκτός ἀπὸ τὸν τίτλο τοῦ βιβλίου καί τὸ συγγραφέα του — μέ λίγα λόγια τὸ περιεχόμενο αὐτοῦ καί ἀπ' τοὺς πίνακες αὐτοῦς — καθρέφτες καθαρῶς τῶν παιδικῶν βιβλίων τῆς χρονιάς, π' ἀξίζουνε, — θενὰ ἐκλέγουν οἱ γονεῖς καί κηδεμόνες τῶν παιδιῶν, μέ — ὅσο γίνεται — πληρέστερη ἀσφάλεια, τῆς πιὸ ἐλεύθερης προτίμησῆς τους στὰ βιβλία.

ΕΡ.: Ποιά θεωρεῖτε ὅτι εἶναι ἡ ἀξία τῶν Ἀνθολογιῶν τῆς Παιδικῆς Λογοτεχνίας;

ΑΠ.: Σημαντικότερη, ἀφοῦ μέσα σ' αὐτές θὰ βρίσκονται, ὡς πρέπει, τὰ καλύτερα τοῦ Λόγου δείγματα, πού εἶναι δυνατὸ νὰ χρησιμεύσουνε — ἐκτός ἀπὸ τὸ ψυχαγωγίωμα — κι ὡς ὁδηγοὶ (προπάντων, γιά τοὺς νέους) καί γιά κείνου πού ἐνδιαφέρονται γιά τήν ἁρμονικότητα καί τὴ μεστότητα τοῦ Λόγου.

ΕΡ.: Εἶναι ἀνάγκη νὰ προσαρμοστεῖ τὸ παιδικὸ βιβλίο πρὸς τὰ νέα δεδομένα τῆς τεχνολογίας;

ΑΠ.: Κατὰ τὴ γνώμη μου, δὲν εἶναι

Ἄν δὲν κάνω λάθος, στὸν καιρὸ μας, ἡ κατεύθυνση, ἡ καίρια, τοῦ Λόγου (γιά νὰ φαίνεται μοντέρνος) εἶναι τ' ἀκατάληπτο.

Ἡ στίχος ἔγινε πεζός — τὸ πιὸ πολὺ — κι ἐργώδικος, ἐνῶ γιά τὸ Παιδί, πού εἶν' ἀπλό, καθὼς μᾶς τὸ δῶκε ἡ Φύση, σχεδὸν ἀνεπιτήδευτο, ὁ στίχος πρέπει νὰν' ἀπλὸς καί φυσικός, σάν τὸ ρυάκι γοργοκύλιστος καί ἀργυρόσημος, πού ὅσο γίνεταί, ἁρμονικά — χωρὶς προσπάθεια βαριά — νὰ φτάνει ἴσια στὴν καρδιά του, νὰ τὴν κεντρῶζει ἀπαλά καί νὰ γεννάει συναισθήματα, πού νὰ ὑψώνουν τὸ Παιδί μέ τὰ φτερά τῆς φαντασίας του, σὲ κόσμους ὄνειρόδικους — ἃς εἶναι καί ἐξῶ-κοσμο, γιατί ἔχει τὸν καιρὸ, ἀργότερα, γιά τὴν πεζότατη προσγειώσή του.

ΧΑΡΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Ο Χάρης Σακελλαρίου, φιλόλογος και συγγραφέας, δέν ασχολήθηκε με τὸ παιδικὸ βιβλίον μόνο σὰ δημιουργός. Τὸ ἀντιμετώπισε καὶ σὰν δάσκαλος καὶ σὰν ἐπιστήμονας. Τοῦτο φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἐργασία του «Προβλήματα τῆς Παιδικῆς Λογοτεχνίας», μιὰ ἐξαιρετικὴ στὸ εἶδος τῆς ἐργασίας, ποὺ ἐξετάζει τὸ παιδικὸ βιβλίον στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρές.

Ἐμεῖς θὰ δοῦμε τὴν παραγωγή τοῦ συγγραφέα στὸν κλάδο παιδικῆς λογοτεχνίας, γιατί ἔχει ἄρκετὴ ἄλλη πρωτότυπη ἐργασία, ὅπως ποίηση, πεζοὶ καὶ θέατρο καὶ ἐκδίδει ἀπὸ καιρὸ τὴν περιοδικὴ ἐκδοσὴ «Νεοελληνικὸς Λόγος». Ξεχωρίζουμε τὰ ἐξῆς παιδικὰ βιβλία του, «Χαρούμενες φωνές», συλλογὴ ποιημάτων. «Ἱστορίες ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα», συλλογὴ διηγημάτων. «Στὴ χώρα τῶν Θεῶν» καὶ τῶν γιγάντων», «Οἱ Θεοὶ στὴ γῆ», «Μῦθοι καὶ ἱστορίες γιὰ τὰ Ζῶα», «Ἱστορίες καὶ θρύλοι γιὰ τ' ἄγρια». Παιδικὰ μυθιστορήματα ἔχει κυκλοφορήσει τὰ ἐξῆς: «Οἱ τρεῖς μικροὶ κοσμοναύτες», «Ὀδυσσεύς», «Θεμιστοκλῆς» καὶ ἄλλα. Ἐπίσης ἔγραψε πολὺ παιδικὸ θέατρο.

Οἱ ἀπαντήσεις τώρα τοῦ Χάρη Σακελλαρίου στὸ ἐρωτηματολόγιο ποὺ τοῦ ἀποστείλαμε:

ΕΡ.: Ποιὰ μηνύματα σκοπεύετε νὰ μεταδώσετε στὸ παιδί;

ΑΠ.: Βασικά, τὰ μηνύματα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δημοκρατίας.

ΕΡ.: Ποιὰ πιστεύετε ὅτι εἶναι ἡ σημασία τῆς λογοτεχνίας γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ;

ΑΠ.: Ἡ παιδικὴ λογοτεχνία ὑποβοηθεῖ τὸ παιδί νὰ μπεῖ μὲ τρόπο ἀβίαστο μέσα στὸν κόσμο ποὺ τὸ περιβάλλει, νὰ οικειοποιηθεῖ τὰ πνευματικὰ καὶ πολιτιστικὰ ἀγαθὰ καὶ ν' ἀναπτύξει τὶς πνευματικὲς καὶ ψυχικὲς δυνάμεις του, ὥστε νὰ γίνεῖ ἐνεργὸ μέλος τῆς κοινωνίας, μέσα στὴν ὁποία ζεῖ. Ἰδιαιτέρα τοῦ καλλιεργεῖ τὴν καλαισθησία καὶ τὸ κάνει ἱκανότερο νὰ ἐκφράζεται ὠραία καὶ νὰ χαίρεται τὰ ὑψηλὰ πνευματικὰ δημιουργήματα.

ΕΡ.: Ὑπάρχουν νομίζετε ξεχωριστοὶ κανόνες γιὰ τὴ συγγραφή παιδικῶν βιβλίων;

ΑΠ.: Καὶ βέβαια ὑπάρχουν, βασισμένοι στὰ πορίσματα τῆς σύγχρονης ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ. Ἀναφέρω σύντομα τοὺς βασικότερους:

α) Προσαρμογὴ τοῦ λογοτεχνήματος στὸ γλωσσικὸ καὶ γνωσιολογικὸ πλοῦτο τοῦ παιδιοῦ.

β) Τὸ παιδικὸ λογοτεχνήμα πρέπει νὰ ἱκανοποιεῖ τὴν ἀνάγκη τοῦ παιδιοῦ γιὰ κίνηση.

γ) Νὰ ἱκανοποιεῖ τὴν ἀνάγκη τοῦ παιδιοῦ γιὰ χαρὰ.

δ) Ν' ἀποφεύγει τὶς ἰσχυρὲς συγκλονιστικὲς ἐσυγκινησεις.

ε) Νὰ εἶναι ἀπλό, παραστατικὸ, ἐποπτικὸ.

στ) Νὰ καλλιεργεῖ στὸ παιδί εὐγενικὰ αἰσθήματα καὶ νὰ δημιουργεῖ παρορμητικές γιὰ πράξεις ἀνώτερες καὶ

ζ) Ν' ἀνταποκρίνεται στὴ βαθμίδα ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ἀνάπτυξης τοῦ παιδιοῦ στὸ ὁποῖο ἀπευθύνεται.

ΕΡ.: Ποιοὺς τρόπους προτείνετε γιὰ πληροφόρηση τῶν γονιῶν σχετικὰ μὲ τὰ κατάλληλα παιδικὰ βιβλία;

ΑΠ.: Πολλοὶ εἶναι οἱ τρόποι, ἰδιαιτέρα σήμερα, μὲ τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης, ἀλλὰ χρειάζεται οἱ φορεῖς τῆς πληροφόρησης νὰ εἶναι στελεχωμένοι κατάλληλα.

ΕΡ.: Ποιὰ κατὰ τὴ γνώμη σας ἡ ἀξία τῶν ἀνθολογιῶν παιδικῆς λογοτεχνίας;

ΑΠ.: Γενικά, ἡ ἀξία τῶν ἀνθολογιῶν συνίσταται στὸ ὅτι δίδουν κάποια γεύση ἀπὸ τὸ ἀντικείμενο, μὲ τὸ ὁποῖο καταπιάνονται. Πάντα ὅμως ἡ ἀξία τοὺς κί' ἡ προσφορὰ τοὺς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ὀπλισμὸ τοῦ ἀνθολόγου.

ΕΡ.: Θεωρείτε ότι είναι ανάγκη να προσαρμοστεί το παιδικό βιβλίο στα νέα δεδομένα της τεχνολογίας;

ΑΠ.: Είναι αναπόφευκτο, με και η παιδική λογοτεχνία, όπως και κάθε λογοτεχνία που θέλει να είναι αντίαξια του ονόματός της, εκφράζει την εποχή της, με τα προβλήματα και τις ιδιοτυπίες της. Ο κόσμος της επιστήμης είναι το ίδιο γοητευτικός, όπως και ο κόσμος των παραμυθιών.

ΑΥΓΗ ΠΑΠΑΚΟΥ—ΛΑΓΟΥ

Η Αύγη Παπάκου-Λάγου σπούδασε σε Παιδαγωγική Ακαδημία και πρωτοπαρουσιάστηκε στην παιδική λογοτεχνία το 1962 με το βιβλίο παραμυθιών «Η νεραϊδογέννητη». Στο μεταξύ συνεργάζεται τακτικά στην Έλλ. ΕΡΤ στο πρόγραμμα «Παιδική Ώρα» και στα περιοδικά «Άγροτικά νιάτα», «Κυνηγητικά Νέα» και «Μαθητής» με παιδικά διηγήματα και παραμύθια.

Βιβλία της για παιδιά έχει κυκλοφορήσει τα έξη: «Η νεραϊδογέννητη» συλλογή με παραμύθια, «Ένα καλοκαίρι αλλοιώτικο απ' τ' άλλα», θεατρικό και έτοιμάζονται «Ο μικρός άρχιμουσικός» και άλλα παραμύθια, το «Μία ήλιακτίδα διηγείται» που είναι μικρές ιστορίες τις οποίες βράβευσε η Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά, «Ένα λουλουδί για τή Φωτούλα», που πήρε έπαινο από «τόν Κύκλο του Έλληνικού Παιδικού Βιβλίου».

Δίνουμε τώρα τις απόψεις της Αύγης Παπάκη-Λάγου, όπως τις διατύπωσε σε έρωτηματολόγιο που της αποστείλαμε.

Στο παιδί προσπαθώ να μεταδώσω μηνύματα ανθρωπιστικά, για να δημιουργηθούν άνθρωποι καλοί ευγενικοί, φίλοι μεταξύ τους, που να σέβονται τις αξίες, τους γέροντες, τους εργατικούς, τους θαρραλέους, και κάθε τι το ωραίο και το ζωντανό. Να μάθουν, ότι, ευτυχισμένος δεν είναι εκείνος που σκέφτεται μονάχα τον εαυτό του, αλλά εκείνος που βοηθάει και δίνει χαρά κι' έλπίδα στους άλλους.

Έτσι πιστεύω, ότι, τα παιδιά μας θ' αποτελέσουν τους καινούργιους πολίτες του αύριανού κόσμου κι' αγαπημένα θα προχωρήσουν στη μεγάλη λεωφόρο της ζωής.

Η αποστολή της Παιδικής Λογοτεχνίας είναι να διασμορφώσει καλούς ανθρώπους με γνώσεις κι' ανθρωπιά και να τους ενισχύσει τη πίστη να προχωρήσουν με θάρρος στη ζωή. Κι' αφού στην παιδική αγρότητα βρίσκονται οι ρίζες του ανθρώπου που θα τον κυβερνούν για όλη του τη ζωή, καταλαβαίνουμε, πόσο η Παιδική Λογοτεχνία, μπορεί να γίνει αποφασιστική δύναμη σε μια κοινωνία, αφού το παιδικό βιβλίο βρίσκει το τρόπο να πλησιάζει την παιδική σκέψη κι' ακόμη το πιο δύσκολο κι' αυστηρό δίδαγμα να το κάνει παιγνίδι.

Με την Παιδική Λογοτεχνία το παιδί μαθαίνει την ιστορία της ανθρωπότητας κι' ακόμη μαθαίνει τον εαυτό του και τη προσωπικότητά του. Μαζί με τις γνώσεις που παίρνει, του ανοίγονται καινούργιοι ορίζοντες, σκέφτεται, μπαίνει στη σκέψη του άλλου, ακούει τους στοχασμούς του, διερωτάται γιατί οι ήρωες έδρασαν έτσι, γιατί ο συγγραφέας έγραψε αυτό το βιβλίο. Αναπτύσσεται η κριτική του σκέψη.

Η Παιδική Λογοτεχνία, είναι αυτή που ανοίγει διάπλατα τις πόρτες για τη Λογοτεχνία για μεγάλους.

Βρίσκω, πώς αν κανείς ασχοληθεί συστηματικά με το διάβασμα, καταφέρνει να μπει στο πνεύμα του βιβλίου, πλουτίζει τη πείρα αυτής της ζωής του, αναλύει το έργο ή τι ήθελε να πει ο συγγραφέας και με πνεύμα κριτικής συγκρίνει αυτό που λέει το βιβλίο μ' αυτό που του δείχνει η ζωή. Έχει αναπτύξει τη δύναμη της κριτικής, που μαζί με τις γνώσεις και την αφομοίωση των μηνυμάτων, είναι ο άπώτερος σκοπός του βιβλίου.

Στο μικρό όμως παιδί, λείπει, ή κριτική σκέψη γι' αυτό χρειάζεται ειδικός τρόπος συγγραφής του βιβλίου του παιδικού βιβλίου και πιστεύω, πώς υπάρχουν ειδικοί κανόνες γι' αυτό και να ποιούς ακολουθώ:

Φροντίζω, ό,τι γράφω για το παιδί να λειτουργεί σωστά σε όλα τα επίπεδα γιατί είναι γι' αυτό οδηγός καλής συμπεριφοράς κι' επιλογή και πρόκριση αξιών. Το δίδαγμα στη δομή του μύθου να είναι καθαρό, ξαίροντας ότι το παιδί παρασύρεται από τις περιπέτειες των ήρώων κι' εύκολα μπορεί να παραπλανηθεί και να του διαφύγει, το δίδαγμα.

Ακόμη προσέχω το βιβλίο να είναι γραμμένο με αγάπη, τρυφερότητα και χαρούμενη διάθεση για να του δημιουργεί αισιοδοξία για τη ζωή και πίστη, ότι, όλα στο τέλος πηγαίνουν καλά, σάν είναι κανείς τίμιος, εργατικός, υπομονετικός, συνεργάσιμος κι' ότι, το δικίο πάντα θριαμβεύει στο τέλος.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΣΦΑΕΛΛΟΥ

Η Καλλιόπη Σφαέλλου, έχει ιδιαίτερα εξυψηρήσει το μυθιστόρημα στο παιδικό της έργο, κυρίως το ιστορικό. Σ' αυτό τον κύκλο της ιστορικής μυθιστοριογραφίας, περιλαμβάνεται και το βραβευμένο της «Ο βοσκός και ο Ρήγας», που έχει θέμα του συμβάντα της μεσαιωνικής ιστορίας της Κύπρου.

Η Καλλιόπη Σφαέλλου έχει πάρει ως σήμερα τέσσερα βραβεία. Της «Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς» για το ιστορικό μυθιστόρημά της «Το Λιονταρόπουλο», στο οποίο άφηγείται τα σκληρά παιδικά χρόνια του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. «Η ιστορία του Φιρφιρή», ιστορία ενός γαϊδάρου, για παιδιά 8—10 χρόνων, πήρε το πρώτο βραβείο του Δήμου Αθηναίων. Επίσης «Τα απομνημονεύματα ενός γάτου», πάλιν για παιδιά 8—10 χρόνων, που πήρε βραβείο του «Κύκλου ελληνικού Παιδικού Βιβλίου» και έχει περιληφθεί στον τιμητικό πίνακα του Βραβείου Άντερσεν.

Δίνουμε ένα κατάλογο των κυριότερων παιδικών βιβλίων της Καλλιόπης Σφαέλλου: «Το μυστικό του σοφού», «Τρία τρελλόπαιδα», Τα παιδικά μυθιστόρημα από τα χρόνια της Κατοχής «Παιδιά με ψυχή», «Παιδιά που δοξάστηκαν» το οποίο περιέχει επεισόδια από τα παιδικά χρονικά διαφόρων προσωπικοτήτων, «Ο μικρός λούστρος», που είναι ή ιστορία ενός όρφανου φτωχόπαιδου από την Έπαρχία. Το φτωχόπαιδο πήγε στην Αθήνα όπου και προόδευσε με την εργατικότητα του. «Ο μικρός ντετέκτιβ» έχει θέμα μίαν υπόθεση αρχαιοκαπηλείας. «χορός της δόξας», ιστορικά άφηγήματα από το 1821. «Τα θαλασσοπούλια του Αιγαίου» και άλλα.

Αναφέρουμε τέλος πώς ή Καλλιόπη Σφαέλλου έχει μεταφράσει πολλά έργα από την Εξένη λογοτεχνία.

Ας δούμε τώρα τις απόψεις της πάνω στα θέματα της παιδικής λογοτεχνίας, όπως τις διατύπωσε απαντώντας στο έρωτηματολόγιο που της αποστείλαμε:

Προσωπικά πιστεύω πώς το παιδικό βιβλίο πρέπει να έμφυσήσει στο παιδί την ανθρωπιά και την αισιοδοξία — κι' αυτά προσπάθησα να μεταδώσω στους αναγνώστες μου και με τα 14 βιβλία μου. Μέσα στο νόημα της ανθρωπιάς κλείνω επίσης την αφοσίωση στην οικογένεια και στο έθνος και ιδιαίτερα την ανιδιοτέλεια. Η αισιοδοξία επίσης μου φαίνεται απαραίτητη, γιατί χωρίς αυτήν είναι αδύνατον να υπερπηδηθούν οι δυσκολίες της ζωής. Η αισιοδοξία θα δώσει στο παιδί το αγωνιστικό πνεύμα που θα το κάμει να μὴν υποχωρεί φοβισμένο μπροστά στις αντιξοότητες.

Το καλό παιδικό βιβλίο θα του αναπτύξει και τις γλωσσικές ικανότητες και θα πλουτίσει το λεξιλόγιό του. Είναι δὲ γνωστό πώς λέξη και σκέψη είναι αλληλένδετες — επομένως το καλό βιβλίο θα βοηθήσει την πνευματική ανάπτυξη του παιδιού και θα του επιτρέψει να ξεχωρίζει το καλό από το κακό γράψιμο. Θα το

συνηθίσει στο διάβασμα. Θα πλουτίσει τη φαντασία του και θα του παρουσιάσει εικόνες ικανές να του προσφέρουν παραδείγματα προς μίμηση.

Στη συγγραφή παιδικών βιβλίων πιστεύω ότι πρέπει να αποφεύγονται οι σκληρές ή έν γένει ρεαλιστικές και ώμες σκηνές. Το τέλος να είναι ικανοποιητικό. Η επιτυχία πρέπει ν' αποτελεί τη θράβευσή της εργατικότητας και πρέπει να ηγηράζει από την προσπάθεια των ηρώων κι όχι από τον από «μηχανής θεός». Η διατύπωση πρέπει νά'ναι σαφώς λογοτεχνική για ν' αναπτύξει το αισθητικό κριτήριο του παιδιού και να του εμπνεύσει από νωρίς την αγάπη για την τέχνη του λόγου.

ΓΙΟΛΑΝΤΑ ΠΑΤΕΡΑΚΗ

Η Γιολάντα Πατεράκη που σπούδασε αγγλική φιλολογία και δίδαξε για αρκετό χρόνο την αγγλική γλώσσα σε σχολεία και ιδρυτήματα, ασχολήθηκε από τη νεαρή της ηλικία με τα γράμματα. Παιδικά της έργα βρίσκουμε κι' όλας στη «Διάπλαση των παιδών». Το πρώτο παιδικό της βιβλίο, «Η δαντελλένια σκούφια της γιαγιάς», που πήρε το πρώτο βραβείο του «Κύκλου του Έλληνικού Παιδικού βιβλίου» το 1976, γνώρισε μεγάλη κυκλοφορία ώστε να βγει και δεύτερη έκδοση. Βραβείο της Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς το 1976 πήρε το παιδικό μυθιστόρημα της «Ανθρωπάκι μου ο μικρός αδελφός». Ένα ξεχωριστό τόνο δίνει στην νεοελληνική παιδική λογοτεχνία το διαπλανητικό παραμύθι της «Σεληνάνθρωποι στη Γη». Άλλα βραβευμένα έργα της είναι το «Η Ήλένα και ο Ήλιος» και το χρονικό μιας πολιτείας «Σύρος, ή Αρχόντισσα του Αιγαίου» που πήρε το Α' Βραβείο του «Κύκλου του Έλληνικού Παιδικού Βιβλίου» το 1978 και οι «Τρεις ιστορίες και μια αλήθεια».

Το παιδικό έργο της Πατεράκη έχει ξεχωριστά έκτιμηθεί από την υπεύθυνη κριτική. Αναφέρουμε στα σχόλια της εφημερίδας «Τα Νέα» όπου σημειώνεται πως το «Σεληνάνθρωποι στη Γη» είναι «Το πρώτο ελληνικό παραμύθι επιστημονικής φαντασίας... το οποίο διοχετεύει την συμπίλιωση των παιδιών με το Διάστημα και την αγάπη για τον πλανήτη μας».

Η Πατεράκη, που τελείωσε και το Έθνικό Ώδειο Αθηνών, εκτός από το παιδικό έργο της, έχει δώσει και αρκετό άλλο λογοτεχνικό έργο, που δημοσιεύθηκε σ' έγκυρα περιοδικά.

Άς ακούσουμε τώρα διάφορες απόψεις της Γιολάντας Πατεράκη, όπως τις διατύπωσε απαντώντας στο ερωτηματολόγιο που της αποστέλλαμε.

Έπειδή στα παιδιά στηρίζουμε τον αύριανό καλύτερο κόσμο, θέλω μέσα από τα βιβλία μου να τους δώσω μηνύματα αγάπης. Αγάπη για την οικογένεια, αγάπη για τους φίλους, αγάπη για τον άνθρωπο. Πιστεύω πως αυτό το μήνυμα της Αγάπης αν μπει στην ψυχή του παιδιού, θα οδηγήσει την ανθρωπότητα στο σωστό ειρηνικό δρόμο.

Η παιδική λογοτεχνία — απαραίτητη για την πνευματική ανάπτυξη του παιδιού — λυγερώνει τη φαντασία του — πράγμα απόλυτα χρήσιμο για κάθε άνθρωπο — και του δίνει τα φτερά που θα το κάνουν να πετάξει, να ξεπεράσει τα στενά όρια της καθημερινής ζωής και να κυνηγήσει ένα καλύτερο αύριο.

Υπάρχουν ξεχωριστά κανόνες για την συγγραφή παιδικών βιβλίων. Και μάλιστα είναι πολύ αυστηροί και οι συγγραφείς παιδικών βιβλίων πρέπει να τους προσέχουν και να τους ακολουθούν, γιατί το παιδί είναι ο πιο δύσκολος αναγνώστης κι ο πιο αυστηρός κριτής.

Ένας κανόνας που θεωρώ βασικό είναι το να μην φαίνεται και να μην γίνεται αντιληπτός από το παιδί ο σκοπός, δηλαδή το δίδαγμα του βιβλίου.

Άλλος — και πολύ σημαντικός — είναι η δημιουργία εικόνων, σαφών και άσαφών, με τις λέξεις, ώστε να καταφέρνει ο συγγραφέας να δίνει και μια οπτική

θέση στα γραφόμενά του γιατί έτσι βοηθιέται ή μνήμη να συγκρατήσει περισσότερο τα όσα περνούν απ' αυτήν. Άλλος ένας κανόνας είναι ο εκσυγχρονισμός στη μορφή, στη δομή και στα νοήματα. Έναν καινούργιο άνθρωπο που ζει το 1979 δε μπορούμε να τον φωτίζουμε με... γκαζόλαμπες όσο κι αν είναι γοητευτική. Θα φωτισθεί με ηλεκτρικό και η λάμπα του πετρελαίου θα βρίσκεται στη γωνιά της για βοηθητική.

Ό γονιός μπορεί να ενημερωθεί για το κατάλληλο παιδικό βιβλίο, με όλα τα μέσα επικοινωνίας: Τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες, περιοδικά.

ΙΩΑΝΝΑ ΣΑΡΑΒΑΝΟΥ

Η Ίωαννα Σαραβάνου ιδιαίτερα ασχολείται με το παιδικό παραμύθι. Πολλά παραμύθια της έχουν μεταδοθεί από την Ελληνική Ραδιοφωνία και Τηλεόραση και μερικά από αυτά έχουν δημοσιευθεί στο περιοδικό «Ελληνικός Έρμυθρος Σταυρός Νεότητος». Τρία βιβλία της έχουν διακριθεί στον «Κύκλο του Έλληνικού Παιδικού Βιβλίου»: «Ο Θαλασσινός», παραμύθι. Ο «Μωλό», που πήρε έπαινο του Κύκλου, είναι παραμύθι με άρκετο χιούμορ και δροσιά, η ιστορία ενός άσπρου ποντικού, ο οποίος έγινε ιδρυτής μιας δημοκρατίας, της «Δημοκρατίας των άσπρων ποντικών». Το θεατρικό της έργο «Από τα άδέρφια σου με αγάπη», χαρακτηρίστηκε από τον «Κύκλο Έλληνικού Παιδικού Βιβλίου» ως έξης: «διαφάνεται για την εύαισθησία και τη συγκίνηση, καθώς και για την αίσθηση χιούμορ. Πλέκει το παραμύθι με την πραγματικότητα και φέρνει μηνύματα αγάπης».

Άλλά δε ακούσουμε τις απαντήσεις της Ίωαννας Σαραβάνου στο έρωτηματολόγιο που της αποστείλαμε:

Στα έργα μου, προσπαθώ κυρίως να μεταδώσω στο παιδί μηνύματα αγάπης, ελευθερίας, δικαιοσύνης, φιλαλληλίας.

Η παιδική λογοτεχνία έχει σπουδαία σημασία για τη πνευματική ανάπτυξη του παιδιού. Ένα παιδικό έργο με χαριτωμένη και ενδιαφέρουσα πλοκή, μπορεί να προσφέρει στο παιδί ήθικες αξίες που αυτό άσυναίσθητα μπορεί να τις άφομοιώσει.

Άκόμα τα παιδικά λογοτεχνικά έργα, αναπτύσσουν τη φαντασία και τη κρίση του παιδιού, του μεταδίνουν γνώσεις και του καλλιεργούν την ικανότητα της γραφής και του λόγου.

Υπάρχουν ξεχωριστοί κανόνες για τη συγγραφή παιδικών βιβλίων. Κατά τη γνώμη μου είναι οι ακόλουθοι τους οποίους και προσπαθώ να τηρώ:

α) Άπλή έκφραση και διατύπωση, έτσι που το βιβλίο να γίνεται κατανοητό και ευχάριστο.

β) Το θέμα να μὴν είναι ανήθικο και να μὴν περιέχει άγριες και βίαιες σκηνές.

γ) Άν έχει διδακτικό περιεχόμενο αυτό να δίδεται στο παιδί έντεχνα και ευχάριστα, έτσι που η άφομοίωση του να γίνεται άνετα, πρόσχαρα και άβιαστα.

δ) Η υπόθεση, τα πρόσωπα και κάθε άλλο συνθετικό στοιχείο του παιδικού βιβλίου να βρίσκονται στα πλαίσια της ψυχρόνθεσης και της νοοτροπίας του παιδιού και να μὴν είναι δυνάτολο με τις γνώσεις του.

Είναι άπαραίτητο το παιδικό βιβλίο να προσαρμοστεί πρὸς τα δεδομέν της λογοτεχνίας και κατά την εμφάνιση του και κατά το περιεχόμενο του.

Η αίσθητική του παιδιού είναι σήμερα πολύ άνεπτυγμένη και γι' αυτό το βιβλίο που του προσφέρεται πρέπει να είναι αισθητικά ώρατο, με ευχάριστες εικόνες, χρωματισμούς καλούς, όμορφο χαρτί, σχήμα και τύπωμα. Η σημερινή τεχνολογία διαθέτει πολλά μέσα για το σκοπό αυτό.

Τὸ παιδικὸ βιβλίον ὅμως πρέπει νὰ προσαρμοστεῖ καὶ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον καὶ εἰδικὰ σὲ πράγματα ποῦ τὸ παιδί ἔχει ὁμῆση ἐποπτεία ὅπως οἰκιακὰ εἶδη, μέσα συγκοινωνίας κ.ἄ.

Δὲ μπορούμε π.χ. νὰ ἀναφέρουμε σὰ μέσο συγκοινωνίας τὴν ἄμαξα μὲ τὰ ἄλογα, παραβλέποντας τὸ αὐτοκίνητο, ποῦ καθημερινὰ χρησιμοποιοῦμε καὶ ποῦ γνωρίζει τὸ παιδί.

Φυσικὰ μπορούμε νὰ ἀναφερθοῦμε καὶ στὴν ἄμαξα ὅταν τὸ ἔργο τοποθετεῖται σὲ περασμένα χρονικὰ ὄρια, ἢ καμὰ φορὰ καὶ κατ' ἐξαιρέση.

Τελικὰ, πιστεύω πὼς καὶ οἱ ἥρωες (κυρίως στὸ παραμῦθον) μπορεῖ νὰ εἶναι παρμένοι ἀπὸ μέσα ἢ προϊόντα τῆς τεχνολογίας ὅπως ἔνα κουρδιστὸ παιχνιδάκι, μιὰ μηχανή κ.ἄ. ἀρκεῖ τὸ ἔργο αὐτὸ νὰ ἀποδίδεται μὲ ἀπλὸ καὶ εὐχάριστο τρόπο.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΙΟΥ

Ὁ δάσκαλος, ἔχει πολλές εὐκαιρίες γιὰ ν' ἀναπτύξει πρωτοβουλία καὶ νὰ βοηθήσει καὶ προωθήσει τὴν λογοτεχνία στὸν κόσμον τοῦ παιδιοῦ. Ἀλλὰ γιὰ νὰ συμπληρώσει κενὰ, συχνὰ ἀναγκάζεται νὰ συγγράφει καὶ σιγά-σιγά ἀνακαλύπτει ἕνα συγγραφικὸ ἑαυτὸ, ποῦ μὲ τὴν ἐπιμέλειά του τὸν ἐξελίσσει καὶ μᾶς δίνει ἀξιόλογα κείμενα κατάλληλα γιὰ παιδιὰ. Τίς σκέψεις αὐτές παραδεκτές ἀπὸ ὅλους, τίς ἐπαναλαμβάνουμε τώρα, βλέποντας μιὰ περίληψη τῶν συγγραφικῶν ἀπασχολήσεων τῆς φιλόλογου Χρυσούλας Χατζηγιαννιοῦ ἀπὸ τῆ Μυτιλήνης. Ἡ συγγραφέας αὐτὴ καὶ ποιήτρια ἔχει διδάξει σὲ σχολικὰς ἐθνικὰς γιορτὰς δραματάκια ποῦ ἡ ἴδια ἔγραψε ὅπως καὶ διάφορες «Σκηνές» ἀπὸ τὸ Ραδιόφωνο, κυρίως μὲ ἱστορικὰ περιεχόμενα.

Δὲν θ' ἀναφερθοῦμε στὸ ποιητικὸ τῆς ἔργο ποῦ δημοσίευσε σὲ δύο συλλογὰς μὲ τίτλους «Υποψίες» καὶ «Μπαλάντες», ἢ στὸ διάσπαρτο τῆς στὰ περιοδικὰ «Νέα Ἑστία» καὶ «Αἰολικὰ Γράμματα» ἢ στὰ ποικίλα κείμενα τῆς στὸν τύπον τῆς Μυτιλήνης. Θὰ περιοριστοῦμε στὰ παιδικὰ τῆς ποῦ ὅλα ἔχουν θραβευτεῖ ἀπὸ τῆ «Γυναικεῖα Λογοτεχνικὴ Συντροφιά». Τὰ βιβλία αὐτὰ εἶναι τὰ ἑξῆς: «Φτερουγίσματα», ποῦ εἶναι συλλογὴ ποιημάτων, «Ἦλιε μου ἦλιε μου», ποῦ περιλαμβάνει παιδικὰς ἱστορίας. Καὶ τὸ «Ποῦ πᾶς», ποῦ περιλαμβάνει ἐπίσης ἱστορίας γιὰ μικρὰ παιδιὰ.

Δίνουμε τώρα τίς ἀπαντήσεις τῆς Χρυσούλας Χατζηγιαννιοῦ σὲ ἐρωτηματολόγιο ποῦ τῆς ἀποστείλαμε.

ΕΡ.: Ποιὰ μηνύματα σκοπεύετε νὰ μεταδώσετε στὸ παιδί;

ΑΠ.: Τὸ μῆνυμα τῆς σταθερῆς, ἐμπειρομένης αἰσιοδοξίας. Τῆς αἰσιοδοξίας ποῦ νὰ στηρίζεται λογικὰ καὶ ἀναλυόμενῃ νὰ συνίσταται σὲ μιὰ ὀρθὴ καὶ ἐντιμὴ ἀντιμετώπιση τῆς ζωῆς.

Νὰ μάθει τὸ παιδί πὼς ἡ ζωὴ εἶναι ἕνας ἀγῶνας, ποῦ ὁ καθένας ἀγωνίζεται στὸ δικὸ του μερίδιο γενναῖα καὶ ὑπεύθυνα γιὰ ὅλους καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Κανεὶς δὲν ἀπολαμβάνει πραγματικὰ χωρὶς τὴν προσφορά.

Νὰ μάθει τὸ παιδί πὼς ὁ κόπος εἶναι εὐλογημένος ὅταν εἶναι σωστὸς καὶ δίκαιος.

Νὰ μάθει τὴ θέση του μέσα στὴν κοινωνία, συνεργαζόμενο μὲ ὅλους χωρὶς νὰ ὑποτιμᾷ καὶ νὰ παραμερίζει κανένα.

Νὰ μάθει τὴ θέση του μέσα στὴ δημιουργία καὶ τὴ φύση. Νὰ δεῖ τὴν συμπάρτασή του στὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ ἀλληλένδετον τους μαζί του.

Νὰ ἀγαπήσει καὶ νὰ ἐκτιμῆσει τίς ἀξίες τῆς ζωῆς. Νὰ ἐπαινεῖ τὸν κόπον καὶ τὸν ἔργον καὶ τὴν προσπάθεια καὶ τὴ γνώση καὶ τὴν πείρα.

Νὰ ἀποκτήσει ἰδανικὰ καὶ νὰ ἀγωνίζεται γι' αὐτὰ ὡς γνήσιος συνεχιστὴς τῶν πατέρων του. Τὴν πίστη στὴ ζωὴ καὶ στὸν ἄνθρωπον καὶ στὸ θεὸ καὶ στὸ δίκαιον καὶ στὴν πατρίδα καὶ στὴ μέσα κι ἔξω μας ἐλευθερία.

Νὰ μάθει πάνω ἀπ' ἄλλα νὰ ἀγαπᾷ ἀγνά, ἀνεπιτήδευτα, ἀνυστερόβουλα, εὐαγγελικά. Ὅλα αὐτὰ εἶναι μηνύματα πού εὐχεται ὁ καθεὶς νὰ μπορεῖ νὰ τὰ μεταδώσει στό παιδί, χωρίς φυσικά νὰ φαίνεται ὅτι αὐτό ἐπιδιώκει καί χωρίς νὰ ἀντικαθιστᾷ τὸν διδάσκαλο. Ὅλα πρέπει νὰ δίνονται μὲ ἕνα τρόπο θετικό καί ἀκαθόριστο, μέσω τῆς ὁμορφίᾳς καί τῆς καλαισθησίας, πού νὰ σταλάζει μέσα στήν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ μιὰ φωτεινὴ ὠραιότητα κι αὐτὴ ἢ ὠραιότης νὰ εἶναι τὸ δίκαιο καί τὸ σωστό καί τὸ ἐντίμο κι ἢ ἀγάπη κι ἄλλα ὅσα στηρίζουν κι ὁμορφαίνουν τὴ ζωὴ.

Ὅλα τότε θὰ δημιουργήσουν σιγὰ σιγὰ μιὰ σταθερὴ ἀντίληψη καί ἀντιμετώπιση αἰσιόδοξη τῆς ζωῆς.

ΕΡ.: Ποιά εἶναι πιστεύετε ἡ σημασία τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας;

ΑΠ.: Εἶναι ἀπαραίτητη ἡ παιδικὴ λογοτεχνία γιὰ τὴν πνευματικὴ καί ψυχικὴ ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ διότι, ἡ λογοτεχνία, ὡς ἔκφραση ἀρμονίας, διὰ λόγου, λαξεύει μέσα του μιὰ εὐρυθμία καί μιὰ καλαισθησία, ἕνα μέτρο μετρήσεως τοῦ ὠραίου καί τοῦ καλοῦ (μὲ τὴν σημασία τοῦ ἀγαθοῦ) πού αὐτὰ καθ' αὐτὰ εἶναι μιὰ ἀρμονία καί μιὰ εὐρυθμία. Κάθε λογοτεχνικό κείμενο, μορφή καί περιεχόμενο, ὡς ἕνα πόνημα, ὡς ἕνα ποίημα μὲ τὴν εὐρύτερη σημασία τῆς λέξης, μοιάζει μὲ τὰ βήματα τῆς Τερψιχόρης σὲ σύγχριση μὲ τὰ καθημερινὰ μας ἀπρόσεκτα βήματα.

Μὲ τὴ λογοτεχνία εἰσέρχεται τὸ παιδί στὸν κόσμον τῆς καλλιπέπειας καί τῆς ὁμορφίᾳς καί τοῦ ρυθμοῦ, καί πιστεύω, προσωπικά πῶς ὁ καλὸς χαρακτήρας καί τὸ δλοκληρωμένο τῆς προσωπικότητος, εἶναι θέμα ἐσωτερικῆς ἀρμονίας καί ρυθμοῦ. Αὐτὴ, ὡς πηγὴ θὰ τὸν δροσίζει καί θὰ τὸν καθοδηγεῖ στὴν ζωὴ του.

ΕΡ.: Ὑπάρχουν πιστεύετε ξεχωριστοὶ κανόνες γιὰ τὴ συγγραφή παιδικῶν ἔργων;

ΑΠ.: Ἐπειδὴ ἡ λογοτεχνία εἶναι μιὰ ἄλλη τροφός, μιὰ ἄλλη μάνα στό παιδί —φυσικά ἢ ἐνδεδειγμένη παιδικὴ λογοτεχνία—νομίζω ὅτι δὲν μπορούμε νὰ μιλάμε γιὰ κανόνες συγγραφῆς, ὅσο δὲν μπορούμε νὰ μιλάμε γιὰ κανόνες μητρικῆς ἀγάπης καί στοργῆς, καί τοῦτο, γιατί ὁ συγγραφέας πρέπει νὰ ξεκινᾷ μὲ καρδιά γονέως καί ιδιαίτερα μάνας γιὰ νὰ γράφει κάτι γιὰ τὸ παιδί. Ὅπως ἐκείνη ἀπὸ βρεφικῆς ἡλικίας ἀκατάπαυστα φροντίζει νὰ τοῦ δίνει ὅτι καλύτερο, ἔτσι κι ὁ συγγραφέας εἶναι ὑπεύθυνος γιὰ τὸ τι προσφέρει στό παιδί.

Πιστεύω δὲ ὅτι ἂν δὲν αἰσθάνεται κανεὶς τὴν στοργὴν καί τὴν εὐθύνη τῶν γονέων πρὸς τὸ ἀνατρεφόμενο νέο βλαστάρη τῆς ζωῆς, ἀκόμα καί τὴν τρυφερὴ αὐστηρότητα πού εἶναι σπουδαῖος παράγων τῆς ἀνατροφῆς, ἂν δὲν αἰσθάνεται ἀγάπη πρὸς τὸ παιδί, νὰ μὴν καταπιάνεται μὲ βιβλίον παιδικό. Εἶναι τὸ σπουδαιότερο καί τὸ πιὸ εὐαίσθητο εἶδος.

Πιστεύω ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ πρέπει νὰ ἐξάπτουμε καί νὰ ἐρεθίζουμε τὴν φαντασία του μὲ σκληρὲς περιγραφὰς καί ἀπάνθρωπες τιμωρίες. Εἶναι τρομερὰ ἐπιβλαβὲς στὴν ὄλη του ἰσορροπία καί ἀσυγχώρητο. Γενικά τὸ βιβλίον πρέπει νὰ εἶναι εὐχάριστο καί τὸ παιδί νὰ μαθαίνει καί διδάσκεται χωρίς δάσκαλο καί χωρίς διδασκαλία μὲ ἕνα γλυκὸ ἀδιάστο καταστάλαγμα, πού τὸ πετυχαίνει μὲ τὰ θέληγτρα τῆς ἢ πραγματικῆς τέχνης.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΡΑΧΑΣ

Ὁ Ἰωάννης Βράχας, δάσκαλος, ἐνοίωσε βαθεῖα τίς ἀνάγκες τοῦ παιδιοῦ καί πλάϊ στὴν τυπικὴ διδασκαλία φρόντισε καί γιὰ τὴν καθαρὰ αἰσθητικὴ μὀρφωση καί πνευματικὴ τέρψη τῶν μαθητῶν. Τὸ ταξιδιωτικὸ τὸν ἱράθηξε περισσότερο, ἴσως γιὰ νὰ συνδυάσει τὴ γνώση μὲ τὸ αἶσθημα κι' ἔτσι νὰ γίνεῖ πιὸ σίγουρη ἢ γνωριμία καί πιὸ ὠφέλιμη.

Τὰ παιδικὰ βιβλία τοῦ Βράχα εἶναι τὰ ἐξῆς: «ἐκδρομές, ὑγεία, χαρά, μὀρ-

φωση» πού ἀξιώθηκε τρεῖς ἐκδόσεις καὶ ἡ πρωτοτυπία του βρίσκεται στή χρήση πολλῶν ἐκθέσεων τῶν μαθητῶν του ἀπὸ τίς διάφορες ἐκδρομές τους.

«Ἐκεῖ πού φωλιάζουν οἱ ἀετοί», παιδικὸ μυθιστόρημα, τὸ ὁποῖο εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ ζωντανές εἰκόνες τοῦ χωριοῦ. «Στοῦ παποῦ μας τὸ χωριό», πού τὸ χαρακτηρίζει ἡ ἀγάπη γιὰ τὸ χωριό. «Ἀπὸ τὸ χωριό μου καὶ στὸ σχολεῖό μου», ποιήματα, ὅπου πάλιν ὑπερισχέει ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ χωριό. «Ἔτσι ζοῦμε στὸ χωριό μας», ὅπου βρίσκεται κανεὶς διηγήσεις πάλιν ἀπὸ τὸ χωριό μέσα στὸ λαογραφικὸ πιά κλίμα. «Τὸ σκολεῖο γιορτάζει σήμερὰ» θεατρικὸ, «Ταξίδια σὲ τρεῖς ἡπείρους», ὅπου ἡ περιγραφὴ ἁρμονικὰ συνδιάζεται μὲ τὸ αἶσθημα. «Ταξίδεψε μαζί μου», (Κίνα, Ἰαπωνία, Ἀμερικὴ κλπ.) πάλιν ταξιδιωτικὸ.

Δίπλα στὴν πρωτότυπὴ του αὐτὴ δουλειὰ ὁ Βράχας δούλεψε στὴ μεταγλώττιση στὴ δημοτικὴ τῶν γνωστῶν βιβλίων. «Γεροστάθης» καὶ «Λουκῆς Λάρα», πού στὰ πολὺ παλιὰ χρόνια ἦταν τὰ ἀνεπανάληπτα ἀναγνώσματα.

Ἄλλὰ ἄς ἀκούσουμε τίς ἀπαντήσεις τοῦ Ἰωάννη Βράχα στὶς ἐρωτήσεις πού τοῦ ἀποστείλαμε:

Τὰ παιδιὰ πού ἀγάπησα καὶ διέθεσα τὰ 35 χρόνια τῆς ζωῆς μου γιὰ τὴ μόρφωση τους καὶ πού ἔγραψα καὶ γράφω γι' αὐτά, νομίζω ὅτι πρέπει νὰ παιδαγωγηθοῦν μὲ τὰ ἰδανικὰ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸ συνάνθρωπο ἀνεξάρτητα ἀπὸ χρῶμα — θρησκεία — καταγωγὴ, τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἐργασία καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸ ὑπαιθρο. Ἔτσι θὰ δημιουργηθῆ μιὰ ἀληθινὴ ἀνθρώπινη κοινωνία μὲ γεροῦς ἀνθρώπους στὸ σῶμα μὲ ἄδολη ἀγνή ψυχὴ. Καὶ τὸ μήνυμά μας εἶναι «ἀγαπήστε τὸ παιδί. Ὁδηγήστε το στὸ σωστὸ δρόμο τῆς ἀγάπης ὅλων τῶν παιδιῶν τοῦ κόσμου».

Ἡ παιδικὴ λογοτεχνία εἶναι τὸ θεμέλιο πού θὰ στηριχτῆ ὅλη ἡ μόρφωση τοῦ παιδιοῦ. Ἄν τὸ βιβλίον πού θὰ πρωτοδιαβάσῃ τὸ παιδί εἶναι τέτοιο πού θὰ τοῦ προκαλέσῃ τὸ ἐνδιαφέρον, πού θὰ τὸ ἀγαπήσῃ, τότε αὐτὸ θὰ εἶναι ὁ ἀχώριστος σύντροφος τῆς ζωῆς του, ἕνας παντοεινὸς φίλος, ἕνας ἐξαίρετος δάσκαλος. Τὸ καλὸ βιβλίον θὰ παίξῃ ἕνα σημαντικὸ ρόλον στὴν πρόοδόν του καὶ ἀντίθετα πάλι, τὸ κακὸ βιβλίον θὰ ὀδηγήσῃ ἀνεπαισθητα καὶ σιγά σιγά στὴν καταστροφή. Ἡ δύναμις τοῦ βιβλίου εἶναι μεγάλη.

Γιὰ τὴ συγγραφὴ παιδικῶν βιβλίων, βεβαίως ὑπάρχουν ξεχωριστοὶ κανόνες.

Βασικὲς προϋποθέσεις, γιὰ ἕνα καλὸ παιδικὸ βιβλίον εἶναι πρῶτα τὸ περιεχόμενον καὶ ὁ σκοπὸς. Τὸ θέμα νὰ εἶναι παρμένο ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ παιδιοῦ, ἡ γλῶσσα νὰ εἶναι καταληπτὴ ἀπὸ τὸ παιδί, μικρὲς προτάσεις μὲ ζωὴ καὶ κίνηση. Ἡ πλοκὴ εὐχάριστη, ἡ εἰκονογράφηση πλούσια καὶ ἐγχρωμὴ ἰδίως γιὰ βιβλία πού προσρῖζονται γιὰ τὰ παιδιὰ μικρῆς ἡλικίας. Τὰ γράμματα μεγάλα καὶ τὸ βιβλίον νὰ ἔχει καλασθητικὴ ἐμφάνιση.

Δὲν εἶναι ἀρκετὸ τὸ νὰ τυπωθῆ καὶ νὰ κυκλοφορήσῃ ἕνα παιδικὸ βιβλίον ἄρτι ἀπὸ κάθε ἄποψη, τὸ δύσκολον εἶναι πῶς θὰ φτάσῃ ἡ εἶδηση γιὰ τὴν ἔκδοσιν στὸ δάσκαλον, στὸν πατέρα, στὸ παιδί. Ἐδῶ νομίζω πῶς στὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας, θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρχει μιὰ ἐπιτροπὴ κρίσης τῶν βιβλίων ἰδίως ἐκείνων πού γράφονται γιὰ παιδιὰ τοῦ νηπιαγωγείου — Δημοτικοῦ — Γυμνασίου. Κάθε μῆνα ἢ καθε τρίμηνον θὰ μπορούσε νὰ στέλλονται σ' ὅλους τοὺς ἐπιθεωρητὰς καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπιθεωρητὰς στοὺς δασκάλους κατάλογοι μὲ τὰ βιβλία πού ἐγκρίθηκαν μὲ μιὰ μικρὴν περιλήψιν. Οἱ δασκάλοι θὰ τὰ κοινοποιῶν στοὺς γονεῖς σὲ εἰδικὰς συγκεντρώσεις, καθὼς καὶ στὰ παιδιὰ καὶ ἂν ἔχει χρήματα τὸ σχολεῖόν τους νὰ ἀγοράζουσι καὶ μερικὰ πού νὰ τὰ διαδίδουσι στοὺς μαθητὰς — μ' αὐτὸν τὸν τρόπο πιστεῦθαι θὰ φτάσῃ ἡ εἶδηση στὸν ἄμεσον ἐνδιαφερόμενον, τὸ παιδί.

Πιστεῦθαι πῶς ἡ ἀνθολογία διηγημάτων καὶ ποιημάτων γιὰ παιδιὰ προσφέρει πολλὰ γιὰ τὸ παιδί. Μπορεῖ σὲ λίγο χρόνον νὰ ικανοποιήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον του, νὰ δοκιμάσῃ συναισθήματα πού ἀποβλέπει ὁ συγγραφέας καὶ νὰ μὴ κουρασθῆ. Ἀξιό-

λογα, είναι τὰ ἀνθολόγια πού τώρα τελευταία τύπωσε καί μοίρασε στά παιδιά τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας. Εἶναι, μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς ἄφογα ἀπὸ κάθε ἀποψη.

Ἀκόμη τὸ σημερινὸ παιδικὸ βιβλίο θὰ πρέπει νὰ ἔχει ὕλη καὶ ἀπὸ τὸ σύγχρονο τεχνολογικὸ πολιτικὸ πού τὸν ζῆ τὸ παιδί, πού εἶναι μέσα στά ἐνδιαφέροντά του καὶ πού ἀκόμη, θὰ τὸ βοηθήσει νὰ τὸν κατανοήσῃ καὶ νὰ προσδεύσῃ.

Ἀλλὰ μόνο μὲ τὸ καλὸ βιβλίο καὶ τὴ διδασκαλία στὸ σπίτι ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ στὸ σχολεῖο ἀπὸ τὸ δάσκαλο θὰ βοηθήσουμε τὸ παιδί νὰ σταδιοδρομήσῃ;

Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ θὰ ἤθελα ἀπαντώντας νὰ προσθέσω ὅτι δύο ἄλλα ζητήματα πρέπει νὰ προσεχθοῦν, τὸ παιγνίδι καὶ ἡ ἐπαφή τοῦ παιδιοῦ μὲ τὴ φύση. Προσοχὴ νὰ δώσουμε στά παιδιά παιγνίδια πού νὰ δημιουργοῦν συναισθήματα χαρᾶς. Κι ἀκόμα νὰ τὰ διδάξουμε νὰ φτιάχνει καὶ τὸ ἴδιο μὲ ὕλικά πού ἀφοροῦν στὴ φύση ἢ καὶ φτηνά ἀπὸ τὸ ἐμπόριο, δικὰ του παιγνίδια. Ἀπαραίτητες στὸ παιδί οἱ ἐκδρομές στὸ ὑπαιθροῦ γιὰ νὰ γνωρίσει τὴ δημιουργία πού συντελεῖται κι' ἐδῶ ἀπὸ τὴ φύση καὶ τὸν ἄνθρωπο. Ἔτσι τὸ μεγάλο βιβλίο τῆς φύσης μαζί μὲ τὰ καλογραμμένα βιβλία ἀπὸ τοὺς λογοτέχνες θὰ ὀλοκληρώσουν τὴ μόρφωση τοῦ παιδιοῦ καὶ θὰ τὸ βοηθήσουν νὰ πάρει τὸ δρόμο πού ἐπιβάλλεται νὰ ἀκολουθήσει.

ΞΕΝΗ ΚΕΡΑΣΙΩΤΟΥ

Ἀπὸ τὰ ἀκούραστα καὶ πολὺ δραστήρια μέλη τοῦ «Κύκλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Παιδικοῦ Βιβλίου» ἡ Ξένη Κερασιώτου, ὄρᾳ παράλληλα καὶ πολὺ ἐξυηρητικά καὶ στὴν «Ἐθνικὴ Ἑταιρεία τῶν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν». Ἐνα εἰδικὰ ἔνθεο πᾶθος ὀδηγεῖ αὐτὴ τὴν κυρία τῶν γραμμάτων, πού τὸ μετέδωσε καὶ στὴν κόρη της τὴν Πατερᾶκη.

Ἡ Ξένη Κερασιώτου γεννήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ εἶναι ἀπόφοιτος τοῦ Διδασκαλικοῦ Κεντρικοῦ Καλογραιῶν Γαλασίου (τῆς Ρουμανίας). Ἔχει ἀσχοληθεῖ μὲ τὴν ποίηση, τὸ πεζογράφημα καὶ τὸ παιδικὸ θέατρο. Σημειώνουμε τὰ ἐξῆς παιδικὰ βιβλία της: «Χριστουγεννιάτικα», πού εἶναι συλλογὴ μὲ παιδικὰ διηγήματα. «Νύχτα σὰν Παραμῦθι», θέατρο γιὰ παιδιά. «Ἡ τύχη κρυμμένη σ' ἓνα καλαμάκι», μυθιστόρημα γιὰ μεγάλα παιδιά, πού ἔχει χῶρο τῆς ἱστορίας του τὴν Ἄντις Ἀμπέμπα, πέρα στὴν Ἀβυσοσηνία. Τὸ «Νεραϊδοπούλι», διηγήματα γιὰ παιδιά.

Ἄς ἀκούσουμε τίς ἀπαντήσεις της σὲ ἐρωτηματολόγιό μας πού τῆς ἀποστειλάμε.

Ἡ σημασία πού ἔχει ἡ ποιότητα στὸ βιβλίο γιὰ παιδιά νομίζω πὼς πρέπει νὰ εἶναι ἡ μοναδικὴ προσπάθεια τοῦ συγγραφέα. Στὸ περιεχόμενο τέτοιου βιβλίου, εἶναι θέδιο πὼς θὰ ὑπάρχουν ὄχι ἓνα ἀλλὰ πολλὰ μηνύματα ἀπ' αὐτὰ πού δίδουν ἐπάξια στὸν ἄνθρωπο τὰ ἐφόδια νὰ ξεχωρίσει. Ὁ συγγραφέας πρέπει νὰ τὸ γνωρίζει καὶ νὰ τὸ δίνει μὲ τὸν καλύτερο τρόπο.

Ἡ λογοτεχνία γιὰ παιδιά εἶναι, ὅλοι τὸ ξέρουμε, ἡ πνευματικὴ τροφή γιὰ τὸ παιδί. Κατὰ συνέπεια δὲν εἶναι μόνο χρήσιμη καὶ ἀπαραίτητη γιὰ τὴ συνέχεια. Ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξη πρέπει νὰρχίζει ἀπ' τίς ρίζες. Κι' ἡ λογοτεχνία γιὰ παιδιά εἶναι οἱ ρίζες γιὰ τὴ σωστὴ καλλιέργεια τοῦ κάθε ἀνθρώπου.

Ἐνα καλὸ βιβλίο γιὰ παιδιά πρέπει λένε, νὰ διαβάζεται καὶ ἀπὸ μεγάλους. Πρέπει ὅμως νὰ ἔρχεται καὶ πολὺ κοντὰ στους μικροὺς ἀναγνώστες καὶ στὸν τρόπο πού σκέπτονται καὶ τὰ θέματα πού τοὺς ἀπασχολοῦν, καὶ τὸ πὼς τοὺς ἀπασχολοῦν. Ἄν ὁ συγγραφέας «συλλαμβάνει» αὐτὲς τίς λεπτομέρειες καὶ πιάνει τίς εὐαίσθητες χορδὲς τῆς παιδιαστικής καρδιάς, τότε μπορεῖ νὰ γράφει καὶ βιβλία γιὰ παιδιά.

Ἡ προσωπικὴ πληροφόρηση εἶναι νομίζω ὁ καλύτερος τρόπος. Νὰ δώσει κανεὶς στους γονεῖς νὰ καταλάβουν τὴ σημασία πού ἔχει τὸ διάβασμα γιὰ τὸ παιδί

και ιδιαίτερα του καλού βιβλίου. Αυτή ή πληροφόρηση μπορεί να γίνει ή με διμι-
λιες στους γονιούς, ή με μικρά έντυπα αλλά και με τα μέσα της ενημέρωσης.

Οι ανθολογίες για παιδιά έχουν κάποια χρησιμότητα για τους δασκάλους πιό
πολύ και για τους έρευνητές της Λογοτεχνίας για τα παιδιά. Τα παιδιά σπάνια
τά ενδιαφέρει να διαβάσουν. Ίσως να τους χρειάζονται μόνο για κάποια σχολική
εργασία.

Τα βιβλία για τα παιδιά πρέπει να έχουν διάφορα ενδιαφέροντα και φυσικά
να προσαρμόζονται και στα δεδομένα της τεχνολογίας και της εποχής μας.

Αυτό εξαρτάται βέβαια και από το είδος του βιβλίου. Ο συγγραφέας πρέπει
να προσαρμοστεί ανάλογα με το θέμα του. Πολλές φορές χρειάζεται να αναφερθούν
και οι τελευταίες εξελίξεις και ο σημερινός τρόπος ζωής. Όπως π.χ. σ' ένα μυ-
θιστόρημα με ήρωες ανθρώπους της εποχής μας. Ο τρόπος που μεταδίδεται στο
παιδί ή πορεία της ζωής είναι το κύριο σημείο που πρέπει να δίνουμε τη πιό με-
γάλη σημασία και πολλή προσοχή.

ΑΛΚΗ ΓΟΥΛΙΜΗ

Η "Αλκη Γουλιμή έχει επισκεφθεί την Κύπρο και λογαριάζει να πάρει θέματα
από τον τόπο μας για ένα παιδικό βιβλίο. Από χρόνια ή συγγραφέας αυτή γνοι-
άζεται για το παιδί κι' έχει γράψει αρκετά γι' αυτό, χρησιμοποιώντας διάφορα μέ-
σα να το πλησιάσει και να του προσφέρει την αισθητική χαρά. Όλοφάνερα συγ-
κίνησε τον παιδόκομο το βιβλίο της, γι' αυτό σχεδόν όλα της τά έργα αξιώθηκαν
δυό ως τις τέσσερις εκδόσεις. Επίσης πολλά παραμύθια της έχουν μαγνητοφωνη-
θεί σε δίσκους και κασέτες κι' έχουν, επιπλέον, μεταδοθεί άπ' το Έθνικό "Ίδρυμα
Ραδιοφωνίας στην «Ώρα του παιδιού».

Τό βιβλίο της «Η άργναυτική έκστρατεία» με τίτλο τό «Χρυσόμαλλο δέρας»
κυκλοφόρησε σε δίσκο μακράς διάρκειας, όπως και τό «Ταξίδια του Όδυσσέα» πού
άπ' εύθείας γράφτηκε σε δίσκο μακράς διάρκειας.

Τά παιδικά βιβλία της "Αλκης Γουλιμή είναι τά εξής: «Ο Χαμένος Θησαυ-
ρός», (Διεθνής έπαινος βραβείου "Αντερσεν), «Ο κήπος του Άγγελάκη» (Βραβείο
της Ένώσεως Έλλήνων Λογοτεχνών), «Τό Μυστικό του Κόκκινου Σπιτιού», «Η
Άκατόδεκτη Πεταλούδα», «Οι Δύο άγκυρες», «Οι τρεις φίλοι», «Ο Μυστηριώδης
Επισκέπτης», «Τά άγρια Ζώα και τά παιδιά τους», «Η Άργναυτική έκστρατεία»,
«Ο Χρυσάφενιος Κρίνος» (Βραβείο Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς), «Η
Σοφή Άσπασώ». Τό έργο «Ο Χρυσάφενιος Κρίνος», μεταφράστηκε στ' άγγλικά,
στά γερμανικά και στά ισπανικά. Η ίδια ή "Αλκη Γουλιμή μετέφρασε στά έλληνικά
πολλούς ξένους συγγραφείς παιδικών βιβλίων.

Άπαντώντας στο έρωτηματολόγιο πού της άποστείλαμε, ή "Αλκη Γουλιμή
αναφέρει:

ΕΡ.: Ποιά μηνύματα σκοπεύετε να μεταδώσετε στο παιδί;

ΑΠ.: Προπάντων μηνύματα Άγάπης. Άγάπη στο Θεό, στο συνάνθρωπο, στην
Πατρίδα, στη φύση.

ΕΡ.: Ποιά κατά τη γνώμη σας είναι ή σημασία της παιδικής Λογοτεχνίας
για την πνευματική ανάπτυξη του παιδιού;

ΑΠ.: Τεράστια. Έπιηρεάζει πολύ τον πνευματικό και συναισθηματικό του
κόσμο και άποτελεί τό θεμέλιο του χαρακτήρα του. Πλουτίζει άκοπα τις γνώσεις
του. Αναπτύσσει τη φαντασία του. Τό προβληματίζει. Καλλιεργεί τό γούστο του,
τό μαθαίνει να γράφει και να εκφράζεται σωστά και πλουτίζει τό λεξιλόγιό του.

Είναι τόσο μεγάλη ή επιρροή πού άσκει στον άνθρωπο τό βιβλίο πού διαβάσει
στην παιδική ήλικία του, πού δέν τό ξεχνάει ως τό τέλος του βίου του. Άλλά
και οι ήρωες πού ξεχώρισε και θαύμασε, μένουν σαν πρότυπα στη θύμησή του
και γίνονται παραδείγματα για μίμηση.

ΕΡ.: Υπάρχουν πιστεύετε ξεχωριστοί κανόνες για τη συγγραφή παιδικών βιβλίων;

ΑΠ.: Πιστεύω πώς, ναι, σχετικά με το περιεχόμενό τους. Γιατί με το ύφος τους, θαρρώ πώς αντίθετα δέν πρέπει να γίνεται διάκριση από τους συγγραφείς. Τα βιβλία για τους ανήλικους, πρέπει να γράφονται με το ίδιο λογοτεχνικό ύφος όπως και για τους ενήλικες. Έτσι από τη μικρή του ηλικία ο άνθρωπος εξοικονώνεται στο καλογραμμμένο γράψιμο και στην τέχνη του λόγου.

Όσο δέ για τους κανόνες που μεταχειρίζομαι στη συγγραφή παιδικού βιβλίου, αποφεύγω κυρίως τα καταθλιπτικά θέματα και τα τρομαχτικά. Επιδιώκω, αντίθετα, τα παιδιά να βρίσκουν στα κείμενά μου, το γέλιο και τη διασκέδαση. Κοντά στην ψυχαγωγία όμως, υπάρχει και κάποια μάθηση. Όπως μαζί με το γέλιο και η συγκίνηση. Και φυσικά, έχουν ευχάριστο τέλος. Στα θέματα μου υπάρχει ακόμα η πάλη της κακίας με την καλωσύνη. Η προσπάθεια και ο αγώνας για την επίτευξη ενός ευγενικού σκοπού. Επίσης, εξαιρούνται ο ήρωισμός, η αυτοθυσία, η εργατικότητα, η αρετή, και το δίκαιο. Και τέλος, υπάρχει κι ένα αδιόρατο θρησκευτικό μήνυμα.

ΕΡ.: Ποιους τρόπους προτείνετε για πληροφόρηση των γονιών σχετικά με τα κατάλληλα παιδικά βιβλία;

ΑΠ.: Κατ' αρχήν τον τύπο και τα οπτικοακουστικά μέσα. Οι εφημερίδες και τα περιοδικά, θα έπρεπε να έχουν μόνιμη στήλη κριτικής παιδικού βιβλίου. Και το ραδιόφωνο και η τηλεόραση, να διαθέτει ένα ήμωρο μιά φορά την εβδομάδα για να παρουσιάζει στους γονείς τα κατάλληλα, ανάλογα με τις ηλικίες των παιδιών, βιβλία, με μιά διαφωτιστική έκστρατεία στους γονείς από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση, σε συζητήσεις στραγγυλής τραπέζης για τα κόμικς, που τόσο άπληστα τα διαβάζουν τα παιδιά, ξεδεύοντας όλο το χαρτζιλίκι τους γι' αυτά. Και να τονιστεί ιδιαίτερα στους γονείς πόσο θλαθερά είναι αυτά τα κόμικς για τον ψυχικό κόσμο του παιδιού. Μα και πόσο το καλλιεργούν την κακογουστιά και τον εκχυδαϊσμό της φρασεολογίας του.

Επίσης τα σχολεία. Στις συγκεντρώσεις γονέων, ανάμεσα στ' άλλα θέματα, να αναφέρονται από τους δασκάλους και τα κατάλληλα βιβλία για παιδιά, για την ανάλογη ηλικία.

ΕΡ.: Ποιά λύση προτείνετε που να βοηθήσει το παιδί να πλησιάσει περισσότερο το παιδικό βιβλίο και γ' αγαπήσει το διάβασμα;

ΑΠ.: Περισσότερες παιδικές βιβλιοθήκες παντός είδους: Σχολικές, κινητές, δανειστικές. Άλλα και υπαίθρια αναγνωστήρια το καλοκαίρι μέσα στα έθνικά πάρκα ή κοντά στις παιδικές χαρές.

ΝΤΙΝΑ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Η Ντίνα Χατζηνικολάου, που σπούδασε μουσική, έχει ασχοληθεί με τη σύνθεση, αλλά και η λογοτεχνία την τραβούσε παράλληλα. Την έευηρέτησε μάλιστα ιδιαίτερα με τη ποίηση. Οι ποιητικές συλλογές της για παιδιά έχουν βραβευθεί από τη «Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά», τον «Κύκλο του Παιδικού Έλληνικού Βιβλίου» και τα «Λύκειο Έλληνίδων». Τα παιδικά βιβλία της Χατζηνικολάου είναι τα εξής: «Χαμόγελα», βραβείο «Γυν. Λογοτεχνικής Συντροφιάς». «Γαλάζια άκρογιάλια», έπαινος του «Κύκλου Έλληνικού Παιδικού Βιβλίου». «Τα κυκλάμινα», βραβείο της «Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς». «Το βιβλίο της Μυρτώς» που βραβεύθηκε από τη Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά. «Το πρώτο μου βιβλίο» με μικρές ιστορίες για μικρά παιδιά, βραβείο «Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς. Και άλλα.

Δίνουμε τώρα τις απαντήσεις της Ντίνας Χατζηνικολάου στο έρωτηματολόγιο που της αποστείλαμε.

ΕΡ.: Τι μηνύματα σκοπεύετε να μεταδώσετε με τὰ παιδικὰ σας κείμενα;

ΑΠ.: Σκοπεύω να μεταδώσω στο παιδί μηνύματα αγάπης, οικειότητας, τρυφερότητας, καλοσύνης, με ειλικρίνεια και απλότητα, αποφεύγοντας τὸ ἄμεσα διδακτικὸ ὄφρος.

ΕΡ.: Ποιὰ εἶναι κατὰ τὴν ἀποψή σας ἡ σημασία τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας;

ΑΠ.: Εἶναι ἀληθινὰ πολύτιμη ἡ ἀξία τοῦ παιδικοῦ βιβλίου καὶ τεράστια ἡ προσφορά τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας στὴν τρυφερὴ ἡλικία.

Τὸ βιβλίο ἀσκεῖ μιὰ μαγικὴ ἐπίδραση στὸν ψυχικὸ καὶ πνευματικὸ κόσμο τοῦ παιδιοῦ. Ἔρχεται ἀπαλὰ κι ἀθόρυβα νὰ τὸ βοηθήσει στὸ ξεκίνημά του, νὰ φωτίσει τὰ πρῶτα του ὄψηματα, νὰ τοῦ χαρίσει τὰ πρῶτα φτερά, γιὰ νὰ πετάξει στὸν ὄνειρικό του κόσμο. Τὸ παιδί πού κρατᾶ στὰ χέρια του ἕνα βιβλίο, εἶναι ἀληθινὰ εὐτυχημένο!

Ἀπαραίτητη προϋπόθεση εἶναι, φυσικά, ἡ καλὴ ποιότητα τοῦ βιβλίου. Τὸ καλὸ παιδικὸ βιβλίο ὄχι μονάχα ψυχαγωγεῖ τὸ παιδί, μὰ παράλληλα τὸ μαθαίνει νὰ σκέφτεται καὶ νὰ κρίνει. Διευρύνει τὸν κύκλο τῶν γνώσεων, πλουτίζει τὴ φαντασία, κεντρίζει τὴ δημιουργικὴ διάθεση, διαπλάσσει τὸ χαρακτήρα, βοηθᾷ στὴν ὀλοκλήρωση τῆς προσωπικότητάς του. Ὅλα τὰ εἶδη τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας γοητεύουν καὶ διαπαιδαγωγοῦν σωστὰ τὸ μικρὸ ἀναγνώστη, ὅταν κρύβουν αἰσιόδοξα μηνύματα καὶ καλλιεργοῦν τὸ ψυχικὸ του κόσμο, σταλάζοντας μέσα του ἕνα ἀπόσταγμα ὁμορφιάς καὶ τρυφεράδας.

ΕΡ.: Ὑπάρχουν πιστεύετε ξεχωριστοὶ κανόνες γιὰ τὴ συγγραφή παιδικῶν ἔργων;

ΑΠ.: Ἀσφαλῶς πρέπει νὰ ὑπάρχουν ξεχωριστοὶ κανόνες γιὰ τὴ συγγραφή παιδικῶν βιβλίων, ἀν θέλουμε νὰ προσφέρουμε ἀληθινὴ χαρὰ καὶ συγκίνηση στὸ παιδί. Ὁ βασικότερος κανόνας στηρίζεται στὴν ἀρχή, ὅτι τὸ γνήσιο παιδικὸ λογοτεχνημα εἶναι πηγαῖο καὶ αὐθόρμητο. Εἶναι ἕνα ἄψογο λογοτεχνικὸ ἔργο, πού τὸ χαρακτήριζε ἐιλικρίνεια, ἀπλότητα, δροσιά, φραστικὴ λιτότητα, ξαστεριά λόγου. Δὲν εἶναι ἐγκεφαλικό, ψεύτικο, παιδαριῶδες, ἄμεσα διδακτικὸ. Ἀναδίνει ἀτιμόσυλλα μαγεῖας καὶ γοητεῖ, τόσο τοὺς μικροὺς ὅσο καὶ τοὺς μεγάλους. Ἡ γλῶσσα εἶναι ἀπλή, στρωτὴ, τὸ ὄφρος ζεστό, ζωντανό, γοργοκίνητο, ἀνεπιτήδευτο. Ἀπευθύνεται ἄμεσα στὴν εὐαίσθητὴ παιδικὴ ψυχὴ. Καλλιεργεῖ καὶ ἐκλεπτύνει τὸν ψυχικὸν κόσμο τοῦ παιδιοῦ, ἐμπνέει τὴν ἀγάπὴ πρὸς τὸ ὄρατο.

ΕΡ.: Μὲ ποῖο τρόπο μποροῦν νὰ ἐνημερώνονται οἱ γονεῖς γιὰ τὸ καλὸ παιδικὸ βιβλίο;

ΑΠ.: Μὲ τὴν καθιέρωση μιᾶς ὑπεύθυνης κριτικῆς τοῦ παιδικοῦ βιβλίου ἀπὸ ὅλα τὰ μέσα ἐνημερώσεως. β) Μὲ τὴ δημιουργία δημόσιου φορέα, ὃ ὁποῖος νὰ ἀναλάβει τὴ διάδοση καὶ προβολὴ τοῦ παιδικοῦ βιβλίου. γ) Νὰ καθιερωθοῦν μόνιμες ἐκθέσεις παιδικοῦ βιβλίου. δ) Νὰ γίνεται συστηματικὰ ἀπὸ τοὺς δασκάλους προβολὴ τοῦ καλοῦ ἐξωσχολικοῦ βιβλίου, ὥστε τὰ παιδιὰ νὰ ἀποφεύγουν νὰ διαβάσουν τὰ κακῆς ποιότητάς ἀναγνώσματα πού κυκλοφοροῦν καὶ πού τόσο ὀλέθρια ἐπίδραση ἀσχοῦν στὴ διάπλαση τοῦ χαρακτήρα τους καὶ στὴν πνευματικὴ τους ἀνάπτυξη.

Χρὲς ἀκόμα τοῦ δασκάλου εἶναι νὰ διαφωτίζει τοὺς γονεῖς σχετικὰ μὲ τὸ ὠφέλιμο καὶ κατάλληλο βιβλίο καὶ νὰ βοηθᾷ μὲ ὅλες του τίς δυνάμεις στὴν ἴδρυση καὶ ὀργάνωση παιδικῶν βιβλιοθηκῶν.

ΕΡ.: Ποιὰ εἶναι ἡ γνώμη σας γιὰ τὸ παραμῦθι;

ΑΠ. Στὴν ἐποχὴ μας θεωροῦνται ξεπερασμένα καὶ ἀντιπαιδαγωγικὰ τὰ βιβλία πού ἀναφέρονται σὲ δράκους, μάγισσες καὶ ξωτικά. Ὅπως ὅποτε ὅμως, ἡ γοητεία τοῦ παραμυθοῦ ἐξακολουθεῖ νὰ ἀγκαλιάζει ἀκόμα καὶ σήμερα τὸ παιδί.

Έτσι, ο μύθος μπορεί να είναι προσαρμοσμένος στη σύγχρονη τεχνολογία και στις ανθρώπινες κατακτήσεις, χωρίς όμως να απομακρύνουμε το παιδί από τη φύση.

ΒΟΥΛΑ ΜΑΣΤΟΡΗ

Το θέμα της γενετήσιας διαφώτισως στα παιδιά, είναι φλέγον σήμερα. Έχουν προταθεί διάφοροι τρόποι, ως τους πιο ελεύθερους και κάπως υπερβολικούς. Υπάρχει όμως και η μερίδα των ανθρώπων, που κοιτάζουν το θέμα με πολλή επιφύλαξη. Πάντως, η αλήθεια πάντοτε βρίσκεται στο μέσον. Καθετί, με προσοχή μεταδίδεται στην ώρα του, ανάλογα με το πρόσωπο που έχεις μπροστά σου κι ανάλογα με τις ανάγκες του τόπου σου. Το πρόσωπο που θα μεταδώσει πρέπει να έχει άσκηση, να ψυχολογεί το περιβάλλον, να μπορεί με κατανόηση να προσεγγίζει και το θέμα και τους νεαρούς βλαστούς.

Πολλά βιβλία έχουν γραφτεί σε όλες τις χώρες και προσπαθούν ανάλογα με την ηλικία να εξηγήσουν τα κύρια σημεία ανατομικά και φυσιολογικά του γεννητικού συστήματος. Η Βούλα Μάστορη προσέγγισε το γενετήσιο θέμα με το βιβλίο της «Η χώρα με τις δυο πολιτείες και τις μυγδαλένιες κούνιες». Το αλληγορικό αυτό παραμύθι εξηγεί τη σύλληψη και τη γέννηση του ανθρώπου, σε ελεύθερο στίχο. Λέει ή συγγραφέας για τα καθέκαστα του παιδικού αυτού βιβλίου της:

«Η χώρα με τις δυο Πολιτείες και τις μυγδαλένιες Κούνιες» είναιποίηση σ' ελεύθερο στίχο. Γραμμένο για παιδιά μικρά και μεγάλα. Τα μικρά (5-9 χρόνων) διασκεδάζουν με το παράξενο παραμύθι της Χώρας και παίρνουν μια μικρή γνώση της Γέννησης της Ζωής. Τα μεγάλα (10-13 χρόνων) μαθαίνουν να βλέπουν την τόση ποίηση και όμορφιά, που κλείνει μέσα του ο κύκλος της Ζωής.

«Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια Χώρα (Μήτρα) με δύο Πολιτείες (Σάλπιγγες). Κάθε Πολιτεία είχε και μια μυγδαλένια Κούνια (Ώσθηκη). Μια φορά το μήνα ή μία απ' τις δύο κούνιες αποκοτούσε ένα γυάλινο αυγό (Ώριο). Αυτό περίμενε για λίγο και μετά καταστρεφόταν (Έμμηνα). Μια μέρα όμως έπεσε άσημνια βροχή (σπέρμα) στη Χώρα. Η βροχή έγινε άσημνιο ποτάμι και μες σ' αυτό κολυμπούσαν πολλά παράξενα μικρά ψαράκια (σπερματοζωάρια).

Μετά από πολλές περιπέτειες ένα απ' αυτά τα ψαράκια έφτασε στην Πολιτεία, όπου το γυάλινο αυγό περίμενε. Ψάρι και αυγό ενώθησαν κι έγιναν ένα. Έμοιαζε με μούρο (Μόρουλα). Μετά το μούρο άφησε την Πολιτεία. Ήλθε στη Χώρα. Τρύπωνε στα σωθικά της και με μιας ξεπετάχτηκε κόκκινο μανιτάρι. Έπειτα το μανιτάρι άλλαξε κι έγινε τρίφυλλο βλαστάρι. Μα και το βλαστάρι άλλαξε κι έγινε κάτι που μοιάζε με ψάρι. Και το ψάρι με τη σειρά του άρχισε ν' αλλάζει σε κάτι που θύμιζε άνθρωπάκι. Τέλος ένας αληθινός Άνθρωπος ήταν έτοιμος να γεννηθεί.

Η Χώρα σεισθήκε. Πενήντα σεισμοί (Ώδινες). Και το μωρό κλαίγοντας την άφησε (Γέννηση).

Η Βούλα Μάστορη έχει κυκλοφορήσει και άλλα βιβλία για παιδιά τα εξής: «Με λένε Άλέξη», μικρά διηγήματα από τη ζωή ενός νέπυου. «Στα φτερά ης μέλισσας. Στη γη με τα μερμήγκια», που είναι δυο παραμύθια τα οποία έπαινεθήκανε από τον «Κύκλο του Έλληνικού Παιδικού Βιβλίου». «Κάποτε σε μια κυψέλη», παιδικό θέατρο που πήρε το πρώτο βραβείο παιδικού θεάτρου της «Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς».

Δίνουμε τώρα τις σύντομες απαντήσεις της Βούλας Μάστορη στο έρωτηματολόγιο που της αποστείλαμε:

1. Σκοπός μου είναι, να μεταδώσω στο παιδί μηνύματα αγάπης κι ελευθερίας.
2. Ένα καλό βιβλίο μπορεί να δώσει στο παιδί, ό,τι δεν κατάφεραν ώρες κι ώρες σχολικού μαθήματος.
3. Όταν γράφω, προσπαθώ να γίνωμαι ή ίδια παιδί. Και να βλέπω τον κόσμο σαν παιδί. Και να αισθάνομαι σαν παιδί. Και ν' αντιδρώ σαν παιδί.
4. Το σχολείο πρώτα απ' όλα πρέπει να προτείνει στα παιδιά τα κατάλληλα για την ηλικία τους κάθε φορά βιβλία. Μετά ο τύπος, το ραδιόφωνο και η τηλεόραση πρέπει, να ένημερώνουν με ειδική στήλη και έκπομπή αντίστοιχα, τους γονείς για τα καλά βιβλία, που κυκλοφορούν έκασποτε.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Τὸ «Διεθνὲς Ἔτος Παιδιοῦ» (1979) ἀσφαλῶς ἔχει πολλὰς πλευρὰς. Τὸ περιοδικὸ «Πνευματικὴ Κύπρος» μὲ τὴ δημοσίευσή ἀπαντήσεων σὲ ἐρωτηματολόγια πάνω σὲ μερικὰ θέματα, ποὺ ἀφοροῦν τὸ παιδικὸ—νεανικὸ βιβλίον, ἔδωκε τὸ παρόν του στὸν τομέα τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας. Τὰ κείμενα αὐτά, μὲ δείγματα, ἔχουν πρῶτα μεταδοθεῖ ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸ Ἰδρυμα Κύπρου (τὸ ὁποῖο εὐχαριστοῦμε) στὸ πρόγραμμα «Ἐμεῖς καὶ ὁ κόσμος μας». Πολλοὶ ἀκούσανε τὶς ἐκπομπὰς ἐκεῖνες. Ἀλλὰ ἡ κωδικοποίησή σ' ἓνα λογοτεχνικὸ περιοδικὸ θὰ ἐπιτρέψει στοὺς ἐνδιαφερόμενους νὰ συλλογιστοῦν μὲ περισσότερη ἄνεση πάνω στὰ θέματα ποὺ τίγονται στὶς συνεντεύξεις. Καὶ θὰ μποροῦν ἀκόμα νὰ γίνουν σχετικὲς παραπομπὲς ἂν κάποιος θελήσει νὰ συζητήσει τὶς ἀπόψεις σ' ἓνα μελλοντικὸ χρόνο.

Τὸ περιοδικὸ εὐχαρίστως παραχωρεῖ χώρον σὲ ὅποιον ἐπιθυμεῖ ἐνυπόγραφα νὰ συζητήσει ὅποιανδήποτε θέσση τῶν συγγραφέων, ποὺ περιλαμβάνονται στὶς δύο αὐτὲς σειρὰς τῶν συνεντεύξεων. Στὸ κάτω - κάτω γιὰ κάποιον διάλογο μὲ συνέχεια προορίζεται ὅλη αὐτὴ ἡ ἔρευνα.

Εὐχαριστίες ὀφείλονται στοὺς συγγραφεῖς ποὺ ἀνταποκριθῆκαν στὴν προσπάθειά μας αὐτὴ.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ILKA SANCHES

Η Φ Α Τ Ν Η

Τὸ Βρέφος στ' ἄχαρα εἶναι, τὸ σῶμα τ' οὐρανοῦ.

Τὸ νανουρίζει ἡ Μάνα, βάθος τοῦ ματιοῦ.

Τὸ δέρμα του γι' ἀσπράδες σπάνιες μᾶς μιλά,

στὴν κάθε πίκρα σὰν αὐγὴ λευκὴ μιλά.

(Ποιῆς μαγικὲς πνοὲς φιλήσαν τὸ σιτάρι

κι' ὀρώματα σκορποῦν στὰ σπάργανα μὲ χάρη;)

Τὴν κούνια ἢ αὔρα, ποὺ περνᾷ, τὴ διακοσμεῖ

σὰ νᾶχε ὁ λάρυγγας τὸν ἀνθισμὸ του βρεῖ.

(Γιατ' ἦτανε τὸ Βρέφος τούτῃ τῆ νυχτιά

τὸ πρῶτο ἀστέρι ποὺ θὰ σκόρπαγε τὴ σκιὰ)

Τὸ Βρέφος στ' ἄχαρα εἶναι, τὸ σῶμα τ' οὐρανοῦ.

Τὸ νανουρίζει ἡ Μάνα, βάθος τοῦ ματιοῦ.

Τὸ κλάμο του, ἄνθος τῶν δακρύων, τὶς ξεφυλλᾷ

σὲ ὕμνον τὶς γαληνιῆς στὴν κούνια του κοντά.

Μετ. ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Η ΑΜΥΓΔΑΛΙΤΣΑ ΤΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΣ

"Ανοιξε τὸ παραθύρι τῆς κάμαρας ἡ Θεοδώρα κι ἓνα ξάφνιασμα τῆς ἤρθε ἀπ' τὸν ἀπέναντι Ξερόλοφο. Καμιὰ δεκαριά μικρά, γυμνά, λές ξεραμένα δέντρα, στολίστηκαν μέσα σὲ μιὰ νύχτα μ' ὀλόσπρη φορεσιά.

Τὰ κοιτᾶ καὶ δὲν τὸ πιστεύει. Χτὲς ἀκόμα τίποτα δὲ φανέρωνε αὐτὸ πού ἐβλεπε τώρα. Μιὰ ὀλόσπρη σειρὰ ἀπὸ ἀμυγδαλιές, πού δὲ χόρταινε νὰ τις κοιτάζει.

Καὶ Ξαφνικά, τί ἦταν αὐτὸ, μιὰ ἄλλη εἰκόνα, τὸ ἴδιο ὁμορφη, Ξαναγύρισε στὸ νοῦ καὶ στὴν καρδιά της.

Ἐκεῖ, πίσω ἀπὸ τὸν Πενταδάκτυλο, στὸ χωριό της, τὴν Ἄκανθού, πού χύνεται στὴν πλαγιὰ τοῦ βουνοῦ κατάντικρυ στὴ θάλασσα.

Πέρασε τόσος καιρὸς ἀπὸ τότε. "Ὅμως, σὰν νὰ ἔταν χθές. Τὰ θυμᾶται ὅλα σὰν σ' ἓνα ὄνειρο... Τὸ σπίτι τους μὲ τὸ λιακωτὸ καὶ τὴ δίχωρη. Τὴ «σουβάντζα» στὸν τοῖχο, τὰ «πρωτινά» πιάτα τῆς γιαγιᾶς, τὶς «μερέχες», τὰ «καπνιστομέρεχα». Τὸ μεγάλο «γιαλί» στὸν τοῖχο μὲ τὴ χρυσαλοφή γύρω - γύρω, τὸ σκαλιστὸ ἐρμάρι, τὸ σεντούκι...

Θυμᾶται τὴν αὐλή τους, αὐλή ἦταν αὐτὴ ἡ ἐπίγειος παράδεισος. Μὲ τὸ γιασεμί ἀνθισμένο ὀλοχρονίς, τὶς βασιλικές, τὸ λασμαρί, τὸ κιούλι. Μὲ τὸ πηγᾶδι στὴ γωνιά καὶ τὸν κουβά στὴν ἄκρη τοῦ σχοινοῦ. Ἐκεῖ ἦταν πού εἶχε φυτέψει τότε ἓνα μικρούτσικο δεντράκι ἀμυγδαλιᾶς.

"Ἐνας φόβος τῆς πνίγει τὴν ψυχή. "Ἐνας κόμπος ἀνεβαίνει στὸ λαιμὸ της. Τὸ προσωπάκι της συννεφιάζει. "Αραγε ὑπάρχει ἀκόμα ἡ ἀμυγδαλίτσα της;

Τὸν πρῶτο χρόνο πού τὴ φυτέψε, τί λαχτᾶρα ἦταν αὐτὴ πού γέμισε τὴ ψυχὴ της. Νόμιζε πὼς ἴσαμε τὸ πρωὶ θὰ τὴν ἐβλεπε φορτωμένη ἀμύγδαλα. Πόσο ἀπογοητεύτηκε ὅταν τὴν ἄλλη μέρα εἶδε πὼς ἡ ἀμυγδαλιά της δὲν εἶχε καθόλου μὰ καθόλου μεγαλώσει. Εὐτυχῶς πού τὴν πρόλαβε ἡ γιαγιὰ.

Σιγά - σιγά μεγαλώνουν τὰ δεντράκια, Θεοδώρα, τῆς εἶπε. Εἶναι βλέψεις κι αὐτὰ ὅπως οἱ ἄνθρωποι. Χρειάζονται μέρες, βδομάδες, μῆνες, χρόνια γιὰ νὰ μεγαλώσουν.

Τὴ δευτέρη χρονιά ἡ ἀμυγδαλίτσα πέταξε καινούργια κλωνάρια, ψήλωσε λιγάκι κι ἔβγαλε ἓνα σωρὸ καταπράσινα φυλλαράκια. Μὲ τις ὥρες καθόταν δίπλα της ἡ Θεοδώρα, τὴ σκάλιζε, τὴν πότιζε, τὴν περιποιόταν. Ἦταν ἓνα δέντρο δικό της, τὸ ἔχε φυτέψει μὲ τὸ χέρι της. Τὸ ἀγαποῦσε.

Καὶ Ξαφνικά, κείνη τὴ μέρα τοῦ Ἰούλη, τί ἔγινε, πὼς ἔγινε, γιατί; Ἄνεβασμένη στὸ τράχτορ, δίπλα στὸν πατέρα καὶ στὴ μητέρα της, γεμάτη δέος γιὰ ὅτι ἄκουγε κι ἐβλεπε γύρω της, τράβηξε μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριὸ της. Μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι της, ἀπὸ τὰ παιγνίδια της, τοὺς χωριανούς της. "Ὅ,τι εἶχε ὁμορφο κι ἀγαπητὸ τ' ἄφησε ἐκεῖ, στὸ χωριὸ της. Τ' ἄφησε πίσω της φεύγοντας...

Στέκει ἀκόμα ἡ Θεοδώρα μπροστὰ στ' ἀνοιχτὸ παράθυρο καὶ κοιτάζει τὸν ἀπέναντι Ξερόλοφο. Τὰ μάτια της βουρκώνουν. Τί καὶ τί δὲν τῆς θυμίσαν σήμερα, ποιούς καημούς ξεσήκωσαν μέσα της αὐτὲς οἱ ἀθισμένες ἀμυγδαλιές!

Ξαφνικὰ χοντρές σταλαματιές ἀρχίζουν νὰ πέφτουν. Κι ἡ βροχὴ συνεχεῖα δυναμώνει. Χτυπᾶ τὰ δέντρα, τὸ χῶμα, τὶς στέγες, τὰ χτυπᾶ ὅλα μὲ μιὰ ἀνελέγητη μανία. Χτυπάει καὶ τὶς ἀμυγδαλιές ἀπέναντι, μουσκεύει τ' ἄσπρα τους λουλούδια, τὰ τσαλακώνει. Μ' αὐτὲς ἄφοβες στέκοντε πάν-

τα ὄρθιες στή μανία τῆς βροχῆς κι εἶναι σάν νά τῆς λένε: «Δέ σέ φοβόμαστε».

Ἡ Θεοδώρα ἄθελα θυμᾶται τή δική της ἀμυγδαλιά και πάλι. «Δυό χρόνων ἦταν ὅταν φύγαμε», σκέφτεται. «Και τέσσερα ἐδῶ μακριά της, γίνονται ἔξι. Μεγάλωσε τώρα πιά, θά ἔχει κι αὐτή ἀνθίσει. Κι αὐτήν θά πῆν χτυπᾶ ἡ βροχή, μα ἄφοβη θά λέει: «Δέ φοβᾶμαι».

—Πόσο δίκιο εἶχε ἡ γιαγιά, ψιθυρίζει ἡ Θεοδώρα. Μοιάζουμε τόσο πολὺ ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι μὲ τὰ δέντρα. Γιατὶ κι ἐγώ, παρ' ὅλες αὐτές τίς δύσκολες στιγμές πού περάσαμε και περνοῦμε, δέ φοβοῦμαι καθόλου.

Σηκώνει τὸ χέρι της, σάν νά ἔχει κάποιο γνωστὸ δίπλα της και τὸν χαιρετᾶ. «Γειά σου, μυγδαλίτσα μου», λέει. «Δέ μπόρεσα οὔτε και φέτος νά σέ δῶ ἀνθισμένη. Ὅμως θ' ἀνθίσεις και τοῦ χρόνου και τοῦ ἄλλου και τοῦ παρ' ἄλλου. Κι ἐγώ θά ρθῶ κοντά σου κάποια μέρα, δέν σέ ξεχνῶ, νά μέ περιμένεις...»

ΕΙΡΗΝΗ ΤΣΟΥΛΛΗ

ΤΟ ΚΥΠΡΙΩΤΑΚΙ

Εἶμαι τὸ Κυπριωτάκι
πού τὸ σπίτι μου ἀγαπῶ
και θυμᾶμαι τὸ βραδάκι,
τὸ πρῶι μόλις ξυπνῶ.

Τὴν αὐλή μας, τὰ λουλούδια,
τὸ καλὸ μας τὸ σχολειό
πού μαθαίναμε τραγοῦδια,
τὰ χωράφια, τὸ γιालό.

Ἄπ' τὰ σκλαβωμένα μέρη
μέλισσα ἐργατική
τὸ ὀλόγλυκό σου μέλι
μᾶς φέρνεις κάθε αὐγή.

Καθισμένες στὸ μπαλκόνι
δὲς κεντοῦν οἱ κοπελιές
μέχρι ν' ἀνοικτοῦν οἱ δρόμοι
γιὰ νά πᾶν στίς ἐκκλησιές.

Και τὰ ἀγόρια στὸ πηγάδι
τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ μετρᾶν
και προσημένουν κάθε βράδυ
στὰ περβόλια τους νά πᾶν.

Τὸ κοιτῶ τὸ φεγγαράκι
κι' ὄλο και παρακαλῶ
νά μέ πάρει στὸ σπιτάκι
τὸ δικό μου τὸ καλό.

ΤΑ ΔΕΝΤΡΑ

Λεμονιά μου φουντωτή
ἀπ' τοῦ βορρᾶ τὰ μέρη
ἡ σκιά σου ἡ δροσερὴ
πέφτει ἰδῶ τὸ μεσημέρι.

Μυγδαλίτσα μου λευκή
νυφούλα στολισμένη
οἱ δικοὶ σου οἱ καρποὶ
στὸ νότο εἶν ριγμένοι.

Σκλαβωμένη μου ἐλιά
οἱ ρίζες σου κρατοῦνε
τὰ εἰρηνικά κλαδιά.
Τὴν Κύπρο εὐλογοῦνε.

ΙΑΝΘΗ ΘΕΟΧΑΡΙΔΟΥ

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

(Χριστουγεννιάτικο)

Π Ρ Ο Σ Ω Π Α

- Α. Παιδί (φτωχό)
- Β. Παιδί (όρφανό)
- Γ. Παιδί (μαύρο)
- Δ. Παιδί (κίτρινο)
- Ε. Παιδί (έρυθρόδερμο)
- ΣΤ. Παιδί (προσφυγόπουλο)

Πόλεμος

Γυναίκα

Άγγελος

Α. Άγγελάκι

Β. Άγγελάκι

Γ. Άγγελάκι

Χορωδία

(Σκηνικό. Ένα τοπίο γυμνό και χιονισμένο. Φυσάει δυνατά. Στή σκηνή εμφανίζεται ένα παιδάκι που τουρτουρίζει).

Ένα παιδάκι είμαι γώ
 με βλέπετε, κρυώνω
 τή φάτνη του νεογέννητου
 ζητάω να βρω μόνο.

Άκουσα πώς γεννήθηκε
 φτωχό σε μιὰ σπηλιά
 θέλω να μάθω, άνθρωποι!
 δεν έχετε μιλιά;

Ω όλους σας παρακαλώ
 δείξτε λίγη αγάπη
 και πέστε μου αν ξέρετε
 στου νεογέννητου Χριστού
 ποιό πάει μονοπάτι;

Ας είναι δεν ακούετε.
 Μπορεί εγώ να φταίω
 που κάθομαι όλόμονο
 στήν παγωνιά και κλαίω.

Θα ξεκινήσω μοναχό
 σ' ανέμους και σε μπόρες.
 Κατάλαβα δε χάνετε
 για τέτοια μικροπράγματα
 πολύτιμες σας ώρες!

(Το παιδί φεύγει τουρτουρίζοντας. Μόλις βγει ακούεται πολεμικό τάμ - τάμ κι' εμφανίζεται στή σκηνή ό Πόλεμος ντυμένος στρατιωτικά και με πολεμική εξάρτηση).

Μὴν εἶδατε ἓνα μικρὸ
 νὰ κλαίει μέσ' τ' ἀγιάζι;
 Ξέρω κανένα ἀπὸ σᾶς
 γιὰ τέτοια ἀστεῖα περίπτωση
 καθόλου δὲ σᾶς νοιάζει.

Φρόνιμα σκέφτεστε θαρρῶ
 μπελάδες θέτε τώρα!
 Ἄστε τοὺς ἄλλους νὰ νοιαστοῦν,
 πέρασε καὶ ἡ ὥρα.

(σιγὰ, στὸν ἑαυτό του)

Ὅσο ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ λέν
 ὁ ἓνας τὸν ἄλλο ἄς φᾶμε
 ἐγὼ θεριεύω καὶ κτυπῶ
 κανένα δὲ φοβᾶμαι!

(Κορδατός καὶ μὲ τοὺς ἤχους τοῦ τὰμ - τὰμ φεύγει. Στὴ σκηνὴ μπαίνει μιὰ κοπέλλα
 ντυμένη ἀπλά).

Εἶμαι μιὰ σπίθα ἀνθρωπιᾶς
 ἀπ' τὰ δικά σας στήθη
 μὴν μὲ ἀφήτε νὰ σθηστῶ
 καὶ νὰ χαθῶ στὴ λήθη.

Κάποτε ἴσως χρειαστεῖ
 κοντὰ σας νὰ γυρίσω
 καὶ μὲ μιὰ λάμψη δυνατὴ
 τὰ σκότη νὰ φωτίσω.

(φεύγει σιγὰ ἐνῶ ἡ χορωδία τραγουδᾷ)

Ἄνθρωποι τοῦ κόσμου ὅλου
 ἀφουγκραστεῖτε τὴν καρδιά σας
 εἶμαστε παιδιὰ τοῦ πόνου
 ὅμως εἶμαστε παιδιὰ σας.

Μέσ' τίς τόσες σας τίς σκέψεις
 μιὰ ἀκόμη δὲν πειράζει
 νηστικά καὶ πεινασμένα
 μέσ' σὲ χιόνι καὶ χαλάζι.

Περπατοῦμε γιὰ νὰ βροῦμε
 λίγη μόνο καλοσύνη
 δὲ ζητᾶμε ἀπὸ κανένα
 ὄχι... ἐλεημοσύνη!

Ἄνθρωποι τοῦ κόσμου ὅλου
 ἀφουγκραστεῖτε τὴν καρδιά σας
 εἶμαστε παιδιὰ τοῦ πόνου
 ὅμως εἶμαστε παιδιὰ σας.

(Οι φωνές σβήνουν σιγά. Στη σκηνή μπαίνουν με τη σειρά διάφορα παιδιά. Ένα άσπρο, ένα μαύρο, ένα κίτρινο, ένα ερυθρόδερμο κι ένα που γράφει άπάνω του προσφυγόπουλο).

- “Άσπρο : Είμαι κι' εγώ ένα παιδί,
τὸ βλέπετε πιστεύω,
μου λείπει ὅμως ἡ χαρὰ
κι' αὐτὴ 'ναι πού γυρεύω.
- Μαυράκι : Δὲ ξέρω πῶς νὰ συστηθῶ
εἶμαι ένα μαυράκι
σὰς πείραξε τὸ χρῶμα μου;
εἶμαι κι' εγὼ παιδάκι.
- Κίτρινο : Ὁ Μόκο εἶμαι φίλοι μου
κι' εἶμαι ἀπ' τὸ Ναγκασάκι
ἀγάπη θέλω καὶ χαρὰ
ὅπως κάθε παιδάκι!
- Ἐρυθρόδερμο : Μὲ λένε Πάγιο
κι' ἀγαπῶ τ' ἀστέρια τὰ λουλούδια
θέλω κι' εγὼ νὰ τραγουδῶ
χαρούμενα τραγούδια.
- Προσφυγόπουλο : Μοῦ πῆραν κάθε μου χαρὰ
μὲ πέταξαν στὸ δρόμο
εἶδα ὀλοζώντανο ἐγὼ
ἀδέρφια μου τὸν τρόμο!

(Ἡ χορωδία ἀρχίζει νὰ τραγουδᾷ ἐνῶ ἡ αὐλαία κλείνει).

Εἴμαστε παιδιά τοῦ κόσμου
εἴμαστε παιδιά δικά σας
δῶστε καὶ σὲ μᾶς ἀδέρφια
λίγη ἀγάπη ἀπ' τὴν καρδιά σας.

(Ἀκούεται ἀγγελικὸς ὕμνος)

Δὲν ἀκοῦτε ἤρθε Κεῖνος
πού τὸν κόσμο ἀγαπάει
καὶ σὲ ὅλους καλοσύνη
τόσο ἀπλόχερα σκορπᾷ

Ἀπ' τὰ πλούτη τους ὅσοι ἔχουν
ἀπ' τὸ ὑστέρημά τους ἄλλοι
δῶστε ἀπόψε πού γεννιέται
ὁ Θεὸς καὶ ἡ φύση ψάλλει.

Εἴμαστε παιδιά τοῦ κόσμου
εἴμαστε παιδιά δικά σας
δῶστε καὶ σὲ μᾶς ἀδέρφια
λίγη ἀγάπη ἀπ' τὴν καρδιά σας!

(Ακούεται άγγελικός ύμνος. Ή αύλαία άνοίγει σιγά - σιγά. Τό σκηνικό δείχνει τή Βηθλεέμ και τή γέννηση. Στη σκηνή βρίσκεται ένας άγγελος).

“Άγγελος : Μή φοβάστε εϊμ’ εκείνος
πού τó μήνυμα έχω φέρει
είς τούς ταπεινούς ποιμένες
φέρνω άπόψε κάποιο άλλο
άπό μάνες πικραμένες.

“Ολους σās παρακαλάνε
λυπηθείτε τά παιδιά τους
είν’ ή μόνη τους έλπίδα
είν’ ή μόνη ή χαρά τους.

‘Ο Χριστός γεννιέται άπόψε
δέ σās λέει έτοῦτο κάτι;
πάνε δυό χιλιάδες χρόνια
μά... δέ ζήτησε παλάτι!

‘Ο “Άγγελος φεύγει. Ακούεται χορευτική μουσική και στή σκηνή μπαίνουν τρία άγγελάκια και χορεύουν. Σάν σταματήσουν στέκουν μπρός στή φάτνη).

A. Άγγελάκι : Ήρθα ξανά φέτος στή γῆ
νά δῶ τί έχει αλλάξει,
άν θέλει ό ένας τ’ άλλουνοῦ
τό δίκιο νά τ’ άρπάξει.

B. Άγγελάκι : Γεννιέται άπόψε ό Χριστός
για σās για τά παιδιά σας,
δῶστε του όλοι οί άνθρωποι
μιά θέση στήν καρδιά σας.

Γ. Άγγελάκι : Μέ βλέπετε άδιάφοροι,
μέ κάνετε νά κλαίω,
λέτε για ό,τι γίνονται στή γῆ,
έγώ τά φταίω!

“Ολα τ’ άγγελάκια : Τό χέρι σās άπλώνουμε
τό δρόμο για νά βρείτε
τό νεογέννητο Χριστό
άν θέλετε νά δείτε.

(Τ’ άγγελάκια φεύγουν κι ή μουσική σήνει. Αρχίζει άλλη μουσική. Στη σκηνή μπαίνουν με τή σειρά τά παιδιά).

A. Παιδί (φτωχό) : Χριστούλη μου ήρθα έδῶ
γιατ’ εϊμαι μοναχό μου
οί άνθρωποι δέν νοιάζονται
για ένα φτωχό τοῦ κόσμου.

B. Παιδί (άσπρο) : Πωπώ! τί λάμψη τί όμορφιά;
“Ολη ή σπηλιά σά μέρα!
Τώρα δέ νοιώθω δύστυχο
πού δέν έχω μητέρα!

- Γ. Παιδί (μαῦρο) : Καλέ με καταδέχεται!
κοιτάτε πώς μου γνέφει!
Είναι σάν ἄστρο λαμπερό
πού ἀπ' τὸ γαλάζιο οὐρανὸ
στὴ γῆ μας ἔχει πέσει!
- Δ. Παιδί (ἐρυθρόδερμο) : Κοιτᾶτε, εἶναι δυνατό!
σὲ μὲ χαμογελάει!
"ὦχ, πάει, ἡ καρδούλα μου
σάν τὴν τρελλὴ κτυπάει!
- Ε. Παιδί (προσφυγόπουλο) : Σὲ πέταξαν ὅπως κι' ἐμὲ
Χριστούλη μου στὸ δρόμο!
Τώρα ἀναθάρρεψά κι' ἐγὼ
δὲν σκέφτομαι τὸν τρόπο!
- Στ. Παιδί (κίτρινο) : "Ἀσπρα μαυράκια, ἐρυθρὰ
καὶ κίτρινα παιδιὰ
ὄλα κοντὰ σου ἤρθαμε
Χριστέ, στὴν παγωνιά.

(Τὰ παιδιὰ γονατίζουν ὄλα κοντὰ στὴ φάτνη κι' ἀγκαλιάζονται).

Ἄδέρφι μου πῶς σ' ἀγαπῶ!
Εἶμαι ἀπὸ ἄλλα μέρη
"Ὅμως ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ
κοντὰ σου μ' ἔχει φέρει!

("Ὅλα μαζί προσεύχονται)

Θεὲ μου κάνε οἱ ἄνθρωποι
σ' ὅποια γωνιά κι' ἂν ζοῦνε
ὅποιο χρῶμα κι' ἂν ἔχουνε
ἀδέρφια νὰ γενοῦνε!

(Ἐνῶ τὰ παιδιὰ βρίσκονται μὲ ὑψωμένα τὰ χέρια ἀκούεται τὸ δεῦτερο τραγούδι:
Εἴμαστε παιδιὰ τοῦ κόσμου
Εἴμαστε παιδιὰ δικά σας

..... ΣΠΥΡΟΣ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ

Κ Α Θ Ε Μ Η Ν Α

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΤΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ Η ΠΑΙΔΕΙΑ

Τό μέλλον τής ανθρωπότητας εξαρτάται από τό πώς θά έξελιχθούν τά σημερινά παιδιά. Κι ή εξέλιξη τών σημερινών παιδιών εξαρτάται από τήν παιδεία πού τούς παρέχεται.

Μέ τόν όρο «παιδεία» έννοοϋμε όλες τις επιδράσεις καί τούς έρεθισμούς πού δέχεται ό άνθρωπος από τή γέννηση έως τό θάνατο, καί πού επηρεάζουν τή διαμόρφωση τής προσωπικότητάς του. Πολλές από τις επιδράσεις αυτές γίνονται σκόπιμα, ενώ άλλες είναι τυχαίες. Οί τελευταίες αυτές επιδράσεις αποτελούν τόν «πολιτιστικό περίγυρο» ή τό «πολιτιστικά πλαίσια» μέσα στά όποια διεξάγεται ή σκόπιμη παιδεία.

Η σκόπιμη παιδεία, πού έχει γιά σκοπό τής διαμόρφωση τής συμπεριφοράς, μέ βάση όρισμένα πρότυπα ή μοντέλλα, άρχίζει από τή στιγμή τής γέννησής από τή μητέρα καί τήν οικογένεια, συμπληρώνεται από τούς δασκάλους στό σχολείο καί συνεχίζεται έως τό τέλος τής ζωής από τούς διάφορους έξω-σχολικούς παράγοντες όπως είναι τό Κράτος, ή Έκκλησία, τά Πολιτικά Κόμματα, ό Τύπος κτλ.

Ποιά είναι ή παιδεία πού προσφέρουμε σήμερα στά παιδιά; Είναι εκείνη πού θά τά βοηθήσει νά συνεργαστούν γιά τή δημιουργία ενός κόσμου, στόν όποιο θά επικρατεί ή ειρήνη καί ή κοινωνική δικαιοσύνη; Γιατί όλες οι γνώσεις κι οι δεξιότητες χωρίς ειρήνη καί κοινωνική δικαιοσύνη δέν ώφελοϋν. Χωρίς τήν ειρήνη καί τήν κοινωνική δικαιοσύνη ή καταστροφή τής ανθρωπότητας, πού διαθέτει σήμερα τεράστιες τεχνολογικές δυνάμεις, είναι τόσο βέβαιη, όσο βέβαιο είναι πώς ή Γη δέν μπορεί νά συνεχίσει νά ύπάρχει χωρίς τόν Ήλιο.

Αν ρίξουμε μιá ματιά στους καθημερινούς έρεθισμούς πού επηρεάζουν τή διαμόρφωση τής προσωπικότητας τού παιδιού ή εικόνα πού θά άντικρύσουμε είναι μάλλον Ζοφερή.

Αρχίζοντας από τόν «πολιτιστικό περίγυρο», μέσα στόν όποιο διεξάγεται κι ό όποιος επηρεάζει άμεσα τή σκόπιμη παιδεία, διαπιστώνουμε πολέμους, οργανωμένο έγκλημα, προσφυγιά, πείνα, έκμετάλλευση τού ανθρώπου από τό συνάνθρωπό του. Διαπιστώνουμε

φανατισμό, σθβινισμό, μισαλλοδοξία. Διαπιστώνουμε στήν πολιτική ζωή τόν καιροσκοπισμό καί στόν ιδιωτικό βίο τήν επικράτηση τού άτομικού συμφέροντος. Διαπιστώνουμε τή διαίρεση τού κόσμου σε άναπτυγμένες καί σε άναπτυσσόμενες χώρες, σε παιδιά πού βρίσκονται σε προνομιούχο, γιά τήν ανάπτυξή τους, κοινωνικό περιβάλλον καί σε παιδιά πού ζούν κάτω από τις πιό άπάνθρωπες συνθήκες.

Μέσα σ' αυτόν τόν πολιτιστικό περίγυρο ή σκόπιμη παιδεία παραπαίει. Προσπαθεί, όπου δέν επικρατεί ό φανατισμός κι ή μισαλλοδοξία, νά μειώσει τις άρνητικές επιδράσεις πού τό παιδί δέχεται από τό εύρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Προσπαθεί νά οικοδομήσει, αλλά πάνω σε κοψία θεμέλια καί κάτω από άντίξοες συνθήκες. Γι' αυτό καί τ' άποτελέσματά της είναι περιορισμένα.

Μέσα όμως σ' αυτή τή Ζοφερή εικόνα διακρίνουμε καί μιá φωτεινή πτυχή. Είναι ή ρωμαλέα προσπάθεια πού γίνεται από τά Ήνωμένα Έθνη γιά νά επίτευχθει ή διεθνής κατανόηση καί νά προωθηθει ή επικράτηση τών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Συνεχώς καί περισσότεροι εκπαιδευτικοί συνειδητοποιούν τήν άποψη πώς τά θεμέλια, πάνω στα όποια μπορεί νά στηριχθει μιá όρθή καί άποτελεσματική παιδεία, είναι ό σεβασμός γιά τήν επικράτηση τής κοινωνικής δικαιοσύνης.

Τό Διεθνές Έτος Παιδιού έχει επιτύχει ώστε νά στραφει ή προσοχή τής ανθρωπότητας πρός αυτή τήν κατεύθυνση. Έχει βοηθήσει νά άνέλθουν στήν έπιφάνεια τά σοβαρά προβλήματα πού στερούν εκατομμύρια παιδιών από τά άγαθά τής παιδείας, ή πού συντελοϋν ώστε ή παιδεία νά άποπροσανατολίζεται από τήν όρθή της άποστολή.

Μπορεί κατά τή διάρκεια τού Διεθνούς Έτους Παιδιού νά μή έχουν επίτευχθει θεαματικές μεταβολές όσον άφορά τις έξωτερικές δομές τής παιδείας. Έχουν όμως γίνει σημαντικές αλλαγές στις ψυχοκοινωνικές στάσεις χιλιάδων εκπαιδευτικών καί εκατομμυρίων παιδιών σ' όλόκληρο τόν κόσμο.

Κι αν άληθεύει ή άποψη πώς οι κοινωνικές αλλαγές, ή ειρήνη, ή δικαιοσύνη καί ή άγάπη οικοδομούνται πρώτα στή σκέψη καί στήν καρδιά τών ανθρώπων, τότε τό Διεθνές Έτος Παιδιού, μέ τήν άναμόχλευση τών προβλημάτων καί τις αλλαγές τών στάσεων πού έχει επιφέρει, συνέβαλε θετικά στή θεμελίωση μιáς νέας παιδείας πού στοχεύει πρός τήν πανανθρώπινη ευδαιμονία.

ΕΚΚΛΗΣΗ

ΤΩΝ ΣΥΝΕΔΡΩΝ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΔΙΕΘΝΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΩΝ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΝΕΟΥΣ (16-23 Οκτ. 1979) ΠΡΟΣ ΟΣΟΥΣ ΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΓΙΑ ΝΕΑΡΑ ΠΡΟΣΩΠΑ Σ' ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ.

Φίλοι, συνάδελφοι, άνδρες και γυναίκες με καλή θέληση, όλοι έσείς που ποθείτε να δείτε το μέλλον της ανθρωπότητας να διαμορφώνεται από τα παιδιά μας.

Έμείς, συγγραφείς για παιδιά και νέους, που ζούμε σε διάφορες χώρες, που γράφουμε σε διαφορετικές γλώσσες και ακολουθούμε διαφορετικές πολιτικές ιδεολογίες, έχουμε συγκεντρωθεί στη Μόσχα, ύποκινημένοι από την κοινή επιθυμία να δούμε την ειρήνη να αποκαθίσταται στον πλανήτη μας και όλα τα παιδιά της γης εύτυχισμένα. Γι' αυτό και άποφασίσαμε να επαναβεβαιώσουμε και να εργαστούμε για την επικράτηση των άρχων που περιλαμβάνονται στη Διακήρυξη των Ένωμένων Έθνών, που έγινε πριν από είκοσι χρόνια, για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Η συνάντησή μας πραγματοποιείται με την ευκαιρία του Διεθνούς Έτους Παιδιού, κατά το οποίο η παγκόσμια προσοχή συγκεντρώνεται στο πώς θα εφαρμοσθούν σ' όλοκληρο τον κόσμο τα δικαιώματα των παιδιών, και ιδιαίτερα το αναφαίρετο δικαίωμά τους για μια ολοκληρωμένη ήθικη και πνευματική ανάπτυξη. Ο καθένας μας έρωτά τον εαυτό του με κάθε σοβαρότητα: «Τι μπορώ να κάμω για να ένσταλάξω στα παιδιά και στους νέους τις ανθρώπινες αξίες που έχουν διαμορφωθεί σε περίοδο χιλιετηρίδων, έτσι ώστε οι αξίες αυτές να τα βοηθήσουν να αναπτύξουν τις δυνατότητές τους για το καλό της ανθρωπότητας;»

Αναγνωρίζουμε τη σημασία των επιστημονικών, τεχνολογικών και κοινωνικών επιτευγμάτων του είκοστού αιώνα. Τα επιτεύγματα αυτά του μόχθου και του λογικού του ανθρώπου έχουν ήδη φέρει μεγάλα όφελη στη νέα γενιά. Το γενικό επίπεδο της παιδείας έχει ανέλθει. Ο όγκος των παιδικών βιβλίων έχει αυξηθεί σημαντικά.

Θά εξακολουθήσουμε όμως να μη έχουμε ήσυχη τη συνείδηση μας ενόσω εκατομμύρια παιδιών σ' όλοκληρο τον κόσμο παραμένουν έξοκληρησ αναλφάβητα, στερούνται ίατρικής περίθαλψης, ζούν σε τρομερή πενία, λιμοκτονούν μέχρι θανάτου ή γίνονται θύματα σκληρής έκμετάλλευσης, θύματα της καταστροφής του πολέμου και θύματα της γενοκτονίας.

Ότε μπορούμε να παραμένουμε αδιάφοροι μπροστά στα εκατομμύρια των παιδιών

που δεν έχουν έπαρκή εκπαίδευση, με αποτέλεσμα, να μη μπορούν να απολαύσουν τους θησαυρούς του παγκόσμιου πολιτισμού ή να γίνονται θύματα των άσυνειδητων έμπορικων μέσων μαζικής επικοινωνίας, των έμπορων των ναρκωτικών, της πορνογραφίας και των βιβλίων που υποθάλπουν τη βία.

Ένδιαφερόμαστε ακόμη και για εκείνες τις χώρες, στις οποίες ή καλή λογοτεχνία για παιδιά και νέους δεν έχει αναπτυχθεί επαρκώς. Τα παιδιά στις χώρες αυτές στερούνται της επίδρασης των καλών βιβλίων που θά τα προστατεύσουν από την κυκλοφορία των κακής ποιότητας εκδόσεων, οι οποίες όχι μόνο δεν προωθούν την έθνική κουλτούρα και την κοινωνική πρόοδο, αλλά, αντίθετα, διαφθείρουν και προκαλούν πνευματική άνηγρία.

Έχουμε επί πλέον έννοχηθεί από το γεγονός ότι πολύ συχνά τα καλά βιβλία δεν γίνονται προσια στους μεγάλους αριθμούς των νεαρών αναγνωστών εξαιτίας κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών κωλυμάτων.

Πρέπει όλοι να βοηθήσουμε ώστε τα καλά βιβλία να γίνον προσια στο κάθε παιδί — βιβλία που καθοδηγούν τους νέους να εκτιμούν την κοινωνική δικαιοσύνη, να αγαπούν τη φύση και, πάνω άπ' όλα, να αναγνωρίζουν τις εύλογες της ειρήνης και τα αγαθά της φιλίας μεταξύ έθνων και λαών.

Θά πλησιάσουμε, όπωσδήποτε, πιό πολύ στον εύγενικό αυτό στόχο, εάν οι προσπάθειές μας συμβάλουν στην επέκταση της παιδείας και στην άνύψωση του επιπέδου της, εάν συμβάλουν στην έκδοση περισσότερων παιδικών βιβλίων ποιότητας, στην αύξηση του αριθμού των μεταφράσεων και στην καλύτερη διάδοσή τους.

Θά πλησιάσουμε πιό πολύ στο στόχο μας, εάν αγωνιστούμε με συνέπεια για την προστασία των παιδικών ψυχών. Και θά κερδίσουμε αυτή τη μάχη άν απομονώνουμε τις φαύλες εκδόσεις και προσπαθήσουμε να προσφέρουμε στην καινούργια γενιά όλο και περισσότερα έργα ποιότητας της παγκόσμιας παιδικής λογοτεχνίας.

Θά πλησιάσουμε πολύ στον τελικό μας στόχο άν ύποστηρίξουμε την ανάπτυξη έθνικής παιδικής λογοτεχνίας στις αναπτυσσόμενες χώρες της Άσίας, της Άφρικης και Λατινικής Άμερικής — λογοτεχνίες που θά περιλαμβάνουν τόσο την παράδοση αιώνων, από τη λαϊκή τους τέχνη όσο και τα καλύτερα στοιχεία από τη δόκιμη σύγχρονη παγκόσμια λογοτεχνία για παιδιά και νέους.

Θά πλησιάσουμε πιό πολύ στο στόχο μας άν δεν είμαστε φειδωλοί στις προσπάθειές μας να καλλιεργήσουμε την ειρήνη μεταξύ των έθνων και να ένισχύσουμε τη διεθνή κατανόηση. Για το σκοπό αυτό πρέπει να αντιμειπωίσουμε ένεργητικά τις έπιθετικές δυνά-

μεις που επιταχύνουν τον άγωνα δρόμου στους έξοπλισμούς, να τις αντιμετώπισουμε με μία γενική έκστρατεία για άφοπλισμό. Γιατί μόνο υπό συνθήκες ειρήνης μπορούν τα παιδιά μας να βρουν την εύτυχία.

Είθε κάθε χρόνος στον πλανήτη μας να είναι και ένα Έτος Παιδιού. Το μέλλον της ανθρωπότητας στηρίζεται στο πώς θα έξελιχθούν τα σημερινά παιδιά.

ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Άλκης Γουλιμή: Περσέας ("Ένας ήρωας της αρχαίας Ελλάδας"), Αθήνα, 1979, σελ. 116.

Μιά από τις πιο αξιόλογες συγγραφείς της σημερινής Ελλάδας στο παιδικό βιβλίο, η Άλκη Γουλιμή, έρχεται να μας προσφέρει ένα νέο δείγμα της δημιουργίας της: Τόν «Περσέα» της, με υπόβαθρο τον όμωνυμο ήρωα της μυθολογικής Ελλάδας, τον ιδρυτή των Μυκηνών.

Μιά ιστορική πορεία, πλαισιωμένη με μεθοδικότητα και γνώση, μας μεταφέρει από την εποχή της γέννησης του Περσέα στις σκληρές δοκιμασίες και στα θεικά κατορθώματα του, ως το δοξασμένο ανέβασμά του στο λαμπρό θρόνο της Τίρυνθας και στο χτίσιμο της «Κυκλώπειας πόλης» και των Μυκηνών.

Έκείνο που χαρακτηρίζει την έμπειρη αξιοποίηση του θέματος του Περσέα από τη συγγραφέα είναι η άνετη εκμετάλλευση κάθε ιστορικού περιγύρου της εποχής του ήρωα με γνώση και τέχνη, ώστε το διάβασμα του βιβλίου της να προσθέτει παράλληλα με τη χάρη της αφήγησης και το πλεονέκτημα της πληροφόρησης.

Έκείνα που η Εερή παράθεση των ιστορικών γεγονότων θα καταντούσαν μία ανιαρή έξιστόρηση, η Γουλιμή καταφέρνει να τα παρουσιάσει με πλούσια φαντασία σε άπαράμιλλες εικόνες, γοργά έναλλασσόμενες.

Έδώ πρέπει να τονίσουμε τη δύναμη της συγγραφέας να δημιουργεί μέσα στο έργο της μία διαρκή κίνηση και μία ατμόσφαιρα αγωνίας και αναμονής, στοιχεία που έλκυσουν και σαηνεύουν τον παιδικό αναγνώστη, στον όποιο κατά κύριο λόγο απευθύνεται το βιβλίο.

Κεφάλαια, όπως «Οι τρεις γοργόνες», «Ο Περσέας συναντάει τις Γραίες», «Στη σπηλιά με τις Νύμφες», "Ο Περσέας αποκεφαλίζει τη Μέδουσα» και «Ο Περσέας σώζει την Άνδρομέδα», μπορούν κάλλιστα να αποτελέσουν κλασικά κομμάτια παρόμοιων ιστορικών μονογραφιών.

Γλωσσικός πλούτος, άρμονική εκμετάλλευση της περιγραφής και του κατάλληλου διάλογου διανθίζουν όλακερο το έργο και το κάνουν προσπτό και έλκυστικό για τον κόσμο του παιδιού.

Στήν άρτια παρουσίαση του βιβλίου της Γουλιμή συμβάλλει δίχως άλλο και η πλούσια εικονογράφηση του με μαυρόασπρες και έγχρωμες εικόνες (Παύλου Βαλασάκη) και φωτογραφίες (της συγγραφέας), που αποτελούν συμπληρωματικό βοήθημα — πολύ άναγκαίο — για να καταποιστεί ιστορικά πιο εύκολα και καλύτερα ο αναγνώστης.

Με τον «Περσέα» της η Άλκη Γουλιμή δικαιολογεί ακόμα μία φορά τη θέση της στην πρωτοπορεία των καλύτερων συγγραφέων παιδικών βιβλίων στην Ελλάδα. Τέτοια συμβολή είναι πολύτιμη, όταν μάλιστα προέρχεται από μία αναγνωρισμένη και βραβευμένη λογοτέχνηδα.

ΓΙΑΚ. ΚΥΘΡΕΩΤΗΣ

Κύπρου Χρυσάνθη: α) Υγεία και Χαρά. Έκδοση Υπεπαιροπής Υγείας της Έθνικής Έπιτροπής Διεθνούς Έτους Παιδιού Κύπρου, Λευκωσία, 1979, σελ. 44.

Τό βιβλίο αυτό περιλαμβάνει στο πρώτο μέρος έπτά κείμενα, μικρές δραματοποιημένες ιστοριούλες, ειδικά γραμμένες με άπώτερο σκοπό να ενημερώσουν και να διδάξουν τό παιδί πάνω σε ώφέλιμα θέματα, που τά αναφέρουμε με τη σειρά τους: Υγεία και Λεφτά. Ό άνέοας, Τά δοντάκια, Τη χεράκι, Τό σώμα, Ό ύπνος και Τό τραπέζι.

Κείνο που έχει ιδιαίτερη σημασία στην έκδοση αυτή, είναι η επαγωγική και τερπνή μέθοδος που ακολουθεί ο συγγραφέας, που σαν γιατρός έχει και τη γνώση στα ειδικά θέματα που παρουσιάζει.

Από κάθε θεατρική σκηνή — που παίρνουν μέρος ο Παπουλής και μερικά παιδάκια — αναπτύσσεται με πολλή φαντασία και τέχνη η σημασία της υγείας για τό παιδί, που μαζί προβληματίζεται και καθοδηγείται να βγάλει τό σωστό και χρήσιμο συμπέρασμα για τό σώμα και την ψυχή.

Στό δεύτερο μέρος, τό βιβλίο του Χρυσάνθη παρουσιάζει έξι ποιημάκια μαζί με τη μουσική τους, που ο Χριστόδουλος Άχιλλεούδης, Έπιθεωρητής Μουσικής, έγραψε.

Τά τραγούδια αυτά είναι ένωματωμένα με τον ίδιο τίτλο μέσα στο κείμενο των ισόριθμων δραματοποιημένων σκηνών, που αναφέραμε στο πρώτο μέρος.

Η άποστολή του βιβλίου αυτού, που είναι γραμμένο με την ηηγαία λογοτεχνική έμπνευση του Χρυσάνθη, προσαρμοσμένη ταιριαστά με τό περικάλυμμα της ιατρικής έπιστήμης του, έπιτυγχάνεται πέρα ως πέρα.

β) Όπου παιδί και φώς. Έκδοση της «Πνευματικής Κύπρου», Λευκωσία, 1979, σελ. 40.

Στό πρώτο μέρος δημοσιεύονται ποιημάκια για τό παιδί, με θέματα γύρω από τις μεγάλες γιορτές της εκκλησίας μας, τό

Χριστό, τή φύση με τίς χαρές της, τὰ δέντρα και τὰ πουλιά της και τίς ιστορικές ἀναδρομές τῆς πατρίδας μας. Μαζὶ παρουσιάζονται στίχοι και μουσική ἐνός τραγουδιοῦ, σὲ σύνθεση τοῦ Χρυσάνθου.

Τὸ μεσοτὸ ὕψος και ἡ ἀπλότητα τῆς γλώσσας τοῦ ποιητῆ, συνταιριασμένα με λυρικό δέσιμο σὲ τόνους και εἰκόνες καλὸδεχτα ἀπὸ τὴν εὐπλασθε παιδική ψυχή, ἀνοίγουν πλατιοῦς ὀρίζοντες, πλημμυρισμένοι με φῶς, ἀγάπη και ἀρετή.

Τὸ δεύτερο μέρος περιλαμβάνει ἔξι δημοτικά τραγούδια τῆς Κύπρου, μεταφερμένα στὴν Πανελληνία γλώσσα: Ὁ Κωσταντᾶς και τὸ Λιοντάρη, Ὁ Ἀρέστης, Ὁ Διγενῆς και ὁ Δράκος, Θεοφύλακτος, Διγενῆς και Κάβουρας και Διγενῆς και Χάρος.

Ἡ πρόθεση ἐδῶ τοῦ ποιητῆ εἶναι φανερή. Ἀπὸ τῆ μιὰ νὰ δώσει τὴν εὐκαιρία στὰ παιδιά νὰ ἐρθοῦν σὲ ἐπαφή με τὰ καλύτερα δημοτικά τραγούδια μας, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ τὰ προσφέρει σὲ γλώσσα πιὸ κατανοητὴ και ἀπλή, ἀπαλλαγμένη ἀπὸ ιδιωτισμοὺς και δύσκολες λέξεις.

Θὰ τὰν εὐχῆς ἔργο, ἀν γινόταν μιὰ προέχταση αὐτῆς τῆς δουλειᾶς, ὥστε νὰ ὀλοκληρωθεῖ ὡς ἓνα βαθμὸ ἢ πιὸ πλατιὰ γνωριμία τῶν δημοτικῶν μας θησαυρῶν ὄχι μόνο ἀνάμεσα στὸν παιδικό μας κόσμο, ἀλλὰ και σὲ εὐρύτερα λαϊκά στρώματα.

Τὸ ἔξφυλλο και μιὰ σελίδα τοῦ βιβλίου εἶναι ἀπὸ σχέδια τοῦ ζωγράφου Χριστόφρου Σάββα.

ΙΑΚ. ΚΥΘΡΕΩΤΗΣ

ΜΙΑ ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Λ. Οὐστίνωφ, Τὸ γενναῖο βατραχάκι (Παιδικὴ Σκηνὴ Θ.Ο.Κ.).

Σὲ παλαιὸ θεατρικό μας σημεῖωμα γιὰ τὴν πρώτη παιδικὴ παράσταση τοῦ ΘΟΚ (περ. «Πνευματικὴ Κύπρος» τ. Ιστ' (Ἰούλ.—Σεπτ. 1976) σσ. 353—4) χαιρετίζαμε με λόγια θερμὰ τὴν προσπάθεια και εὐχόμεσθε τότε στὸ ΘΟΚ κάθε ἐπιτυχία στίς μελλοντικές του παραστάσεις. Σήμερα, ὕστερα ἀπὸ τρία και περισσότερα χρόνια, ἀπὸ τίς στήλες τοῦ ἴδιου περιοδικοῦ θὰ προσπαθήσουμε νὰ γράψουμε, με ὅσο πιὸ ἀπλό και εἰλικρινῆ τρόπο, τίς σκέψεις μας γιὰ τὴν παράσταση ποὺ παρακολούθησαμε στίς 18 Νοεμβρίου 1979, στὸ Δημοτικὸ Θέατρο Λευκωσίας.

Προλογικά πρέπει νὰ δηλώσουμε πὼς πιστεύουμε τόσο στὴν πολιτιστικὴ ὄσο και στὴν παιδευτικὴ ἀναγκαιότητα τῆς λειτουργίας παιδικῆς σκηνῆς ἀναγκαιότητας ποὺ ἐπεκτείνεται σὲ πολλὲς ἄλλες σφαιρες και ἔχει ἄμεση σχέση με τὴ δημιουργία ἢ ὄχι ὀρθῶν στάσεων τῶν παιδιῶν μας ἀπέναντι σὲ μικρὰ και μεγάλα προβλήματα τοῦ τόπου. Χωρὶς αἴσθη-

τικὴ παιδεία δὲν μπορούμε νὰ μιλοῦμε γιὰ ὀλοκλήρωση και δημιουργία ὑπευθύνων προσώπων, ἴσως ἀκόμα καλύτερα νὰ μὴ μπορούμε νὰ μιλοῦμε γιὰ παιδεία στίς ὀρθές της διαστάσεις. Γι' αὐτό και κάθε προσπάθεια παροχῆς αἰσθητικῆς συγκινήσεως και εὐχαριστήσεως μᾶς εὐρίσκει ἐνθερμους ὑποστηρικτές ἀρκεῖ νὰ ἐντάσσεται πάντοτε μέσα στὰ σωστὰ πλαίσια τῆς ἀγωγῆς, με τὴν εὐρύτερη βέβαια σημασία τοῦ ὄρου.

Εἶναι ὁμως και κάτι πιὸ σημαντικό. Ἄν οἱ προσπάθειες σταματοῦσαν στὴν αἰσθητικὴ συγκίνηση ὄν παιδευτικὴ προσπάθεια χωρὶς εὐρύτερες ἀπαιτήσεις μέσα στὴ συνολικὴ προσπάθεια αὐτοῦ τοῦ τόπου, τότε θὰ σήμαινε πὼς τραγουδοῦμε τραγούδια ξενόφερτα με τὰ χεῖλια χωρὶς ἢ συγκίνηση νὰ γλυκαίνει τὴν καρδιά! Σ' ἓνα τόπο ποὺ ἀγωνίζεται τὸν ἀγῶνα τοῦ καλοῦ και τῆς ἀρετῆς πρέπει νοῦς και καρδιά νὰ γαλουχοῦνται και νὰ καθοδηγοῦνται σὲ μονοπάτια ἀγάπης γιὰ λευτεριά, γιὰ δίκαιο, γιὰ πίστη, γιὰ ὑπομονή και ἐπιμονή, γιὰ πίστη γιὰ ἀγῶνα και δικαίωση. Στίς ἀγνές παιδικές καρδιές πρέπει ὁ σπόρος ὁ καλὸς νὰ πέσει και νὰ ριζώσει πρέπει γερά, μέσα ἀπὸ τραγούδι και χαρὰ ἀγνή νὰ δοθεῖ τὸ μήνυμα τῆς δημιουργίας και τῆς ζωῆς, τῆς ζωντανῆς δημιουργίας. Ἐλπίδες και ὄνειρα δημιουργικῆς ζωῆς στίς παιδικές φυτεύουμε ψυχές δυὸ μέτρα χωρὶσμα ἀπὸ τοῦ θάρβαρου τούρκου κατακτητῆ τὸ παδάρη!

**

Α' Ἡ Παράσταση:

Παῖδια και γονεῖς χάρηκαν μιὰ πετυχημένη, σὲ ἄδρες γραμμές, παιδικὴ παράσταση. Ὅλοι σχεδὸν οἱ ἡθοποιοὶ ἦσαν σωστοὶ στοὺς ρόλους τους. Ἰδιαίτερα πρέπει νὰ τονισθεῖ ὁ πετυχημένος συγχρονισμὸς τῶν κινήσεων σὲ ὀμαδικὴ ἀντίδραση, ὄπου ἢ πλοκή τοῦ ἔργου ἀπαιτοῦσε αὐτὸ τὸ συγχρονισμὸ γιὰ νὰ ἐπισημανθεῖ ἢ μονολιθικότητα τῆς συλλογικῆς ἀντιδράσεως τῶν δειλῶν ἐναντι τοῦ ἰσχυροῦ. Μέσα ἀπὸ τὴ συλλογικὴ ἐρμηνεία διαφαίνεται και ἡ δουλειὰ τοῦ σκηνοθέτη.

Τὸ Βατραχάκι (Μήδεια Χάννα) κινήθηκε με ἀνωση στὴ σκηνή, με ζωντάνια και σβελτάδα, ἢ ἄρθρωσή του ἦταν καθαρὴ και ὁ ρυθμὸς τῆς ὀμιλίας σωστός γιὰ τὰ παιδικὰ αὐτιά. Μερικὲς φορές, εὐτυχῶς πολὺ λίγες, χρειάζταν κάποια μεγαλύτερη ἐνταση στὴ φωνή και μιὰ κάποια λιγότερη βιασύνη στὴν ὀμιλία. Τὸ Κουελάκι (Πῆτερ Κώστα) σωστό στίς κινήσεις, στὴν ἄρθρωση και τὴν ὀμιλία μεγαλύτερη προσοχὴ στὸ ὕψος τῆς φωνῆς και στὸν ἐκφραστικὸ χρωματισμὸ τοῦ φόβου και τῆς χαρᾶς. Αὐτὸ ἦταν και τὸ βασικὸ δίδυμο τῆς παράστασης. Τὸ ἄλλο Ζεῦγος ἦταν τὸ Λιοντάρη (Πέδρο Βικούνια) και ὁ συμβουλάτοράς του, ἢ πονηρὴ Ἄλεπού (Ξένιος Ξενοφώντος). Τὸ πρῶτο (Λιοντάρη) προσπαθήσε

νά δώσει τήν εικόνα του γέρικου lionταριού κατάφερε το πρώτο σκέλος; τὰ γηραιά, χωρίς νάνα lionτάρι! Μπορούσε νά μεγιστοποιήσει τις διαφορές μεταξύ του βασιλιά των ζώων και των γηραιών, γιά νά μπορούσε νά δικαιολογηθεί και ή αντίπαραβολή της έξυπνάδας και της σβελλάδας του Βατραχιού άπέναντι στην δύναμη του άρχοντα του δάσους. Θα προτιμούσαμε γιά συμβούλατορα, σ' αλήθεια, μιá άλεπού θηλυκιά! Ο Ξενοφώντος ήταν άρσενική άλεπού και ό ρόλος χρειάζοταν θηλυκή πονηριά, κινήσεις άνάλογες, άρθρωση διαφορετική. Άπορούμε γιά τόν τρόπο έπιλογής και διανομής των ρόλων άπό πλευράς σκηνοθετικής.

Η άλλη θεατρική ομάδα ήταν το Γουρουίνι (Ρέα Φραγκοφίνου), ή Άρκουδα (Πάμπος Ξουφαριδής) και ό Γάιδαρς (Κυριάκος Εύθυμιού). Χαρήκαμε τό Γάιδαρς τόσο στην άρθρωση όσο και στη γαϊδουριά όμιλία του· πιό πολύ όμως άπ' όλα τό γαϊδουρίσιο περπάτημα του, τή στάση του, τό σουλούπι του τό γαϊδουρίσιο· ήταν ένας άπολαυστικός γάιδαρς! Πολύ πετυχημένη θεατρική παρουσία. Η Άρκουδα με τή σειρά της έδωσε, με τις κινήσεις της ιδιαίτερα, μιá πετυχημένη άπόδοση των άρκουδιάρικων ιδιοτυπιών· χρειαζότανε όμως μεγαλύτερη προσοχή στην άρθρωση και στό χρωματισμό της φωνής. Τό τρίο συμπλήρωνε τό Γουρουίνι, μιá γουρουίντσα που κινήθηκε με σιγουράδα θεατρική, άνεση στις κινήσεις και στό λόγο, με μιá λέξη πετυχημένα.

Τό φίδι (Νεοπτόλεμος Νεοπολέμου) κινήθηκε άθόρυβα, φιδίασα, σωστά.

Τή Σκηνοθεσία του έργου είχε ό Άνδρέας Μαραγκός, που έσπησε φυσιολογικά τό έργο και έδωσε μιá φυσικότητα και άνεση στην άνέλιση του μύθου. Ίσως έλειπε ή σταδιακή φόρτιση της άγωνίας της άνελίξεως και έτσι έλειψε και ή κορύφωση του τρόμου και του φόβου του Κουνελιού μπροστά στό στόμα του Lionταριού! Γι' αυτό και ή λύση στό τέλος του έργου ήταν μιá άπολύτρωση άλλά όχι θεατρική. Τό ίδιο θα γινότανε άν διαβάσαμε τό παραμύθι! Χρειάζεται ή τόνωση ή θεατρική πίσω και πάνω άπό τό μύθο. Τό έργο βοήθησαν πολύ τά σκηνικά, τά κοστούμια και οι μάσκες της Κλάρας Γεωργίου· πολύ πετυχημένες οι μάσκες και τά κοστούμια, όπως και οι μορφικές διαστάσεις και οι χρωματικές άποχρώσεις των σκηνιών. Μιά παρατήρηση μόνο γιά τήν όποία δέν γνωρίζω ποιός θα αναλάβει τήν ευθύνη: Γιατί δέν έγινε έκμετάλλευση της περιστροφικής σκηνής μιá δυνατότητα άλλαγής σκηνικού; Όσο γιά τήν παρουσία ύπαλλήλων τεχνικών πάνω στη σκηνή καθώς έξελίσσεται ή πλοκή του θεατρικού έργου τή βρισκόμεις άδικαιολόγητη άπό όποια σκηνοθετική σχολή και άν έξετασθεί. Οι χορογραφίες της Άντζελας Άλωνεύτη δένονταν με τό μύθο όργανικά, είχαν όμως

περισσότερα περιθώρια και έναλλαγής και διαρκείας. Ο Στέλιος Άργύρης έχει άποκτήσει πιá τόν άέρα της παιδικής σκηνής και ή μουσική του ήταν πολύ ώραία προσαρμοσμένη στό έργο. Τά τραγούδια άρεσαν και ιδιαίτερα πρós τό τέλος του έργου ήταν πολύ πετυχημένα. Η μετάφραση (Άνδρέα Στυλιανού) ήταν σε στρωτή δημοτική· γιά τήν ακρίβειά της δέν μπορούμε νά εκφράσουμε γνώμη. Όμως πρέπει νά προσεχθεί ιδιαίτερα τό θέμα της άπόδοσης όρισμένων φράσεων, οι όποιες προκαλούν και τήν άκουστική των γονέων· πόσο περισσότερο πρέπει νά έντυπωσιάζουν τά παιδιά! Έτσι, καλό θα ήταν, νά άποφεύγονται εκφράσεις που δέν θέλουμε νά άκούμε άπό τά παιδιά μας, ούτε στό σπίτι ούτε έξω άπό αυτό. Μερικές μάλιστα άπό αυτές έπαναλήφθησαν περισσότερες άπό πέντε φορές και σε τραγούδι. Θέλετε άμεσα άποτέλεσμα; Κατεβαίνοντας τά σκαλιά του θεάτρου ό γυιός μου τραγουδούσε αυτές τις φράσεις! Που πάει τότε ή όρθή διαπαιδαγώγηση και ή αισθητική χαρά;

Τό πρόγραμμα (σκίτσα Κλ. Γεωργίου και έπιμέλεια Ν. Μαραγκού) και ή άφισσα μέσα στό πνεύμα του έργου, παιδικά προσαρμομένα και πετυχημένα.

Β' Έδσηγήσεις — Παρατηρήσεις

1. Πετυχημένη ή έκλογή του έργου. Πολύ σημεία του έξαιρετικά έπικαιρα και πολύ ουσιαστικά γιά τόν τόπο. Μέσα άπό τό μύθο, χωρίς νά τό καταλάβουμε, σχεδόν άσυναίσθητα, ό νοός και ή καρδιά έπαιρναν δρόμους σε μακρινές προεκτάσεις: Μπροστά στη δύναμη του lionταριού ή έξυπνάδα και ή σβελλάδα του μικρού μά γενναίου βατραχιού, μπροστά στην καλοπέραση, τή δειλία και τή δουλικότητα του γαϊδουριού, της άρκούδας και της γουρουνίτσας ή άγωνία του κουνελιού και ή γενναιότητα του βατραχιού, μπροστά στην «Ξενητεία» χωρίς φόβους ή δύσκολη ζωή στον τόπο που γεννήθηκε και μεγάλωσε τό κουνέλι κ.π.ά. άναλογίες. Μικρός ό τόπος μας και ή δύναμη των έχθρών πολλή, ή καλοπέραση και ή δουλικότητα συχνοδιαθαίνει με γαϊδουρίες όποιες μορφής; ή άγωνία πολλή στό τσαντήρια και στη ζωή μας. Θέλει άρετή και τόλμη ή λεύτερη ζωή και τό παραμύθι είναι τόσο όμορφο δοσμένο μέσα άπό τό παιδικό θέατρο γιά μικρούς και μεγάλους!

2. Κάναμε κάποτε (έχει πάνω άπό τρία χρόνια) γραπτές εισηγήσεις γιά όρισμένα άδύνατα σημεία. Έπαναλαμβάνουμε, πολύ σύντομα, μερικές παλιές και όρισμένες νέες εισηγήσεις γιά όσους αγαπούν τό θέατρο και τόν τόπο μας:-

α) Είναι καιρός νά δημιουργηθή αυτόδύναμος όργανισμός Παιδικού Θεάτρου. Χαιρόμαστε που άρχισε νά καλλιεργείται αυτή ή

σκέψη (βλ. σχετικό άρθρο Μαρίας Δωρίτου στο «Φιλελεύθερο», 14.10.79, σ. 3). Σ' αυτή την προσπάθεια μπορούν να συνεισφέρουν πολλοί, άτομα και οργανισμοί, ιδρύματα κ.ά. Η σύσταση μιας μικρής συμβουλευτικής ομάδας θα μπορούσε να προσφέρει πολλά. Οι άνθρωποι υπάρχουν' αρκεί να τους ζητηθεί ή συμμετοχή των.

β) Η κάθοδος στην Κύπρο του παιδικού θιάσου της Ξένιας Καλογεροπούλου, με πρωτοβουλία της Μορφωτικής Ύπηρεσίας του Υπουργείου Παιδείας, ήταν μια πολύ συνετή πράξη για πολλούς λόγους. Το πόση άγαθή επίδραση είχε αυτό το θεατρικό ανέβασμα φαίνεται ολοκάθαρα σ' όλες του τις προεκτάσεις. Ίσως αυτό νάναι μια καλή άρχη για να ξαναλθεί ο θιάσος της Ξ. Καλογεροπούλου ή και άλλοι έλλαδικοί παιδικοί θιάσοι και, γιατί όχι, να πάει και η παιδική σκηνή του ΘΟΚ στην Ελλάδα, σε αρκετές πόλεις.

γ) Πρέπει να προσεχθί ιδιαίτερα η ηλικία των παιδιών που θα παρακολουθήσουν θέατρο. Οί ηλικίες χρειάζονται όμαδοποίηση και πρέπει πάνω στο πρόγραμμα να καθορίζεται τό εύρος αυτής της όμαδοποίησεως, λ.χ. τό έργο είναι κατάλληλο για παιδιά ηλικίας 6—9 χρόνων Διότι τόσον ή διάρκεια, όσον και ή όμιλία και π.ά. θα προσαρμοσθούν ανάλογα.

δ) Η συμμετοχή των παιδιών πρέπει νάναι μεγαλύτερη, ιδιαίτερα όταν ή διάρκεια του έργου υπερβαίνει τή μιá ώρα.

ε) Τό Δημοτικό Θέατρο είναι πολύ μεγάλο για παιδικές παραστάσεις.

στ) Τά Ταμεία του Θεάτρου νά έχουν δυό υπάλληλους. Η τλαιπωρία άποφεύγεται και δέν χαλάει ή προδιόθεση για θεατρική εύχαρίστηση, πράγμα που δυστυχώς έγινε στην παράσταση που παρακολοθήσαμε. Τό έργο είχε άρξισει και στο ταμείο του θεάτρου υπήρχαν άνω των έκατό (100+) που περίμεναν για είσιτήρια!! Έδώ οι δυό υπάλληλοι είναι άσύμφοροι οικονομικά, τότε νά άνοίγουν για πιό πολλές ώρες τά ταμεία του θεάτρου και, άκόμα πιό καλά, έάν τό πρωί της Κυριακής άνοίγουν στις 9 π.μ.

ζ) Περισσότερα έργα για κάθε θεατρική περίοδο.

η) ... πολλά άλλα' άλλα θα επανέλθουμε!

Όλα όσα έχουν γραφεί, γράφτηκαν από αγάπη στα παιδιά μας και στο θέατρο. Έχουμε όλοι μας χρέος και στα δυό' και πιό πολύ στον τόπο μας. Αγάπη και ειλικρίνεια, θάρρος στην άλήθεια χρειάζεται ο τόπος. Γι' αυτό και άείζουν συγχαρητήρια ο ΘΟΚ για την έπιλογή του έργου, οι ήθοποιοί, ο σκηνοθέτης, ή ένδυματολόγος, ο μουσικός, ή

χορογράφος και όλοι όσοι δούλεψαν για τό ανέβασμα του έργου. Τους χειροκροτούμε με την καρδιά μας, μαζί με τά παιδιά μας. Όλα όσα γράψαμε, θέλουμε νά τό πιστέψετε είναι από αγάπη στο θέατρο, τά παιδιά μας, τον τόπο μας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΩΝ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

Παρουσιάζουμε άπόψε πέντε βιβλία, τά τρία από τά όποία είναι άφιερωμένα στο Διεθνές Έτος Παιδιού.

Στό πλούσιο και ποικίλο λογοτεχνικό έργο του Κύπρου Χρυσάνθη, στο όποιο περιλαμβάνεται και σειρά παιδικών βιβλίων, ποιητικών, πεζών και θεατρικών, προστίθεται και ή ποιητική συλλογή «Όπου παιδί και φώς», που κυκλοφόρησε με την εύκαιρία του Έτους Παιδιού.

Στή συλλογή, που είναι έκδοση του περιοδικού «Πνευματική Κύπρος», άνθολογούνται παιδικά ποιήματα, που ο Χρυσάνθης είχε δημοσιεύσει σε διάφορα περιοδικά.

Θέματά τους οί γιορτές, θρησκευτικές και έθνικές, οι διάφορες εποχές του χρόνου, σκηνές της άγροτικής ζωής και μορφές της Κυπριακής παράδοσης.

Με γνώση της παιδικής ψυχής και αγάπη, άπλά και με σαφήνεια, ο ποιητής προσφέρει στα παιδιά χαρά και άισιοδοξία, διδάσκοντας παράλληλα τις άρετές της καλωσύνης, της αγάπης και της παλληκαριάς.

Ιδιαίτερα πετυχημένη ή σειρά των κυπριακών δημοτικών τραγουδιών (όπως: Ό Άρέστης, ο Θεοφύλακτος, Διγενής και Κάβουρας κ.ά), που ο Χρυσάνθης έχει μεταφέρει στην πανελληνία γλώσσα.

Μικρή συνεισφορά στο Έτος Παιδιού χαρακτηρίζει ο εκπαιδευτικός Μιχάλης Τσουλόφτας τό βιβλίο του «Άξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των παιδιών σχολικής ηλικίας».

Πολυσυζητημένο τό θέμα του ελεύθερου χρόνου άπασχολεί γονείς, εκπαιδευτικούς και άλλους παράγοντες της άγωγής, που ένδιαφέρονται για τή σωματική και ψυχική υγεία των παιδιών.

Ό συγγραφέας, που άναφέρεται κυρίως στα παιδιά ηλικίας 7—12 χρόνων, άναλύει τους τέσσερις μεγάλους τομείς, που καλύπτουν τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών, δηλαδή τό παιχνίδι, την ψυχαγωγία, τή μελέτη και τά χόμπυς.

Στήν ανάλυσή του χρησιμοποιεί σχετικές κυπριακές, έλλαδικές και άλλες έρευνες και καταλήγει σέ έπιμέρους συμπεράσματα.

Στή συνέχεια διατυπώνει γενικά συμπεράσματα και εισηγήσεις.

Υποστηρίζει ότι ο έλεύθερος χρόνος του παιδιού πρέπει νά προγραμματίζεται μέ ένεργό συμμετοχή του ίδιου του παιδιού κατά τρόπο έξατομικευμένο και εύελικτο και νά αξιοποιείται μέ βάση τά δεδομένα τής ψυχολογίας του παιδιού, τις νεώτερες παιδαγωγικές αντιλήψεις και συνθήκες τής ζωής.

**

Γέννημα πολλής αγάπης και λαχτάρας για τό πνευματικά καθυστερημένο παιδί είναι ή πρωτότυπη έκδοση του Συνδέσμου Γονέων και Διδασκάλων Σχολής Άσκησίμων Παιδιών Λεμεσού «Ποιητική Άνθολογία για τό Καθυστερημένο Παιδί».

Η πρωτοτυπία έγκειται και στή σύλληψη τής ιδέας και στήν έκτέλεση. Θέλοντας ο Σύνδεσμος νά συμβάλει στήν ένημέρωση του κοινού πάνω στά προβλήματα και τις ανάγκες των πνευματικά καθυστερημένων παιδιών, σκέφτηκε ν' άρχισει τή διαφώτιση από τους νέους, τους μαθητές. Έτσι, τους έδωσε τήν ευκαιρία μέ διαγωνισμούς άφισας και ποίησης νά θιώσουν τό πρόβλημα και νά έκφράσουν τις σκέψεις και τά αίσθήματά τους πάνω σ' αυτό.

Τό αποτέλεσμα είναι ή παρούσα έκδοση, στήν όποία παρουσιάζονται 18 άφισες, έγχρωμες και μαυρόασπρες, όπου είναι έκδηλη ή δημιουργική φαντασία των παιδιών, ή εύαισθησία τους και τά αίσθήματα κατανόησης, άποδοχής και αγάπης προς τά καθυστερημένα παιδιά.

Τά ίδια γνωρίσματα άπαντούμε και στά 75 ποιήματα. Δίνουμε ένα παράδειγμα. Τό ποίημα άνήκει σέ μικρή μαθήτρια δημοτικού.

Φτωχό παιδί, όπου κι άν ζεις,
έγώ θα σ' αγαπήω πολύ.
Στις δυσκολίες τής ζωής,
σύντροφοι θάμαστε καλά.

Κάθε σου πόνος και δικός μου,
ό καημός σου και καημός μου.
Μή λυγίσεις, μη δακρύσεις,
πάλαισε και θα νικήσεις.

ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Οικογένεια και Σχολείο (Λευκωσία) άρ. 47, 48 — Τό παιδί τής Κύπρου (Λευκωσία) άρ. 3 — Τό σχολείο και τό σπίτι (Άθήνα) άρ. 211/212.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

Κ. Χρυσάνθη: 'Υγεία και Χαρά, Λευκωσία, 1979.

Κ. Χρυσάνθη: "Όπου παιδί και φώς, Λευκωσία, 1979.

Άλ. Κινάνη: Έγχειρίδιο Γενικής Ιστορίας, Λευκωσία, 1979.

Υπουργείο Παιδείας Κύπρου: Μακάριος μέ τό μάτια των παιδιών, 1979.

Υπουργείο Παιδείας Κύπρου: Κυπριακό Άνθολόγιο για παιδιά του δημοτικού, Λευκωσία, 1979.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Η ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΑΝΘΗ

Ένα έργο που έμόρφωσε τρεις γενεές και πλούτισε 50.000 βιβλιοθήκες από τό 1954 που κυκλοφόρησε στήν πρώτη μορφή της, κι' άφου από τό 1965, σέ δεύτερη και ευρύτερη μορφή σημείωσε συνολικά 9 έκδόσεις, κυκλοφορεί τώρα στήν τελευταία και όριστική μορφή της, σέ μία 10η έκδοση, από τις έκδόσεις Χιωτέλλη, Ίηποκράτους 6, τηλ. 3638.066.

Η πλούσια πείρα του έγκυρότερου συγγραφέα μας θεμελίωσε αυτή τή φορά μία ιδανική σύνθεση, ύποδειγματική σέ πληρότητα, αντικειμενικότητα και πλούτο, μία σύνθεση όριστικής μορφής που προβάλλει και έξαντλεί κάθε τι που σχετίζεται μέ τήν ποίηση. Ένα πραγματικά μνημειώδες έργο, έπιστημονικά υπεύθυνο, αισθητικά άψογο, που θα έξακολουθεί νά κατέχει τόν τίτλο του ως κλασσικού για πολλές δεκαετίες. Διπλό σέ όγκο από τήν παλιά Άνθολογία, άρχίζει από τόν 11ο αιώνα (άκριτικά τραγούδια) και σταματά μέ πλήρη ένημέρωση ως σήμερα, καλύπτοντας περίοδο όχι επτά αλλά δέκα αιώνων, και όχι σέ τρεις αλλά σέ έξι τόμους. Κατανεμημένο σέ δέκα μεγάλα κεφάλαια, μέ 32 έκτενείς προλόγους πλούσιες βιογραφικές εισαγωγές, αντικειμενικές άξιολογήσεις και αισθητικές αναλύσεις, υπεύθυνη εργογραφία και βιβλιογραφία, μάς προσφέρει γλαφυρά τήν ποιητική πορεία στήν ζωντανή της εξέλιξη, άποτελώντας ταυτόχρονα και Γραμματολογία και Λεξικό των Ποιητών και Ιστορία τής Ποιήσεως, σ' όλες τις έπιτεύξεις, τις «σχολές» και τά ρεύματά της σέ συνάρτηση μέ τις έθνικές περιπέτειες και τις παράλληλες κοινωνικές και πνευματικές διαμορφώσεις.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΤΔ.

Κεντρικά Γραφεία: Γρηγ. Αύξεντίου, Ταχ. Κιβ. 4537, Τηλ. 42921
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑΙ:

Καλύπτομεν ολόκληρον τήν Κύπρον μέ τò πυκνότερον
δίκτυον Συνεργατικῶν Ἐταιρειῶν καί Ὑποκαταστημάτων

ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ:

Προμηθεύομεν:

95% τῶν Λιπασμάτων

95% τοῦ Πατατοσπόρου

60% τῶν Γεωργικῶν Φαρμάκων

60% τῶν Σπόρων Λαχανικῶν

τά ὁποῖα διανέμομεν πρὸς τοὺς ἀγρότας μέσω τοῦ
μεγάλου δικτύου τῶν Συνεργατικῶν Ἐταιρειῶν.

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑΙ:

Ἐνεργοῦμεν ἀσφαλίσεις ἐναντίον ὄλων τῶν κινδύνων,
περιλαμβανομένων πυρός, ἀτυχημάτων, θαλάσσης,
ὄχημάτων, κλοπῆς κλπ.

42 ἔΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- Διὰ τήν ἀνάπτυξιν τῆς Γεωργίας
- Διὰ τήν πρόοδον τῆς ὑπαίθρου
- Διὰ τήν ἄνοδον τοῦ βιοτικῆ ἐπιπέδου
τοῦ λαοῦ.

ΟΛΙΚΟΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ: 60 ἑκατομμύρια λίραι.

η πρώτη
από τους
στοματικούς
κεφαλοσπορίνη

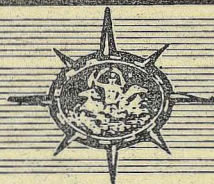
Lilly
Keflex

ΚΑΨΟΥΛΕΣ CEFALOXIN MONOHYDRATE - 250 mg. - 500 mg.
ΣΙΡΟΠΙΟΝ CEFALOXIN MONOHYDRATE - 125 mg. - 250 mg.

Άνοιγει νέους ορίζοντες εις τήν θεραπείαν δι' αντιβιοτικῶν

Ἀντιπρόσωποι καί Διανομεῖς: ΦΑΤΙΣΚΟ ΛΤΔ.
Ὁδὸς Ἀρνάλδας Ἀρ. 20, Τηλ. 43091-5 Τ.Κ. 2173
ΛΕΥΚΩΣΙΑ.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ
ΤΟΠΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ

Ιδρυτής: **ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ**

ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΤΥΠΩΝ

- ζωης
- πυρος
- θαλασσης
- προσωπικων ατυχηματων
- εργατικων ατυχηματων
- σχεδιον ιατρικων υπηρεσιων
- κλοπης
- αστικης ευθυνης
- θραυσεως υαλων
- ασφαλειαι πιστεως
(fidelidy guarantee)
- ασφαλειαι μεταφορας χρηματων
και ασφαλειαι χρηματων
εντος χρηματοκιβωτιων

οριστη εξυπηρειοις - συμφεροντις οροι

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ : Λυκούργου 24 Τηλ. 72193 Τ.Κ. 1668. ΤΕΛΕΞ GESURANCE,
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ Σ' ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

ΟΠΟΥ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΦΩΣ

ΧΑΡΙΣΜΕΝΑ ΣΤΗ ΜΥΡΤΩ, ΣΤΗ ΧΑΡΑ
ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΧΡΥΣΑΝΘΟ

ΣΧΕΔΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΣΑΒΒΑ

Τὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς αὐτῆς ἔχουν δημοσιευθεῖ σὸ παιδικό περιοδικό «Ἡ Χαρά τῶν Παιδιῶν», στίς παιδικές σελίδες τοῦ περιοδικοῦ «Καιροὶ τῆς Κύπρου» καὶ στὰ παιδικὰ ἀφιέρωματα τοῦ περιοδικοῦ «Πνευματικὴ Κύπρος».

Ἐνθολογοῦνται τώρα σὲ σῶμα ἀπὸ τὸ περιοδικό «Πνευματικὴ Κύπρος» μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ «Διεθνοῦς Ἔτους Παιδιοῦ» (1979).

Τὸ «Νανούρισμα» τραγουδήθηκε ἀπὸ τὴν Παιδικὴ Χορωδία τοῦ «Ἐθνικοῦ Ὁδείου» (Λευκωσία).

ΟΠΟΥ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΦΩΣ

πού έγραψε
ò Κύπρος Χρυσάνθης

1979
ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΤΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

Έκδοση
«Πνευματική Κύπρος»
ΛΕΥΚΩΣΙΑ 1979

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Χριστέ μου, συλλογίσου τ' ἄρρωστα παιδιά,
πού σιγαλιώνουν μές τόν πυρετό καί πόνο
κι' εἶναι χλωμά, σάν τὰ χλωμά ἄνθη στά κλαδιά,
κι' ὕπνο γιά νά ξεχάσουνε ζητᾶνε μόνο.

Χριστέ μου, συλλογίσου τὰ φτωχὰ παιδιά,
πού δίχως μιὰ μπουκιὰ ξερόψωμο κοιμοῦνται
κι' ἔχουν τὸ δάκρυ, σάν τὴ δρόσο τὰ κλαδιά,
καὶ τουρτουροῦν καὶ ρουχαλάκια συλλογιοῦνται.

Χριστέ μου, συλλογίσου πρόσφυγες παιδιά,
τοὺς τόπους τους π' ἀφήσανε κυνηγημένα
κι' εἶναι στίς ξένες γειτονιές σάν τὰ κλαδιά
πού χάσανε τὰ φύλλα τους τὰ μαραμένα.

Μὰ προπαντός, Χριστέ μου, τὰ ὄρφανὰ παιδιά
στό μέγα σου ἔλεος συλλογίσου, πού ζητᾶνε
μιὰ πατρική μαπιά, σάν ἥλιο τὰ κλαδιά,
καὶ τρέμουν μοναχά τους καὶ πονᾶνε.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ

«Ειρήνη» ψάλλουν οί καμπάνες
στῶν Χριστουγέννων τήν αὐγή.
«Ειρήνη» ἀντιλαλοῦν οί στάνες,
οί πολιτεῖες κι' οί οὐρανοί.

Ἡ ἀγάπη μόνο μᾶς προκόβει
στήν πάχνη τὸ λαλεῖ ὁ Χριστός·
Εἶναι σκοτάδι ἡ ὀργή κι' οί φόβοι.
Εἰρήνη, ἀγάπη εἶναι τὸ φῶς.

Τὸ μίσος ὀδηγεῖ τὸ στήθος
σ' ἔργα ποὺ φέρνουνε ντροπή.
Ἡ ἀδερφωσύνη μοιάζει πλῆθος
σὲ μιὰ χαρούμενη γιορτή.

Γι' αὐτὸ μιὰν ἀγκαλιὰ φιλία
καθένας ἄς κρατάει ἐδῶ:
μ' αὐτὴν κερδίζει βασιλεία
στὴ γῆ καὶ στὸν καλὸ οὐρανό.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Χριστούγεννα! Στήν πάχνη σάν δυο κρίνοι
βλαστήσαν τὰ δυο μάτια τοῦ Χριστοῦ.
Θεέ μου, στὸν κόσμο στείλε πιά μιὰ εἰρήνη
κι' ἀγάπη σάν τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ.

Χριστούγεννα! Τ' ἀλόγατα θερμαίνουν
τὸ σωματάκι τοῦ μικροῦ Θεοῦ.
Θεέ μου, στοὺς ταπεινοὺς, πού ὅλο πεθαίνουν,
δῶσε τὴ θερμὴ φιλικῶ φιλιοῦ.

Χριστούγεννα! Κι' ὁ θάνατος νικιέται
μέ ὑπόσχεση τὸν κόσμο τ' οὐρανοῦ.
Θεέ μου, σ' αὐτὸ πού πάντα συλλογιέται
τὴν ἀρετὴ σου δῶσε φῶς καὶ νοῦ.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

Λαμπρή! Ἐναστήθηκε ὁ Χριστός μας
μέ τῆ λαμπρή του τῆ στολή.
Ὁ κόσμος εἶναι ὀλόδικός μας.
Λυτρώθηκε πιά κι' ἡ ψυχὴ.

«Χριστός Ἐνέστη». Κι' ἀντηχοῦνε
βουνά καὶ κάμποι κι' οὐρανοί.
«Χριστός Ἐνέστη». Ἐντιλαλοῦνε
ψυχές, καρδιές καὶ λογισμοί.

Λαμπρή! Τὰ αἰσθήματα ξυπνᾶνε
γιὰ πράξεις μόνο πιά ἀγαθές.
Ἐχθρούς καὶ φίλους ἀγαπᾶνε
διπλά οἱ χαρούμενες καρδιές.

«Χριστός Ἐνέστη». Ἄς ἀγαποῦμε.
Χριστός κι' ἀγάπη εἶν' ἡ Ζωή.
«Χριστός Ἐνέστη». Ἄς προχωροῦμε
πρὸς τὸν Θεὸν ἀγκαλιαστοί.

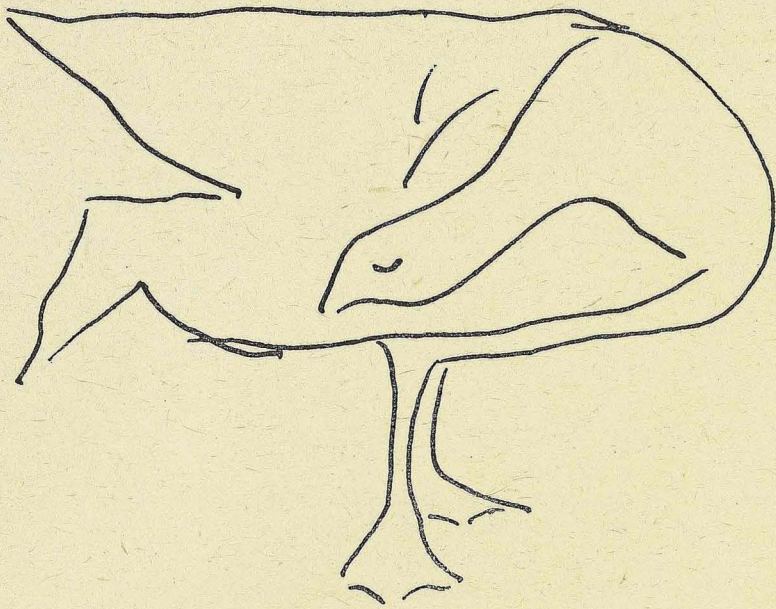
ΘΣΙΟΥ ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΟ ΦΩΣ...

“Όπου Χριστός τὸ φῶς ροδίζει
σάν φῶς ἀστράφτει κι’ ἡ ψυχὴ,
τὸ σκότος τῆς καρδιᾶς σκορπίζει
καὶ θριαμβεύει ἡ προκοπή.

“Όπου Χριστός τὸ πᾶν ἀνθίζει,
χαρὰ γεμίζει τὴν καρδιά
κι’ ἡ καλωσύνη πιά γυρίζει
καὶ στὴν ψυχὴ καὶ στὴ ματιά.

“Όπου Χριστός παντοῦ γαλήνη
κι’ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἀγαπᾶ
καὶ λεύτερη ἡ καρδιά ξεχύνει
τὴν ἀρετὴ τῆς χαρωπά.

“Όπου Χριστός τὸ ψέμα σθῆνει
καὶ φῶς ἡ ἀλήθεια κυβερνᾶ,
λάμπει σάν ἄστρο ἡ σωφροσύνη
κι’ ὁ σεβασμὸς τὸ νοῦ κινᾶ.

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΟ

Ἡ πρώτη φέγγει μέρα τῆς χρονιάς
μ' ἓνα τριαντάφυλλο ἀνοικτὸ στὸ χέρι.
Τάχα μ' ἑλίᾳς κλωνί τὸ περιστέρι
ἀπ' τὸ γαλάζιο Θεὸ θάρθει σὲ μάς;

Πρώτη ἀρετὴ τὸ φῶς τῆς λευτεριάς:
χωρὶς αὐτὴν ποῦ πάει κανεὶς δὲν ξέρει.
Ἡ ἀγάπη πλαῖι τῆς διαμαντένιο ἀστέρι
κρασι κερνᾶ φιλίας καὶ γνωριμιᾶς.

Σφίχτε τὰ χέρια, φίλοι, στὰ στενά.
ἐχθροὶ, τὸν ἀσπασμὸ ν' ἀλλάξουμε ὅλοι.
Τὸ μῖσος εἶναι μπόρα στὰ σπαρτά,

ποῦ τὰ ρημάζει, κι εἶν' φωτιά στὴν πόλη.
ποῦ ξεσπιτώνει καὶ χαλᾷ τὴ Ζήση.
Μὰ πάντα λεύτεροι νᾶν' οἱ ἄνθρωποι ὅλοι.

Ο ΕΛΙΟΜΥΛΟΣ

Ἡ ἐλιά, σάν τὴν εὐχή γονιοῦ, στρογγύλεψε καρπούς
πράσινο σχῆμα εἰρηνικό,
κι ἡ βέργα ἡ βεργολυγερὴ κι ἡ φούχτα ἡ στρογγυλὴ
μαζεύουν τὸν καρπό.

Κι ἦταν τό πρῶο τ' αὐτὶ θεοῦ οἱ κοφίνες λαδερές
στὰ θαλερὰ κουβαλητὰ
κι εἶχε σὲ λόγια εἰρηνικὰ ὁ ἐλιόμυλος πνιγεῖ
σάν στήθη μητρικὰ.

Κι ἐνῶ ἡ μυλόπετρα ἄνοιγε τ' αὐλάκια τοῦ λαδιοῦ
τοῦ γέρου κύρη ἡ ματιά
εἶχε τὸ φῶς τῆς σιγουριᾶς καὶ μύριζε χαρὰ
σάν κάθε ἀνέλπιστη σοδειά.

ΤΕΧΝΙΤΗΣ ΚΑΙ ΣΚΑΦΤΙΑΣ

Στὸν τόπο μας χρυσάφι καὶ διαμάντια ἀξίζει:
τὸ πικραμένο, τίμιο χέρι τῶν σκαφτιάδων.
Ὁ ρόζος τοῦ τεχνίτη, ποῦ σκληρὰ ἀντικρῦζει
τὸν κάματο, κορώνα ἀξίζει βασιλιάδων.

Στῶν δυὸ τὰ τίμια μέτωπα τὸ νόημα παίρνει
τοῦ τόπου αὐτοῦ ἢ ζωὴ κι' ἢ γῆ μ' αὐτοὺς ψηλώνει
σ' ἀνάστημα καὶ σὰν μαγνήτης σέρνει
πλοῦτο, κι' ὀρθοφροσύνη κι' ἀρετὲς ὀρθώνει.

Γιὰ τοῦτο σκύψε τὸ περήφανο κεφάλι
καθὼς περνᾷ ὁ σποριάς, καθὼς περνᾷ ὁ τεχνίτης,
καὶ πὲς «εὐχαριστῶ» καὶ ξανασκύψε πάλι:
ἢ χώρα σου χρωστᾷ σὲ τούτους τῆ ζωῆ της.

ΩΡΕΣ ΤΡΥΓΟΥ

Οί ρόγες κοκκινήσανε στ' ἀμπέλι.
Ἡ σφήκα κι' ὁ σπουργίτης ζαλιστῆκαν.
Ὁ τρύγος ἦρθε γλυκερός σὰ μέλι.
Καλάθια καὶ κοφίνια ἐτοιμαστῆκαν.

Τὰ μέρη γύρω μοιάζουν μὲ κυψέλη
καὶ τὰ παιδιὰ στὸ «παίξε» τρελλαθῆκαν.
Ἄφου κι' ὁ γέρος ἔγινε κοπέλι
καὶ νὰ τὸν δοῦν οἱ θεῖες οἱ γριές σταθῆκαν.

Ὁ μοῦσκος κόκκινο Ζουμι θὰ τρέξει.
Χοχλᾶ τὸ πατητήρι καὶ μυρίζει
ἔτσι ποῦ μὲ τίς ρόγες ἔχει παίξει.

Προσμένουν τὰ πιθάρια στὸ κελάρι.
Ἐκεῖ θὰ βράσει ὁ μοῦστος. Πῶς ἐλπίζει
καθένας τους καλὸ κρασί νὰ πάρει!

Η ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ

Κόκκινη τριανταφυλλιά μου,
μέσ τὰ φύλλα σου φωλιά
ἔκτισεν ἡ πέρδικά μου
μπαίνει καὶ φτεροκοπᾷ.

Καὶ στὸ φτεροκόπημά της
φύλλα πέφτουν καὶ φτερά,
τρέλλανε στὴν ὀμορφιά της
κόσμο, κόσμο μιὰ φορά.

Ἦρθανε παιδιὰ τριγύρα
νὰ μαζέψουν τὸν ἀνθό,
ἔσκυψα κι' ἐγὼ καὶ πῆρα
φύλλα - φύλλα ἓνα σωρό.

Κι' ἔβαψαν τὸ γύρω τόπο
φύλλα καὶ τρελλὰ παιδιὰ,
κι' εἶπα ἀξίζει κάθε κόπο
τῆς γῆς νὰ ζεῖς τὴν ὀμορφιά.

ΥΜΝΟΣ

Στὸ κάθε ὠραῖο μὲς τὸν τόπο,
στὸ κάθε τίμιο κί' ἠθικό,
στὴ γνώση, στὸν καλὸ τὸν τρόπο
τὸ νοῦ μου μέρα - νύχτα ἀσκῶ.

Τὸ σῶμα μου γυμνάζω ἀκόμα
ν' ἀντέχει πάντα στὴ ζωή.
Στὸ δυνατό μονάχα σῶμα
μου αὐτὸ φωλιάζει καὶ ψυχὴ.

Μὰ πρῶτα καὶ στερνὰ μαθαίνω
τὴν καλωσύνη τῆς καρδιᾶς.
Πρὸς τὸν Θεὸ μ' αὐτὴ ἀνεβαίνω·
μου δίνει αὐτὴ τὸ φῶς χαρᾶς.

Α Ν Ο Ι Ξ Η

Με τήν άνοιξη χαρεΐτε
τῆς Ζωῆς τήν όμορφιά.
Εΐν' ή πλάση που θωρεΐτε
τ' ούρανοῦ μιὰ ζωγραφιά.

Τό τραγούδι εΐναι ή νιότη
κι' εΐν' ή νιότη μιὰ όμορφιά.
Κι' εΐν' ή άνοιξη ώραιότη
κι' όλα μι' άνοιξη Ξανθιά.

Νάσαι πάντα - πάντα νιότη.
Ζεΐ μονάχα ή όμορφιά
κι' ή καλή καρδιά, χαρῶ τη,
κι' ή χαρά μου ή χρυσαφιά.

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Ἔσκασε τ' ἄνθος τ' οὐρανοῦ κι' ὁ ἥλιος ξεπροβάλλει
χρυσὸ μετάλλιο τοῦ Θεοῦ
καὶ ξεχυθῆκαν τὰ πουλιὰ καὶ τὰ ἔντομα κοπάδι
μὲς τὴν καρδιά τοῦ κάθε ἀνθοῦ.

Καὶ τὸ κοπάδι κίνησε στὸ πρόσχαρο λειβάδι
κι' ὁ σκύλος τρέχει ἐδῶ κι' ἐκεῖ.
Θεέ μου! παντοῦ τί χρώματα κι' ἄχων πολλῶν σπατάλη
γιὰ νὰ δοξάζουν τὴ ζωὴ!

Η Ε Λ Ι Α

Γέρικη ἑλιά, στὰ ὀλόργυρά σου φύλλα
παίζει τὸ φῶς σὰν χαρῶπὸ παιδί.
Περνώντας ὁ ἄνεμος μιὰ ἀνατριχίλα
ιερὴ σκορπᾶ στὸ γκρίζο σου κλαδί.

Καθὼς σεβάσμια μορφὴ γῆμάτη
πείρα ζωῆς καὶ χρήσιμη ἀρετή,
τῶν ἐδαφῶν μας κυβερνᾶς τὰ πλάτη
μὲ σύνεση καὶ μητρικὴ στοργή.

Στὸν ἴσκιό σου θὰ ξαπλωθῶ νὰ ζήσω
τὶς ἅγιες ὥρες τοῦ μεσημεριοῦ
καὶ στ' ὄνειρό σου, ἑλιά μου, νὰ ζητήσω
τοῦ σώματος εἰρήνη καὶ τοῦ νοῦ.

ΝΥΧΤΕΡΙΝΟ

Κοιμοῦνται τὰ βουνόκορφα μὲς τ' οὐρανοῦ τὴν ἀγκαλιά,
τὰ δέντρα ἀκίνητοῦνε
τὰ ζωντανὰ κοιμήθηκαν, τὰ πρόβατα μὲς τὰ μαντριά,
σκυλιὰ δὲν ἀλυχοῦνε.

Μονάχα τὸ νερὸ κυλᾶ καὶ ψιθυρίζει σιγανὰ
λόγια γλυκὰ μὲ χάρη.
Σιωπὴ παντοῦ καὶ σκοτεινιά. Κι' ἓνα χρυσάφι Ξαφνικὰ
προβάλλει τὸ φειγγάρι.

Μεμιάς τὰ νυχτολούλουδα ταραζονται μέσα στὸ φῶς,
τ' ἀγέρι ξεμυτάει,
λαμποκοποῦνε τὰ νερά, γεμίζει ἀσήμι ὁ οὐρανός
καὶ τ' ὄνειρο Ξυπνάει.

Καὶ λές ἢ πλάση εἶν' ὁμορφὴ καὶ μὲς τὸν ὕπνο τὸ γλυκό,
νὰ τὴ χαρεῖς ἀξίζει.
Αὔριο θάβγει ὁ ἥλιος λαμπερός στὸν οὐρανὸ τὸ γαλανὸ
καὶ φῶς θὰ μᾶς γεμίζει.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΙΓΜΗ

Μιά μαζούρκα οί πεταλοῦδες
σέ τριαντάφυλλο κλωνί
φύλλο - φύλλο τή χορευᾶν
δίχα ανάσα καί φωνή.

Δυὸ σπουργίτια στό κλωνάρι
τὴν ἀγάπη τους μετρᾶν
μέ τὰ ράμφη, τίς φτεροῦγες
καί τὰ πόδια πού τραβᾶν.

Ἦταν ἄνθος, ἦταν πλάσμα,
ἦταν κόκκινο ἐρπετό
πού στή χλόη καί στό λιθάρι
ἔστησε τρελλό χορό;

Ἦταν τ' ὄμορφο παιδάκι
πού τριαντάφυλλο ἀνοιχτό
ἔπαιζε μέ τίς ἀχτίδες
μέσ τὰ χόρτα τόν κρυφτό.

Κί' εἶχε πάρει ἐτούτη ἡ ὥρα
ἀπ' τὴν τρέλλα τοῦ κρασιοῦ
κί' ἐγένινεν ἡ γύρω χώρα
χώρα τοῦ παραμυθιοῦ.

ΤΑ ΣΥΝΝΕΦΑ

Τὰ σύννεφα χορεύουνε ψηλά,
σάν μπουμπουκιῦ λευκά στολίδια μοιάζουν.
"Ένα περνάει πιδό πέρα, χαμηλά,
κι' αὐτὰ θαρρεῖς καπνὸ πῶς κουβαριάζουν.

Ἄργα νὰ ταξιδεύουν τὰ κοιτᾶς
σάν νᾶναι φορτωμένα μὲ κουβάδες.
Τὰ σπρώχνει πιδό καλόβολος νοτιάς.
Τρελλάθηκαν; Τὰ σέρνουν σὶ βοριάδες!

Θὰ πᾶνε σ' ἄλλα μέρη μακρυνὰ
σάν τὰ κυνηγημένα περιστέρια.
Μὰ θὰ φανοῦν σὲ λίγο ἀντικρυνὰ
κάποια ἄλλα πού θαρρεῖς κουνοῦν τὰ χέρια.

Κι' εἶναι λιγάκι μολυθιὰ καὶ λέν
πῶς κέρδισε ὁ νοτιάς ξανὰ τὴ φόρα
κι' εἶν' φορτωμένα κι' εἶναι σάν νὰ κλαῖν
καὶ θέλουν ν' ἀλαφρώσουνε μιὰν ὥρα.

"Έτσι κι' ἄλλοιῶς θὰ φέρουν τὴ βροχή,
ὁ σπόρος νὰ μπορέσει νὰ βλαστήσει,
νὰ πρασινίσει ὁ κάμπος, ἢ ἐξοχή,
νερὸ νὰ πάρουν τὰ πηγάδια, ἢ θρύση.

ΠΑΓΩΝΙΑ

Φυσοῦσε μανιασμένος ὁ βοριάς
ἀπ' τὰ ψηλά βουνὰ τὰ χιονισμένα
κι' εἶχε παγώσει ἢ θέρμη τῆς καρδιάς
καί τρέμανε τὰ δέντρα γυμνωμένα.

Τ' ἀναιμικὸ χορτάρι εἶχε ξασπρίσει
συμμαζευτήκαν στίς γωνιές τὰ ζᾶ,
κρουστάλλιασε καί τὸ νερὸ στῆ βρύση
καί τῶν πουλιῶν μαργῶσαν τὰ φτερά.

Τόσο πολὺ τὰ νίκησε ὁ βοριάς
τὰ πάντα μὲς τῆ φύση ποῦ καὶ τοῦτος
πάγωσε ὁ μάγος ἥλιος καὶ μεμιᾶς
τῆς ζεστασιᾶς του χάθηκεν ὁ πλοῦτος.

Η ΠΑΛΙΑ ΒΑΡΚΑ

Είναι μιά βάρκα αποσταμένη
στο λυπημένο εκεί γιαλό.
Τήν ἔχει ὁ χρόνος ξεβαμένη,
σάν μάτι φαίνεται θολό.

Κάποτε γλάρος τήν πλησιάζει
κι' αὐτὴ μεμιᾶς ἀναρριγᾶ.
Κάποτε λίγο κύμα σπάζει
κι' εὐθύς τὸ ξύλο της λυγᾶ.

Θαρρεῖς πὼς ἔρχεται ἀπὸ πέρα
καὶ μπαίνει σὲ ἤσυχο γιαλό.
καθὼς ἡ κουρασμένη μέρα
στὸν ἄμμο πέφτει τὸν ψιλό.

Τὸ ξέρω θάρθει μὲ μιά φόρα
τὰ ξύλα νὰ ξεδέσει ἐκεῖ
ἢ τελευταία τῆς βάρκας μπόρα
κάποια βραδυὰ θανστική.

Ὅστόσο δὲν παραπονιέται
γιὰ τοὺς καιροὺς τοὺς φοβεροὺς.
Στὴν ἔρημιά της συλλογιέται,
σάν πρέπει, τοὺς χρυσοὺς καιροὺς.

ΟΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΗΜΕΡΕΣ

Οί μέρες τῆς πατρίδας εἶναι ώραϊες
ὑπέροχες μὲ τὸν πολὺ ἀντρισμὸ τους.
Γενναῖες οἱ μέρες τῆς, λαμπρὲς ἰδέες
καὶ πιὸ λαμπρὲς στὸ κάθε γυρισμὸ τους.

Οἱ μέρες μας οἱ ἀλβανικὲς γενναῖες.
Τὰ εἴκοσιένα ζοῦν τὸν θαυμασμὸ τους.
Κι' οἱ σαλαμίνιες μνημεις οἱ ἀρχαῖες
ἀνοίγουν διάπλατα τὸν οὐρανὸ τους.

Ἐμεῖς, μικροὶ βλαστοὶ μὲς τῇ σκιά τους,
τ' ἀνάστημα πιά ζοῦμε τοῦ πλατάνου.
Μεγάλῃ ἢ προστασία ἀπ' τὰ φτερά τους,

ποῦ μᾶς κρατᾷ ἀπ' τὸν οὐρανὸ πιὸ πάνου.
Ἀρκαδικοὶ βλαστοὶ, ψηλῶστε τὸ κεφάλι!
τῆς πατρίδας κάθε μέρα εἶναι μεγάλη.

Α Δ Ω Ν Η Σ

Τὸν Ἄδωνη, γιὸ τοῦ Κινύρα—
τῆς Πάφου βασιλιά—λαλοῦνε.
Ὅμως κακὴ τοῦλαχε μοίρα
νὰ τὸν ζηλοφθονοῦνε.

Τὸν Ἄρη Ζήλεια τὸν τυφλώνει.
Τὰ κάλλη τοῦ Ἄδωνη φθονάει.
Τὸν σκότωσε μ' ἓνα καπρόνι
σὲ μιᾶς πηγῆς τὸ πλάϊ.

Ὁ Ἄδωνης πέθανε. Ὡστόσο
τὸν ζήτησαν νάρθει τὸ Μάη
τῆς Κύπρου ὁ κόσμος πού με τόσο
πάθος τὸν ἀγαπάει.

Λοιπόν, τὴν ἀνοιξὴ ἀνεβαίνει
στὴν Κύπρο ὁ Ἄδωνης ὠραῖος
καὶ τὸ φθινόπωρο πεθαίνει,
τοῦ χρόνου νάρθει ἀκμαῖος.

ΕΥΚΛΟΣ Ο ΚΥΠΡΙΟΣ

Εὐκλο μὲ λένε, Στὰ παλιὰ τὰ χρόνια,
τὰ μυθικά, στήν πλούσια Κύπρο Ζοῦσα.
Μὲ τὸ τραγούδι μάγευα στὰ κλώνια
πλήθος πουλιὰ καὶ δέσμια τὰ κρατοῦσα.

Καὶ τὰ θεριὰ τῆς γῆς τὰ γονατοῦσα.
Οἱ ὄχεντρες χάναν τὸ φαρμάκι αἰώνια,
μόλις τὸ μάγο στίχο μου λαλοῦσα.
Τὰ ψάρια πέρνανε φωνὴ ἀπ' τὰ ἀηδόνια.

Ὡς μ' ἀκουγαν ἀνθοὺς τὰ δέντρα ἐβγάζαν
κί' οἱ Ξεραμένοι ποταμοὶ χοχλάζαν
μέσα σὲ πλήμμυρα νερὸ καὶ Ζοῦσε
ἡ ἄψυχη πέτρα πέρα καὶ γελοῦσε.

Στοὺς ἤχους μου ἀνασταίνονταν οἱ τόποι.
Μὰ χαίρομαι πού χαίρονταν οἱ ἀνθρώποι.

ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ

Στίχοι - Μουσική: Κ. Χρυσάνθη

Moderato

Μές τήν uού νια χου εό μου uoi μή σου -- ετό πα

χύ uα uα ρό σου πα νί - τ'ά γε λού δι πού

ή ουν uυ μή σου - πρίν ν'άρ 'θης ε'δω uά tu ετή zή

Μές τ' αστέρια τρελά χοροπήδα,
στο φεγγάρι μας δόσε φιλιά,
μέ τ'α χέρια σου πάρε μι' άχτίδα,
μιά μικρούλα άχτιδίτσα άσημιά.

Πέτα έκει στ' άνθισμένα λειβάδια,
στα κεφάλια τ' άνθου που γελούν,
στα φυλλώματα δόσε τ'α χάρδια,
στα νερά που για σε μωρμουρουύν.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

(Μεταφερμένα στήν πανελλήνια)

Ο ΚΩΣΤΑΝΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ

Και μὴν ἀγία Κυριακή, δεσποτικὴν ἡμέρα
θέλησε πάλι ὁ βασιλιάς νὰ πάει νὰ κυνηγήσει.
Καλεῖ τὸν γέρο τὸν Φωκά, τὸν νιὸ τὸν Νικηφόρο,
κάλεσε καὶ τὸν Κωνσταντὰ ποὺ ὅλος τὸν τρέμει ὁ κόσμος.
Ὅλη τῆ μέρα γύριζαν, κυνήγι ὅμως δὲν βρῆκαν.
Μὰ ἐκεῖ κατὰ τὰ δειλινά, στὸ γέρμα τῆς ἡμέρας
κάποιο λιοντάρι ἐμούγκρισε στὸν κάτω καλαμιώνα.
— «Ἄξιός ποιὸ εἶν' καὶ ταλμηρὸς νὰ φέρει τὸ λιοντάρι;»
Ἀπάντησεν ὁ Κωνσταντὰς στὸ βασιλιά καὶ λέει:
— «Ἐγὼ ἔμαι ὁ ἄξιός βασιλιά, νὰ φέρω τὸ λιοντάρι»
Τράβηξε τότε κατὰ ἔκει στὸν μαῦρο καλαμιώνα
καὶ τὸ λιοντάρι ὁ Κωνσταντὰς τὸ βρίσκει νὰ κοιμᾶται.
— «Λιοντάρι σήκου, ξύπνησε καὶ στάσου νὰ παλαίψεις».
Τοῦ Κωνσταντὰ τὸ λάλημα τ' ἄκουσε τὸ λιοντάρι.
Ἄγριεψε καὶ θυμώθηκε καὶ στάθηκε στὰ πόδια.
Τρεῖς μέρες, τρία μερόνυχτα ὁ Κωνσταντὰς μαλώνει.
Μὰ ἐκεῖ κατὰ τὰ δειλινά, στὸ γέρμα τῆς ἡμέρας,
ὁ Κωνσταντὰς ἀνάσκελα γυρίζει τὸ λιοντάρι
κι' ἔκοψε τὸ κεφάλι του σύριζα ἀπὸ τοὺς ἄμους,
καὶ στὸ κοντάρι τὸμπηξε στὸ βασιλιά καὶ πάει.

Ο ΑΡΕΣΤΗΣ

Βαφτίσανε και τὸ παιδί κι' Ἀρέστη τ' ὀνομάσαν,
Ἀρέστη κι' Ἀρεστόπουλο πού ὅλου τοῦ κόσμου ἀρέσει.
Στις τρεῖς ἡμέρες ζήτησε ψωμάκι γιὰ νὰ φάει.
Μισὸ ψωμί τοῦ δώσανε, τὸ πέταξε μακριὰ του,
σωστὸ ψωμί τοῦ δώσανε, μὰ ἐκλωτσοκόπησέ το.
Ἐφαγε ἑφτὰ φουρνιές ψωμιὰ καὶ πέντε παξιμάδι,
δαμάλι δώδεκα μηνῶν ἀφέλια στὸ τηγάνι.
Καὶ μιὰν ἀγία Κυριακή κι' ἐπίσημην ἡμέρα
ὁ βασιλιάς μας θέλησε νὰ πάει νὰ κυνηγήσει.
Ὅλους τοὺς ἄρχοντες καλεῖ κι' ὅλο τ' ἄρχοντολόι.
Τ' Ἀρέστι δὲν τὸ κάλεσε, καλιέται μοναχὸ του.
Τρεχτὸς ἀρπάζει τοὺς λαγούς, στὰ φτέρου τὰ περδίκια
τᾶπιανε καὶ τὰ κοίταζε καὶ τ' ἀμολοῦσε πάλιν.
Κι' οἱ ἄρχοντες τὰ βλέπανε καὶ κακοφάνηκέ τους.
Γιὰ τὴ γενιὰ του λέγανε κι' ὅλο τὸν περιπαίζαν.
Καὶ πάει τὸ λέει τῆς μάνας του καὶ ἐήγησεν ζητάει.
— «Ὁ κύρης σου εἶν' ὁ Ἀζγουρῆς τὸν τρέμει ἡ γῆ κι' ὁ κόσμος.
Ὁ βασιλιάς τοῦ μήνυσε νὰ πάει νὰ πολεμήσει.
Κι' ἐπῆγε καὶ τοῦ γέλασε καὶ τὸν ἀφήνει σκλάβο».
— «Δόσε μου μάνα τὴν εὐχὴ στὸν κύρη μου νὰ πάω».
— «Γιέ μου, τριῶν χρονῶν παιδί ποῦ ξέρεις ποῦ νὰ πάεις;
Νὰ κάμεις μιὰ γιορτὴ μικρὴ κι' ἓνα τρανὸ τραπέζι
καὶ κάλεσε τοὺς δράκοντες κι' ὅλο τὸ δράκολοί.

Παραγγελιά χρειάζεσαι νά σοῦ τὴν παραγγείλουν».
"Ἐκαμε μιὰ γιορτὴ μικρὴ κι' ἓνα τρανὸ τραπέζι
κι' ἐκάλεσε τοὺς δράκοντες κι' ὅλο τὸ δρακολοί.
Κι' ἀπάνω στοῦ ξεφάντωμα τοὺς φέρνει τὴν κουβέντα
καὶ τὴν κουβέντα του ἐρίξε γύρω γιὰ τὰ δοκίμια.
Καὶ φέρνει τὸ δοκίμι του τὸ χιλιοκανταράτο.
Καὶ πιάνει το ἕνας δράκοντας μιὰ σπιθαμὴ ψηλώνει.
Πιάνει το ὁ ἄλλος δράκοντας δυὸ σπιθαμὲς πιὸ πάνω.
Πιάνει το κι' ὁ καλύτερος τρεῖς σπιθαμὲς ψηλώνει.
Καὶ πιάνει το καὶ τ' Ἄρεστί, στοὺς οὐρανοὺς τὸ ρίχνει,
σάν μῆλο Τριπολίτικο, στὰ χέρια του τὸ παίζει.
Σὰν τᾶιδαν τοῦτα οἱ δράκοντες τῆς μάνας του λαλοῦνε:
—«Δός του, κυρά μας, τὴν εὐχὴ στὸν κύρη του νὰ πάει.
"Ὅπου κι' ἂν πάει τὸ παιδί κανένα δὲν φοβᾶται».
Κι' ἀπολογιέται ἡ μάνα του τ' Ἄρεσση καὶ τοῦ λέει:
—«Γιέ μου, σοῦ δίνω τὴν εὐχὴ, γιέ μου, ἔχε τὴν εὐχὴ μου,
κι' ὁ "Ἄης Γιώργης ὁ Καντὸς νᾶναι βοήθειά σου,
κι' ἡ Παναγία κι' ὁ Χριστὸς δεξιὰ κι' ἀριστερά σου,
κι' ὁ "Ἄγιος Χαράλαμπος στὰ πισωκάπουλά σου
κι' ὁ "Ἄης Ἀρχιστράτηγος νὰ μὴ σὲ ξεσπράτσει».
Φτερνιστηριὰ τοῦ μαύρου του τὸν ποταμὸ περνάει.
Κι' ἀπ' ἐκεῖ πέρα γύρισε καὶ πάει στὸ μεσοβούνη
καὶ βρίσκει τοὺς Σαρακηνοὺς στὸν κάμπο νὰ κοιμοῦνται.
—«Ξυπνάτε, βρὲ Σαρακηνοί, καὶ πιάστε τὰ σπαθιά σας».
Στὸ γύρισμα τ' ἀλόγου του, στὸ κλῶσμα τοῦ σπαθιοῦ του
καὶ στὰ κλωθογυρίσματα Σαρακηνὸς τοῦ φεύγει.
Μὰ μιὰ σπαθιά τοῦ βάρεσε τοῦ κόβει τῶνα αὐτί του.
Ξαναδιπλάζει τὴ σπαθιά τοῦ κόβει τῶνα αὐτί του.
Ξανατριπλάζει τὴ σπαθιά τοῦ κόβει καὶ τὴ μύτη.
Κι' ἀπολογιέται τ' Ἄρεστί Σαρακηνοῦ καὶ λέει:
—«Γρήγορα, βρὲ Σαρακηνέ, νὰ τρέξεις στὸ Σελίμη
νὰ πέσει καὶ τὸν κύρη μου, τὸν κύρη τοῦ κυροῦ μου,
νὰ πέσει καὶ τὸν πάππο μου, τὸν πάππο τοῦ παπποῦ μου.
Γιὰτὶ πατῶ τὴ χώρα του καὶ κάμνω μέγα κοῦρσο».

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΚΑΙ Ο ΔΡΑΚΟΣ

Ὁ Διγενὴς πεθύμησε νὰ κάμη περιβόλι.
Μονομερὶς τὸ θέλησε, μονομερὶς τὸ κάμνει.
Πιάνει τὸν Πενταδάκτυλο καὶ πάει στὸ ποτάμι.
Βρίσκει τὸ δράκο τοῦ νεροῦ, γυρίζει καὶ τοῦ λέει:
— Ὡρα καλὴ σου, δράκοντα. Δός μου νερὸ νὰ πιοῦμε.
— Ὅχι νὰ πῶ καὶ νὰ διαβῶ. Τὸ μαῦρο νὰ ποτίσω
κί ὅ,τι ἀπομένει περισσὸ στὸν κάμπο νὰ τὸ ρίξω».
Κί ἀπολογιέται ὁ δράκοντας στὸ Διγενὴ καὶ λέει:
— «Χιλιάδες χρόνους, Διγενὴ, φυλάγω τὸ ποτάμι
καὶ δὲν ἐπέρασε κανεὶς νερὸ νὰ μοῦ ζητήσῃ,
μήτε νὰ πιεῖ καὶ νὰ διαβεῖ, τὸ μαῦρο νὰ ποτίσῃ,
μήτε ὅσο μείνει περισσὸ στὸν κάμπο νὰ τὸ ρίξῃ».
Ἐσήκωσε τὸ χέρι του καὶ τὸ Θεὸ δοξάζει
κί ὁ Διγενὴς μὲ μιὰ σπαθιὰ τὴν κεφαλὴ τοῦ κόβει.
Σέρνει τὸν Πενταδάκτυλο καὶ τρία ποτάμια φτιάχνει.
Τὸνα στὴν Πόλη πήγαινε καὶ τ' ἄλλο στὴν Κυθρέα.
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο μέσα στὸ περιβόλι.

Θ Ε Ο Φ Υ Λ Α Κ Τ Ο Σ

Πουλιά από την Ἀνατολή κι' ἄλλα πουλιά τῆς Δύσης
κλαῖνε τὸ μέγα βασιλιά, κλαῖνε τὸ μέγα ρήγα,
κλαῖν' τὴν Κωνσταντινούπολη τὴν πολυκουρσεμένη.

Ὁ βασιλιάς ἐκάλεσεν ὅλη τὴν ἐπαρχία.

Στήνει τραπέζι νά γλεντοῦν, καρέκλες ν' ἀκουμπᾶνε,
χρυσὸ γυαλὶ στὸ χέρι τους καὶ βάζει τους νά πίνουν.
Μαζεύτηκε ὄλος ὁ λαὸς καὶ στὸ τραπέζι πᾶνε.

— «Σὺν τί μᾶς θέλεις, βασιλιά, καὶ μάζεψες μας ὄλους;»

— «Σαρακηνὸς μοῦ μήνυσε ἀπ' τὸ μεγάλο πύργο

Δὲν θέλει ἀπὸ τὴ χώρα μας ἀσήμι γιὰ χρυσάφι.

Μὰ θέλει ἀπὸ τὴ χώρα μας τρία παιδιὰ νά πάρει.

Σὺν τ' ἄκουσε ὁ Θεοφύλακτος ἀγριεύει καὶ θυμῶναι:

— «Γιὰ δόσε μου τὸ μαῦρο σου τὸν πετροκαταλύτη,
δόσε μου τὸ ματσούκι σου βαρὺ πολλὰς ὀκάδες,
δόσε μου τὸ σπαθάκι σου πῶχει τὸν Ἄη-Γιώργη!»

Τοῦ φέρανε τὸ μαῦρο του σελοχαλινωμένο,
πηδᾶ, καθαλλικεύει τὸν σὺν ἦταν μαθημένος.

Κι' ὥσπου νὰ πεῖτε «ἔχετε γειά» ἔκοψε χίλια μίλια

κι' ὥσπου νὰ πεῖτε «στὸ καλὸ» ἔκοψεν ἄλλα χίλια.

Φτερνηστηριά στὸ μαῦρο του καὶ στὸ βουνὸ ἀνεβαίνει,

Θωρεῖ καὶ τοὺς Σαρακηνοὺς στὸν κάμπο νά κοιμοῦνται.

Ἦταν φουσάτα περισσὰ κι' οἱ κάμποι γεμισμένοι
ὄσ' ἄστρα ἔχει ὁ οὐρανὸς καὶ φύλλα ἔχουν τὰ δέντρα.

Τοὺς φώναξε μὲ μιὰ φωνή, μὲ μιὰ φωνή μεγάλη:

— «Σαρακηνοὶ σκυλόπιστοι, σταθεῖτε, ἀρματωθεῖτε.

Θὰ δώσω μὲς τὴ μέση σας μὴν πεῖτε ἐξάφνιασά σας».

Φτερνηστηριά στὸ μαῦρο του καὶ δίνει μὲς τὴ μέση

κι' ἐκάπνιζε τὸ στόμα του σὺν φοῦρνος πυρωμένος.

Τις ἄκρες - ἄκρες ἔπιανε κι' ἡ μέση καταλυέται.

Πάνω σ' ἀργὰ μεσάνυκτα, πάνω στίς τρεῖς ἡμέρες

ὁ μαῦρος πιά κουράστηκε, λυσάει ἀπὸ τὴ δίψα.

Στὴ βρύση τὸν ἐγύρισε νά πάει νά τὸν ποτίσει.

Πρῶτος τὸ πίνει ὁ μαῦρος του κι' ὕστερα πίνει ἐκεῖνος.

Ἐσήκωσε τὰ χέρια του καὶ τὸ Θεὸ δαξάζει.

ΔΙΓΕΝΗΣ ΚΑΙ ΚΑΒΟΥΡΑΣ

Κάτω στις ἄκρες τῶν βουνῶν, στὸν πετροκαλαμιῶνα
ὁ κάβουρας ἀντρείψε σὲ δροσερὸ λιμιῶνα.
Τόσον ἀντρείψε πολὺ πού τρώει κι' ἀντρειωμένους.
Τρεῖς ἂν διαβοῦν τρώει τοὺς δυὸ καὶ δυὸ ἂν διαβοῦν τὸν ἓνα
κι' ἂν ἓνας μοναχὸς διαβεῖ κακὴ του τύχη κείνου.
Πάνω στὴ ράχη τοῦ θεριοῦ σπέρνουνε καὶ θερίζουν,
κι' ἀπάνω στὶς δαγκάνες του στάρια σωρὸ ἀνεμίζουν,
καὶ μέσα στὰ ρουθούνια του σταύλους καὶ ξεσταυλίζουν,
στὰ φρύδια πάνω κυνηγᾶ σκύλος λαγὸ πού τρέχει.
Μόλις τ' ἀκούει ὁ βασιλιάς ἀγρίεψε καὶ θυμώνει.
Χαμπάρια καὶ μηνύματα στὸ Διγενὴ ἀποστέλλει.
— «Ἄντε τὰ πᾶμε, Διγενή, κι' ὁ βασιλιάς σὲ θέλει».
— «Καὶ τί μὲ θέλει ὁ βασιλιάς; Τί ἔναι τὸ μῆνυμά του;
Ἄν εἶναι τάχα γιὰ χορὸ νὰ πάρω τὰ μαντήλια.
Ἄν ὅμως εἶν' γιὰ πόλεμο νὰ πάρω τὰ σπαθιά μου».
ΠΑίρνει τὴ στράτα ὁ Διγενὴς στὸ βασιλιά καὶ πάει.
— «Σὰν τί μὲ θέλεις, βασιλιά, καὶ μῆνυσές μου νᾶρθω;»
— «Κάτω στὴν ἄκρη τῶν βουνῶν στὸν πετροκαλαμιῶνα
ὁ κάβουρας ἀντρείψε καὶ τρώει ἀντρειωμένους.

Παρακαλῶ σε, Διγενή, νὰ πᾶς νὰ τὸν σκοτώσεις».
Βγαίνει, λοιπόν, ὁ Διγενὴς στὸν κάβουρα νὰ πάει.
Μόλις τὸν εἶδε ὁ κάβουρας κάμνει νὰ τὸν ἀρπάξει.
Γυμνᾷ μεμιᾶς ὁ Διγενὴς στὸν κάβουρα καὶ λέει:
—«Γιὰ στάσου πέρα, κάβουρα, κι' ἐγὼ δὲ σὲ φοβᾶμαι».
Κι' ἀπολογιέται ὁ κάβουρας στὸ Διγενή καὶ λέει:
—«Καλῶς τονε τὸ Διγενή, νὰ φάει νὰ πιεῖ μαζί μου,
νὰ φάει συκῶτι τοῦ λαγοῦ, νὰ φάει ψητὸ περδίκι,
νὰ πιεῖ γλυκόποτο κρασί ποῦ πίνουν φημισμένοι».
—«Νὰ φάω δὲν ἦρθα, κάβουρα, μήτε νὰ πιῶ μαζί σου.
Ἦρθα μονάχα, κάβουρα, μαζί σου νὰ παλέψω».
—«Χέρι μὲ χέρι ἄς πιάσουμε νὰ πᾶμε στὴν παλαίστρα».
Χέρι μὲ χέρι ἐπιάσανε καὶ πῆγαν στὴν παλαίστρα
κι' ἀρχίσανε τὸ πάλαιμα τὰ δυὸ τους σὰν τὰ βόδια.
Πάνω στ' ἀργὰ μεσάνυκτα, πάνω στὶς τρεῖς ἡμέρες
τοῦ φάνηκε τοῦ κάβουρα τὸν Διγενή νικάει.
Κι' ἀπολογιέται ὁ Διγενὴς στὸν κάβουρα καὶ λέει:
Ὁ κάβουρας τὸν ἄφησε γιὰ νὰ ξαναπιαστοῦνε.
Ἦρθε φωνὴ ἀπ' τὸν οὐρανὸ κι' ἀπὸ τοὺς ἀρχαγγέλους:
—«Τὴ μέση σου γιὰ τάνυσε πῶχει ἀργυρὸ θηκάρι
καὶ μὲς τ' ἀργυροθήκαρο ἔχει ἀργυρὸ μαχαίρι
καὶ μπῆξε το στοῦ κάβουρα κατάϊσια στ' ἀφάλι».
Κι' ὁ Διγενὴς στὸν κάβουρα μπήγει ἀργυρὸ μαχαίρι,
καὶ νάτον πιά τὸν κάβουρα χαμαὶ σὰν τὸ κουβάρι.

ΔΙΓΕΝΗΣ ΚΑΙ ΧΑΡΟΣ

Σήμερα αλλάζει ὁ οὐρανός, σήμερα αλλάζει ἡ μέρα,
ἄλλαξε κι' ὁ κύρ Χάροντας στό Διγενή νά πάει.

ἽΟ Διγενής ἔσφάντωνε μ' ἐξήντα παληκάρια.

—«Καλῶς μᾶς ἦρθες, Χάροντα, νά φᾶς, νά πιεῖς μαζί μας».

—«Δέν ἦρθα ἐγώ ὁ κύρ Χάροντας, νά φάω, νά πιῶ μαζί σας

ἽΗρτα τὸν πιὸ καλὸ ἀπὸ σᾶς τὸ Διγενή νά πάρω».

Σὰν τ' ἄκουσεν ὁ Διγενής ἀγριεύει καὶ θυμώνει.

Κλωτσιὰ στίς τάβλες ἔδωσε καὶ γρόνθο στίς καρέκλες

κι' ὄλα τ' ἀσημοκάνατα πετάει τα στὸν ἀγέρα.

Κι' ἀπάντησεν ὁ Διγενής στὸν Χάροντα καὶ λέει:

—«ἽΗρθες γιὰ μένα Χάροντα, μὰ ἂν εἶσαι παληκάρι

ἄς πᾶμε νά παλαίψουμε κι' ὅποιος νικήσει ἄς πάρει.

Ἵἂν μὲ νικήσεις, Χάροντα, νά πάρεις τὴν ψυχὴ μου.

Κι' ἂν σὲ νικήσω, Χάροντα, χάρισε τὴ ζωὴ μου».

Χέρι μὲ χέρι πήγανε ἔκει κάτω στὴν παλαιίστρα.

Παλεύαν Ἵδυὸ μερόνυκτα, παλεύανε δυὸ μέρες.

ἽΟ Χάροντας βαρέθηκε καὶ στέκει καὶ τοῦ λέει:

—«ἽΑλαφροπιάσε, Διγενή, γιὰ νά σ' ἀλαφροπιάσω».

Κί' ἀλαφροπιάνει ὁ Διγενής, μὰ σφικτοπιάνει ὁ Χάρος.
Ἐποῦ ἐπιανεν ὁ Χάροντας τὰ αἵματα πετοῦσαν,
κί' ὅπου ἐπιανεν ὁ Διγενής τὸ κόκκαλα ἀπολυῶναν.
Παλεύαν δυὸ μερόνυκτα, παλεύανε δυὸ μέρες.
Στὰ τρία τὰ μερόνυκτα ὁ Διγενής νικάει.
Κί' ὁ Χάροντας τοῦ χάρισε ζωὴ κί' ἀντρειωσύνη.
Μὰ ἀπ' τὸν Θεὸν ἦρθε φωνὴ κί' ἀπὸ τοὺς ἀρχαγγέλους:
—«Δὲν σ' ἔστειλα, κύρ Χάροντα, νὰ πᾶς νὰ μοῦ παλεύεις.
Μὰ σ' ἔστειλα, κύρ Χάροντα, ψυχές νὰ μοῦ μαζεύεις».
Ἄλλαξε σὲ χρυσὸ ἀπὸ και πίσω στὸ κεφάλι
ἔσκαφτε μὲ τὸ νύχι του νὰ βγάλει τὴν ψυχὴ του.
Κί' ὁ Διγενής ψυχομαχεῖ σὲ σίδερα παλάτια,
σὲ σίδερα παπλώματα, σὲ σίδερα κρεβάτια.
Κί' ὁ Διγενής παρακαλεῖ τὸν Χάροντα καὶ λέει:
—«Παρακαλῶ σε, Χάροντα, τρεῖς ὥρες χάρισέ μου
νὰ φέρω τοὺς βαφτιστικούς ἀσήμι νὰ τοὺς δώσω,
νὰ φέρω καὶ τοὺς φίλους μου γιὰ νὰ τοὺς χαιρετήσω.
Κί' ἀπολογιέται ὁ Χάροντας στὸ Διγενὴ καὶ λέει:
—«Τρεῖς ὥρες μοῦ ἐζήτησες, τρεῖς μέρες θὰ σοῦ δώσω».
Ὁ Διγενής εἶν' ἄρρωστος κί' ὁ κόσμος λυπημένος.
Τ' ἀκούσανε κί' οἱ φίλοι του καὶ πᾶνε νὰ τὸν δοῦνε.
Ὅλους κοιτάζει ὁ Διγενής, τοὺς χαιρετᾷ καὶ λέει:
—«Πάνω στὶς ἀντρειωσύνες μου καὶ τίς παληκαριές μου,
στὰ σκοτεινὰ τοῦ φεγγαριοῦ διάλεγα καὶ πατοῦσα.
Κάτω στὶς ἄκρες τῶν ἄκρῶν, στοὺς ἄγριους καλαμιῶνες,
ἐννιά ἰσάκια γέμιζα μύτες καὶ χίλιες γλώσσες.
Κί' ἦταν οἱ γλώσσες λιονταριῶν κί' οἱ μύτες τῶν δρακόντων».

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Του Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ

Ποίηση:

- Έντομα, ζωή και πουλιά, εκδ. Ε.Π.Ο.Κ., 1949
Ο πρίγκηπας τὸ ἔλαφι, 1957
Ύμνοι καὶ Προσευχές, εκδ. Ο.Χ.Ε.Ν. Κύπρου
(μὲ μουσική Γιάνγκου Μιχαηλίδη) 1961
Ὅπου παιδί καὶ φῶς, Πνευματικὴ Κύπρος, 1979.

Πεζά :

Τὸ Κίτρινο Χρυσάνθεμο,	1951
Ἱστορίες τῶν λουλουδιῶν,	1954
Ἱστορίες τῶν πουλιῶν,	1955
Ἱστορίες τῶν μηνῶν*,	1956 1975
Ἱστορίες τῶν Ἀκριτῶν,	1956
Ἀληθινές Ἱστορίες,	1956
Ἱστοριοῦλες,	1956
Ἡ Ξανθοῦλα,	1957

Θέατρο:

- Τὸ βασιλόπουλο τῆς Βενετίας, εκδ. Ε.Π.Ο.Κ., 1949
Ὁ Πετεινὸς ὁ Γούμενος, 1950
Τὸ μελίσι, 1953
Τὸ «Θεατράκι μας» (ὀκτὼ τεύχη), 1953—1957
Ἐντε Τρίπρακτα, εκδ. Ἄριστ. Πολίτη, 1961
Τρία Μονόπρακτα, Παγκύπριο Γυμνάσιο, 1979
Υγεία καὶ Χαρά, Ὑπεπιτροπὴ Ὑγείας τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς
Διεθνούς Ἔτους Παιδιοῦ Κύπρου, 1979.

---

* (Ἡ πρώτη ἐκδοσὴ εἶχε τίτλο «Οἱ δώδεκα μῆνες»)

Σ' όλο τόν κόσμο...
άνθρωποι μέ τά ίδια γούστα.

CRAVEN
"A"

ΜΠΥΡΑ
ΚΕΟ
Η ΜΠΥΡΑ
ΣΑΣ

